PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

PROMETHEUS ▫ 1/2006

CENA: 30 SK

ISSN 1336-6424

Ako Old Shatterhand bojoval s ateizmom

Sväté písma a lesbizmus

Tyrania ignorancie

Vatikán – štát z čej milosti?

P. Mešťan: Antisemitizmus existuje aj na Slovensku

Koncom minulého roku nikto ani len netušil, že zmluva o výhradách svedomia, ktorá nerozdelila len politickú scénu, ale aj celú spoločnosť, nakoniec vyústi do vládnej krízy a predčasných volieb. Tí, ktorí zmluvu odmietali, možno aj zajasali. (Ne)schválenie zmluvy sa odsunulo na neurčito. Nateraz sa s ňou budeme stretávať zrejme len na billboardoch a propagačných letákoch ozdobených bocianom. Ten je vraj symbolom rodiny a príkladne sa stará o svoje mláďatá. A navyše nosí deti. Nuž, pri dnešnom nepriaznivom demografickom vývoji by to nemuselo byť na škodu veci. Horšie je však to, že u nás sa už hádam nenájde dospelý človek, ktorý by si myslel, zvýšenú pôrodnosť zabezpečia kŕdle bocianov. Okrem toho, bociany požierajú žaby. V akých močiaroch ich budú loviť (voliť)?

Zvieracie bájky sú síce pekná vec, ale treba si uvedomiť, že zvieratká, ktoré sa ešte v priebehu kampane objavia, samotné problémy vyriešiť nepomôžu. Ani ten o výhrade svedomia. A tak ako bocian na zimu odlieta a vracia sa na jar, aj zmluva sa nám môže vrátiť. Či sa vráti ako otázka, ktorú budeme pripravení rozumne a moderne riešiť, alebo ako bumerang, ktorý istú skupinu ľudí odsunie do druhej kategórie, bude závisieť od nás všetkých.

Judita Takáčová

PROMETHEUS

Časopis pre občiansku spoločnosť a humanizmus

II. ročník

Vydáva: Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie svetských humanistov, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava

Predseda: Ivan Poljak

Tel./fax: 02/52491191

E-mail: prometheus.ba@dtadsl.sk

Web: http://slovakia.humanists.net

Šéfredaktorka: Judita Takáčová

Redakcia: Alena Behúnová, Miloslava Necpalová, Roman Hradecký

Výrobná sekretárka: Alena Behúnová

Grafika: INFOMA®Business Trading, s.r.o. Marcel Kostelník

Registračné číslo: 3336/2005

ISSN: 1336 - 6424

Tlač: OTA, a. s. Košice

Rozširuje Mediaprint-Kapa a ďalší distributéri

Za obsah inzercie zodpovedá inzerent.

Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.

Toto číslo vyšlo 28. februára 2006.

Číslo účtu: 11481540/0900

Obsah

3 Vatikán – štát z čej milosti?
Je Vatikán skutočným štátom? Ako vznikol a akú úlohu zastáva v súčasnosti?

7 Zaujímavosti zo sveta
Sudca vo väzení pre odmietnutie náboženských symbolov • Postavia iránskeho prezidenta pred Medzinárodný trestný tribunál? • Duchovný presadzuje mnohoženstvo Kondóm s občianskym preukazom • Protikresťanské džínsy

8 Antisemitizmus existuje aj na Slovensku
Zhovárali sme sa s riaditeľom Múzea židovskej kultúry Pavlom Mešťanom

10 Štát a cirkev v Rakúsku
Seriál o úprave vzťahov medzi štátom a cirkvami vo svete

12 Európski právnici nás varujú pred zmluvou
O stanovisku nezávislých európskych právnikov k zmluve o výhradách svedomia

13 Ako Old Shatterhand bojoval s ateizmom
Nezvyčajný pohľad na náboženské rozmýšľanie Olda Shatterhanda v jednom z románov Karla Maya

14 Učiteľ a kreacionizmus (2)
Pokračovanie v odpovediach odporcom evolučnej teórie

16 Kresťanstvo, humanizmus, ateizmus
Odpovede čitateľovi z pozícií svetského, nenáboženského humanizmu

18 Morálne hodnoty, alebo hodnoty semena
Sväté písma a lesbizmus

20 Humanistický manifest 2000
Ďalšia časť významného humanistického dokumentu

21 Humanizmu a tolerancia
O probléme osobného postoja človeka k skutočnostiam, ktoré sú v rozpore s jeho vlastnými hodnotami a presvedčeniami

22 Francisco Ferrer a jeho Moderná škola
O mysliteľovi, pedagógovi a bojovníkovi za modernú laickú školu

24 Príklady i problémy z východu
Rozhovor s predsedami klubov Spoločnosti Prometheus v Prešove a Košiciach

25 Náboženstvá sveta: Kresťanstvo
O počiatkoch, vývoji a smeroch kresťanstva

28 Tyrania ignorancie
Kam až môže zájsť ignorancia globálneho otepľovania, hladu či vedy?

30 AIDS na Blízkom východe
O cielenej ignorancii tejto pliagy ľudstva v blízkovýchodnom regióne

31 Titus Lucretius Carus – antický mág poznania a poézie
O antickom básnikovi Titovi Lucretiovi Carovi a jeho filozofii

32 Etika naša každodenná (alebo len pre alkoholikov?)
Moja etická výchova

33 Okienko pre deti
Budeme mať Prometejka? Doplňovačka

34 Podvod so zvitkami od Mŕtveho mora
Recenzia knihy o objavení kumránskych zvitkov • Kacírske sentencie

36 Spomienka na Jiřího Wolkra • Knižné novinky

37 Venujte spomienku a kytičku
O boji žien za emancipáciu • Boží internet

38 Slovník ateistu • Z listov čitateľov

40 Prehľad článkov uverejnených v časopise Prometheus v roku 2005

42 Zábava
Vtipy • Krížovka

43 O Prometheovi

Vatikán – štát z čej milosti ?

Zámerne netransparentný postup Svätej stolice a vlády Slovenskej republiky pri uzatváraní Základnej zmluvy a z nej vyplývajúcich ďalších štyroch špecifických zmlúv sme rozoberali vo viacerých článkoch nášho časopisu. Dnes uverejňujeme stať expertky medzinárodného práva Aniky Rahmanovej Cirkev prestrojená za štát *(A Church Disguised as a Nation)*, v ktorej poukázala na skrytý boj katolíckej cirkvi o svetovládu z hľadiska práva.

Čo je to Citta del Vaticano?

Citta del Vaticano na čele so samovládcom (monarchom) pápežom je najmenší „štátny útvar“ v histórii civilizácie s plochou necelého pol kilometra štvorcového. Rokovanie medzi Citta del Vaticano a Mussolinim, z ktorého milosti Vatikán vznikol, znamenalo – ako ho označili „bohorúhači“ – „fackovanie“ medzinárodného práva. Veď čo na tom, že tento štát nespĺňa väčšinu podmienok uplatňovaných voči iným územným útvarom na celom svete. Podľa Monrovijskej konvencie o právach a povinnostiach štátu Vatikán nespĺňa podmienky:

- stáleho obyvateľstva (tam narodených)
- územia chráneného vlastnou armádou
- vlády schválenej parlamentom vzídeným zo slobodných a tajných volieb
- vlastných základných potrieb pre život.

Najmä posledná nesplnená podmienka má široký záber: žiadne zdravotníctvo, žiadne školy (niet detí) a sedem univerzít, vrátane Gregoriánskej, je umiestených mimo múrov Vatikánu, lebo niet pre ne priestorov.

Vatikán si vytvoril len také inštitúcie, ktoré potrebuje na používanie moci a vplyvu: banku, železničnú stanicu, poštu, Rádio Vatikán, noviny *Osservatore Romano*. Štátu Vatikán ako aj útvaru sídliacemu na jeho území – Svätej stolici, ktorá svojou sústavou veľkého počtu rôznych cirkevných ustanovizní a orgánov plní úlohu vlády, chýba to najpodstatnejšie, čo krajiny sveta zaraďuje do rodiny civilizovaných štátov –demokratické zriadenie.

Štát bez parlamentu

Vatikán nemá parlament, čo je ojedinelý prípad medzi civilizovanými krajinami na celom svete. Je diktatúrou (absolutistickou monarchiou) na čele s jedinou osobou – pápežom, ktorý sa správa podľa kanonického (cirkevného) práva, nikomu sa nezodpovedá, lebo je „volený“ doživotne. Proti nemu nemá kto viesť trestné konanie (tzv. impeachment). Pápeža volia i v súčasnosti tak ako pred stáročiami len kardináli v konkláve, ktorých menujú samotní pápeži.

Vatikán sa riadi podľa vlastného kanonického práva a podľa neho riadi aj cirkevné katolícke orgány na celom svete. Tam, kde mu to štáty dovolia, sa usiluje riadiť a komandovať všetkých svojich veriacich – štátnych občanov cudzích štátov.

Toto postavenie a trúfalosť mu umožnil Mussolliniho fašistický režim Lateránskymi paktami z roku 1929. Tu sa priam vnucuje otázka: Z čej milosti vznikol Vatikánsky štát – z milosti „Božej“ alebo Mussolliniho fašistickej strany?

Ambície Vatikánu neustále rastú

Vatikán a Svätá stolica vedeli a vedia, že Lateránske pakty z roku 1929 sú stavbou, ktorá stojí na vode. Pevné základy môže tvoriť len na celom svete všeobecne uznávaný medzinárodný dokument, vystavený celosvetovou organizáciou – OSN. Vatikán preto zvolil postup: Prelez – preskoč – podlez – prekĺzni.

Keď Švajčiarsko po druhej svetovej vojne v roku 1946 urobilo zmeny vo svojej ústave, ktorá mu nedovoľovala ako neutrálnemu štátu členstvo v medzinárodných organizáciách – zdravotníckej, poštovej, dopravnej, telekomunikačnej a ďalších patriacich do sústavy OSN, bol to pre Vatikán príklad ako hrom. Veď sám dostal Lateránskymi paktmi – ako „suverénny“ štát – právo vydávať známky a vysielať, čo ho oprávňovalo stať sa členom medzinárodnej poštovej i komunikačnej únie. Podmienka OSN – členstvo aspoň v dvoch takýchto organizáciách oprávňuje požiadať o štatút členského štátu OSN v postavení pozorovateľa síce bez hlasovacieho práva, zato však s právom zúčastňovať „sa na všetkých akciách OSN“. Veď cez pootvorené dvere sa už dá preklzávať. A tak od roku 1951 začali Svätej stolici prichádzať pozvánky na najrôznejšie konferencie, akcie, rokovania, čo aj bez práva hlasovať postačuje na ovplyvňovanie riadnych delegátov.

V roku 1957 Vatikán požiadal OSN o súhlas zriadiť v New Yorku misiu – veľvyslanectvo Svätej stolice. Aj keď s riadnym oneskorením (1964), generálny tajomník OSN listom Pavlovi VI. s týmto krokom predsa len súhlasil, no bez oficiálneho schválenia príslušnými orgánmi OSN. Vatikán však zašiel ďalej. V roku 1965 bolo Pavlovi VI. a v roku 1979 Jánovi Pavlovi II. umožnené vystúpiť pred plénom Valného zhromaždenia

Ján Pavol II. pred VZ OSN v roku 1979

OSN a delegát Svätej stolice zas mohol prehovoriť na osobitnom VZ o odzbrojení (1978).

Rímska otázka a sústava Lateránskych paktov z roku 1929

V dejinách medzinárodných vzťahov problematika existencie a búrlivého vývoja pápežstva, jeho boja o svetskú moc, pády a víťazstvá dostali pomenovanie Rímska otázka. Medzinárodným právnikom neraz spôsobuje hlavybôľ žonglérstvo zástupcov Svätej stolice pri všetkých rokovaniach. Aj Lateránska zmluva je v skutočnosti len jednou z troch časti Lateránskych paktov z roku 1929. Jej presný názov je Zmluva o uzmierení a obsahuje 27 článkov. Druhá pripojená časť sa nazýva Finančná konvencia a má tri články. Tretia s názvom Konkordát má 45 článkov a definuje eklesiastické (cirkevné) vzťahy s talianskym štátom.

K tomuto paktu je pripojený pozmeňovací dodatok z roku 1984, ktorý má už len charakter dohody. (Medzinárodné právo rozlišuje: pakt – mnohostranná medzinárodná zmluva, zmluva – tzv. nezrušiteľná medzištátna zmluva, dohoda – pozmeniteľná zmluva medzi akýmikoľvek nositeľmi práv, dohovor – pozmeniteľná mnohostranná dohoda, konkordát – zmluva medzi štátom a cirkvou.)

Preto, ak chcú vyjednávajúce strany dosiahnuť určitú silu zmluvy, starostlivo volia jej pomenovanie. Ak chcú zabezpečiť jej nadnárodnú platnosť podľa medzinárodného práva, volia typ medzištátnej zmluvy. Takéto „zábezpeky“ sú však neraz priehľadné triky, ktoré mávajú vážne následky na následnícke vlády a ich zrušenie, resp. ich zmena si vyžaduje zdĺhavý proces. (Pozn. red.: Keď v roku 1984 Svätá stolica a Talianska republika „vo svetle politických a spoločenských zmien, ku ktorým došlo v Taliansku v ostatných desaťročiach a vývoja podporovaného katolíckou cirkvou od Druhého vatikánskeho koncilu“ amendovali znenie integrálnej (neoddeliteľnej) časti Lateránskych paktov z roku 1929 – Konkordátu – ani jedna strana sa nedovolávala medzinárodného práva

Čo predchádzalo vzniku Vatikánu?

Peter – prvý pápež

Keď sa podľa povesti Peter, jeden z dvanástich učeníkov potulného učiteľa a nakoniec ukrižovaného Ježiša Krista, zachránil útekom z Júdey do Ríma a vyhlásil sa za vikára – zástupcu a pokračovateľa učenia o blaženom večnom živote ľudí „v kráľovstve, ktoré nie je z tohto sveta“, sotva tušil, že učenie o láske k blížnym, pokore a ďalších cnostiach, sa raz zmení na neľútostný boj jeho cirkvi o duchovnú, ale aj o svetskú moc. Vo vtedajšej otrokárskej spoločnosti museli ľudia bojovať predovšetkým o holú existenciu. Celé tri storočia pritom trvalo skrývanie sa kresťanov – nasledovníkov „pomazaného“ Spasiteľa sveta (mesiáša) v rímskych katakombách, kým sa skončilo ich prenasledovanie.

Uznanie kresťanstva ako štátneho náboženstva

Podľa ďalšej povesti cisár Flavius Valérius Constantinus, syn cisára Konštantína I. a jeho manželky Heleny (ktorú za porodenie takého dobrého chlapca cirkev dodatočne vyhlásila za svätú), mal vraj v predvečer rozhodujúceho boja so svojím rivalom Maxentiom pri Malvínskom moste na Tibere videnie plamenného kríža s nápisom „V tomto znamení zvíťazíš“. A on naozaj zvíťazil. A pretože pod vplyvom matky už koketoval s kresťanstvom, z vďaky za toto víťazstvo vyhlásil spolu so svojím spolucisárom Licíniom v roku 313 tzv. Milánsky edikt, ktorým definitívne potvrdil edikt svojho predchodcu Galeriusa z roku 309 o uznaní kresťanstva v Rímskom impériu. Konštantín však zostal tolerantný aj voči dovtedajšiemu paganizmu (pohanstvu), lebo už vtedy platilo, že zvyk je železná košeľa, a pokrstiť sa nechal až na smrteľnej posteli. Po celý život bol vyznavačom sýrskeho „Neporaziteľného Slnka“. (Odtiaľ po anglicky Sunday, po nemecky Sontag – nedeľa.)

Prvé lateránske obdobie pápežov

Tridsaťtri Petrových nasledovníkov ešte pôsobilo v rímskych katakombách a až po desiatich rokoch (323) im Konštantín pridelil pôvodný Lateránsky palác. Paganizmus sa však nevzdával ľahko, ako napokon – ako nás učí história – sa žiadna ideológia nevzdáva dobrovoľne. Ešte v roku 384 druhý muž v Ríme Quintus Aurelius Symmachus apeloval na cisára Valentiniana II., aby zachoval a chránil pohanstvo ako štátne náboženstvo. Cisár však prijal argumentáciu hovorcu kresťanov Ambróza, ktorého za túto zásluhu vyhlásila cirkev za svätého.

Vytváranie pápežskej moci

Pápeži však videli, že tento cisársky „podnájom“ nemôže uspokojovať ich mocenské ambície a že k tomu potrebujú vlastnú inštitúciu v podobe územného celku, bez ktorého nemôže existovať žiadny štát. Prvé územné dary začali dostávať od veriacich okamžite, ale vyvrcholením bola až donácia (dar) samozvanca, majordóma Pipina Krátkeho, „zakladateľa“ karolínskej dynastie. Dar dostal pápež Zacharias za pomoc pri odprataní do kláštora skutočného následníka trónu z merovejskej dynastie, vraj duševne chorého Childerika, a za uznanie Pipina za nového kráľa Frankov (756).

S jedlom však rastie chuť. Onedlho sa objavil údajný testimoniálny dar cisára Konštantína, tzv. Donatio Constantini (nazývaný aj Constitutum Constantini). Táto Konštantínova posledná vôľa sa ukázala ako sfalšovaná. Pápeži o jej realizáciu napokon veľmi nebojovali z obavy, že by ich to uvrhlo do

a Viedenského dohovoru o zmluvnom práve (1980) o nemennosti medzištátnej zmluvy. Naopak, zdôraznili „vzájomnú dohodu“, ktorá má v právnych úkonoch vždy prednosť pred „nemeniteľnosťou“. Chcú azda presadzovatelia Základnej zmluvy medzi Svätou stolicou a SR tvrdiť, že Svätá stolica nebude nikdy súhlasiť so žiadnou zmenou alebo zrušením takejto zmluvy? Tým by, pravdaže, vedome priznali nerovnaké postavenie SR so zmluvným partnerom - Svätou stolicou, a teda faktickú podriadenosť SR, čo však žiadna suverénna vláda nemôže uznať.)

Tak aj vyššie uvedená Zmluva o zmierení hovorí hneď v článku 1, že „Taliansko uznáva a znova potvrdzuje princíp stanovený v prvom článku ústavy zo 4. marca 1848, podľa ktorého rímskokatolícke apoštolské náboženstvo je jediným štátnym náboženstvom.“ V roku 1848 však žiadne celistvé Taliansko neexistovalo. Na čele tohto voľného útvaru s vtedajším pápežom existovala iba Konfederácia republikánskych radikálov, royalistických liberálov a katolíckych konzervatívcov, ktorá nemala dlhú životnosť.

Talianska republika v roku 1984 tento článok uzmierovacej zmluvy zmenila takto: „Talianska republika a Svätá stolica potvrdzujú, že štát a katolícka cirkev sú vlastným spôsobom nezávislé a suverénne a zaviazané k tomuto princípu vo všetkých vzájomných vzťahoch a obojstrannej spolupráci pre podporu človeka a dobro krajiny.“ Zmenený bol aj článok 9, ktorý zrušil výsadné postavenie cirkevných škôl na „absolútnu rovnosť a slobodu“ so štátnymi školami s vyučovaním náboženstva na všetkých školách okrem univerzít.

Treba dodať, že významnými zmenami prešla aj Ústava Talianskej republiky z roku 1947. Zmeny boli prijaté v roku 1993, medzi ktorými článok 8 zdôrazňuje: „Všetky náboženské vyznania sú pred zákonom rovnako slobodné.“

Úspešné kompenzácie Svätej stolice

Ústupky, ktoré Svätá stolica musela v Taliansku urobiť, si úspešne kompenzuje v medzinárodných vzťahoch. Jej nunciovia (veľvyslanci) trpezlivo a vytrvalo získavajú agrémenty (súhlasy) diplomatického zastúpenia aj v krajinách, ktoré katolícka cirkev ešte v nedávnej minulosti považovala za svojich úhlavných nepriateľov (Líbya a ďalšie moslimské štáty, no najmä Izrael, s ktorým nadviazala diplomatické styky 30. decembra 1993).

Spojené štáty americké „obnovili“ diplomatické zastúpenie u pápežského stolca až po 114 rokoch (1984), keď ich predtým ukončili so zánikom Pápežského štátu v roku 1870. Medzitým si niekoľkí americkí prezidenti (Roosevelt, Nixon, Ford, Carter a Reagan) držali vo Vatikáne iba takzvaných osobných zástupcov. Až Reagan so súhlasom Senátu, nie však vrcholného orgánu federácie – Kongresu – vymenoval svojho osobného zástupcu Williama Wilsona za riadneho veľvyslanca.

Tieto úspechy diplomacie Svätej stolice sú však politického rázu a nemožno ich zamieňať s právnym postavením Vatikánu, ktoré doteraz nespĺňa právnu čistotu uznávania suverénnych, od nikoho nezávislých štátov, pokiaľ časť tejto suverenity sami neodovzdajú.

Storočie provizória

Pápežský štát ako územný celok so všetkými atribútmi štátu zanikol v dôsledku vyvrcholenia zjednocovacieho úsilia talianskeho národa pred 135 rokmi. Jeho umelá náhrada (mestský štát Vatikán), je účelovým riešením, ktorý vyhovuje len Svätej stolici, samozvanej vláde nad katolicizmom na celom svete. Tento stav medzinárodné spoločenstvo síce toleruje, ale konečné vyriešenie z hľadiska práva doteraz neurobilo. Táto úloha je ešte pred ním.

Dlh Organizácie spojených národov

Nedoriešenie Rímskej otázky je, žiaľ, len malou časťou veľkého dlhu tejto najuniverzálnejšej svetovej organizácie združujúcej – s malými výnimkami – všetky štáty sveta. Desaťročia, ba až stáročia nevyriešené otázky napr. Gibraltáru, Palestíny, Cypru, Somálska, Falklandských (Malvínskych) ostrovov a mnohé ďalšie zaiste nebudú vyriešené v dohľadnom čase. To však neznamená, že na ne treba zabudnúť. Večným však zostane ideál rovnosti ľudí bez rozdielu pohlavia rasy a viery či presvedčenia.

nerovného postavenia so svetskými vladármi, po moci a postavení ktorých začali poškuľovať.

Boj o investitúru

Nadišlo obdobie boja o investitúru. Nešlo však už len o vyrovnanie sa postaveniu a moci cisárov, ale už aj o nadradenosť nad nimi. Nepoddajných trestali pápeži exkomunikáciou – vylúčením z cirkvi. Do histórie vstúpilo ako najznámejšie a najponižujúcejšie potrestanie cisára Henricha IV. keď ho pápež Gregor VI. tri dni nechal čakať bosého v snehu, kým ho prijal na hrade svojej priateľky, toskánskej kontesy Matildy v Canosse a odpustil mu neposlušnosť a nepoddajnosť. (Odvtedy sa Canossa stala symbolom najväčšieho poníženia.)

Pápežské voľby a konkláve

Tak ako sa v boji o investitúru váha nakláňala raz na stranu pápežov a inokedy na stranu vladárov, správali sa aj súperi. Do roku 769 sa na voľbách pápežov popri cirkevných zástupcoch zúčastňovali aj laici. Potom už len cirkevní hodnostári a v roku 1059 pápež Štefan IX. presadil , aby voliť mohli len kardináli. Kardinálov, pravdaže, menovali pápeži, a tak sa kruh pekne uzavrel. Ďalší pápež Gregor X. ešte aj tento postup „vylepšil“. Nariadil voľbu formou konkláve, t. j. doslova uväznením kardinálov, kým pápeža „nezvolia“, aby tak zamedzil dlhému handrkovaniu, kto má byť ďalším zástupcom človekoboha Krista na zemi.

Veľká schizma a „babylonské zajatie“

Veľká schizma (rozkol v cirkvi) však predsa len prišla. Najviditeľnejšie sa prejavila v podobe tzv. „babylonského zajatia“ v rokoch 1309 – 1378, keď sídlo pápežov preniesli z Ríma do francúzskeho mesta Avignon. V tom čase, pravdaže, boli všetci pápeži Francúzi, uznávajúci nadriadenosť francúzskych kráľov.

Toto zajatie sa skončilo, keď sa pápežovi Gregorovi X. podarilo za pomoci sienskej Kataríny a švédskej Brigity vrátiť do rímskeho Lateránskeho paláca, za čo, ako ináč, ich cirkev odmenila vyhlásením za sväté.

Ale ani tým sa ešte veľká schizma neskončila. Nastalo vzájomné vylučovanie sa pápežov z cirkvi a zosadzovanie z pápežského stolca. Opäť poklesla moc a prestíž zástupcov Božích na zemi.

Rozkvet pápežstva

Úmerne tomu, ako klesala moc európskych panovníkov vyčerpaných v dôsledku vzájomných územných a náboženských vojen, stúpala sila, moc a bohatstvo cirkvi. Pápeži nesmierne zbohatli a extravaganciou a nemoránosťou sa začali vyrovnávať svetským vladárom. S príchodom renesancie urobili z Ríma stredisko umenia a nádhery. Lateránsky palác už na tieto potreby nestačil, a preto pápeži Gregor XI. a Sixtus V. postavili nové sídlo – palác Quirinale, ktorý však v Lateránskych paktoch z roku 1929 Mussolini nevrátil pápežom a dnes je v ňom sídlo prezidenta Talianskej republiky.

Pápežský štát

Po páde Rímskeho impéria vzniklo na talianskom polostrove

Palác Quirinale

postupne viacero menších štátnych útvarov (Benátska a Janovská republika, Savojské a Neapolské kráľovstvo, ale aj Pápežský štát). Pápežský štát sa stal vyvrcholením túžby pápežov mať vlastné územie a stať sa skutočným štátom. Základom sa stala už spomínaná Pipinova donácia (územie Ravenny a Pentapolisu). Na základe falošnej Konštantínovej donácie (pápež Silvester) sa síce cirkvi nepodarilo získať Neapolsko a Sicíliu, ale zato jej kontesa Matilda darovala Toskánsko. Tzv. Patrimonium sv. Petra nedokázali rozšíriť ani o Sicíliu a Sardíniu, čo si zbožne želali, ale predsa ešte dostali ďalšie územie (Romagna, Marehe), ktoré im pridal syn pápeža Alexandra VI. Caesare Borgia. Takto si cirkev posilnila svoje postavenie aj v Ríme a pápeži sa dokázali úplne zbaviť závislosti od cisárov.

V roku 1859 sa Pápežský štát rozprestieral na území Latia, Umbrie, Marche a východnej Emilie- Romagne. Na svoju ochranu si vydržiaval cudzích platených žoldnierov, najmä Švajčiarov, ktorí až dodnes „ochraňujú“ Vatikán v stredovekých uniformách ako Švajčiarska garda.

I. Vatikánsky koncil a koniec Pápežského štátu

Chmáry nad Pápežským štátom sa objavili vystúpením Napoleona Bonaparteho na európsku scénu, keď pri svojom prvom ťažení na taliansky polostrov vstúpili vojská aj na jeho územie. Pápež Pius IX. v úsilí zachrániť Pápežský štát sa postavil proti jednote Talianska.

I. Vatikánsky koncil

Kardinál Gasparri a B. Mussolini po výmene ratifikovaných zmlúv 7. 6. 1929

Naliehavo zvolal do svätopeterského chrámu 8. decembra 1869 I. Vatikánsky koncil, na ktorom však delegáti stačili – predtým, než ich rozohnali vojská kráľa Victora Emanuela – prijať len dva dokumenty, zato však veľmi významné: dokument o prednosti pápežskej jurisdikcie pred občianskou jurisdikciou štátu, a najmä dogmu o pápežskej neomylnosti, čo u odporcov vyvolalo vznik tzv. starokatolíckej cirkvi. Spurný pápež vyhlásil koncil len za odročený, nakoniec však vošiel do histórie ako nikdy nedokončený.

Talianski revolucionári sa spolu s karbonárskym hnutím síce inšpirovali revolúciami z roku 1848, uvedomili si však, že v krajine priam presiaknutej vplyvom katolíckej cirkvi bude najschodnejším riešením národné zjednotenie pod krídlami kráľovskej savojskej dynastie.

Vatikánske „väzenie“

Pápežstvo sa len ťažko spamätávalo z likvidácie svojej svetskej moci. Pápež Pius IX. sa vyhlásil za väzňa a odmietal opustiť vatikánske múry. Za väzňov sa vyhlásili aj jeho nasledovníci (Lev XIII., Pius X., Benedikt XV., Pius XI.) a vstúpili do boja so svetskou mocou sociálnou encyklikou *Rerum Novarum* (Nové časy) v roku 1891, ktorou sa usilovali obnoviť stratený vplyv medzi veriacimi –ľuďmi práce.

Obnova Pápežského štátu

V ťažkej sociálnej situácii po prvej svetovej vojne vznikali najmä v porazených európskych krajinách rôzne politické hnutia, medzi nimi fašistické hnutie v Taliansku. Za vlády slabého kráľa Victora Emanuela sa dostal k moci sociálny demagóg Benito Mussolini, ktorý si uvedomil, že pre svoje fašistické hnutie najskôr získa rozhodujúci vplyv cez cirkev, ako sa to stalo v histórii mnohokrát predtým i potom.

Mussolini oslovil vatikánskeho samovážňa

Pečiatky a podpisy B. Mussoliniho a kardinala Gasparriho na Lateránskej zmluve

Piusa XI. Začalo sa tvrdé rokovanie. Najprv bolo nevyhnutné vytvoriť formálne (právne) podmienky pre vznik a uznanie štátu. „Samoväzenie“ pápežského sídla Vatikánu muselo nadobudnúť postavenie územnej jednotky schopnej niesť práva. A tak sa začala fáza: niečo za niečo. Vatikán najprv zdráhavo uznal trvalú stratu Pápežského štátu existujúceho do roku 1870. Mussolini ako „odmenu“ za to uznal zopár budov rímskej štvrte – Vatikán – za suverénny mestský štát s oficiálnym názvom Citta del Vaticano.

Anika Rahmanová
Redakčne upravené
Foto: archív

Venujte 2% Vašich daní Spoločnosti PROMETHEUS!
Podporíte tak naše aktivity pri šírení humanizmu na Slovensku!
Viac informácií na www.rozhodni.sk.
Spoločnosť Prometheus
Štefánikova 4, 811 05 Bratislava
Tel./fax: 02/52 49 11 91
http://slovakia.humanists.net
IČO: 30845751 • Bankový účet: 11481540/ 0900
O spôsobe venovania 2 % dane sa zamestnanci môžu informovať u svojho zamestnávateľa. V prípade potreby Vám viac informácií poskytneme na tel. čísle 02/52491191.

Postavia iránskeho prezidenta pred Medzinárodný trestný tribunál?

Medzinárodná humanistická a etická únia spolu s ďalšími dvoma mimovládnymi organizáciami vyzvali v ženevskom sídle OSN, aby iránsky prezident Mahmúd Ahmadínedžád bol stíhaný na základe Dohovoru o genocíde za výrok, že Izrael má byť *„vymazaný z mapy“* a postavený pred Medzinárodný súdny tribunál. Ahmadínedžádov výrok je podľa IHEU v rozpore s článkom 2:4 Charty OSN a vyžaduje si jednoznačnú odpoveď medzinárodného spoločenstva.

Iránsky prezident v novembri varoval, že *„všetci, ktorí uznajú Izrael, budú upálení v ohni zlosti islamského národa.“* V decembrovom prejave pred Organizáciou islamskej konferencie v Mekke zas vyhlásil, že najväčším problémom islamského sveta je *„prítomnosť sionistickej okupácie v srdci islamského regiónu“* a jej *„súdne zrušenie otvorí i cestu k tomu, aby islamská moc sa mohla úspešne zúčastňovať na riadení globálnych záležitostí.“* V televíznom prejave 14. decembra zas Mahmúd Ahmadínedžád označil nacistickú genocídu, pri ktorej zomrelo 6 miliónov židov, za výmysel: *„Vytvorili mýtus v mene holokaustu a stavajú ho nad Boha, náboženstvo a prorokov...“* Začiatkom januára zas iránska štátna televízia odvysielala diskusiu o „mýte o plynových komorách“ a o „pravdivosti“ antisemitského diela Protokoly starších Sionu.

Ahmadínedžádove výroky sú podľa IHEU v rozpore aj s Dohovorom o zabránení a trestaní zločinu genocídy, schváleným Valným zhromaždením OSN, ktorý v článku 3 stanovuje, aké činy sa budú trestať. Medzi tými je aj „priame a verejné podnecovanie na spáchanie genocídy“.

Sudca vo väzení pre odmietnutie náboženských symbolov

Talianski sudca Luigi Tosti bol odsúdený na sedem mesiacov väzenia a jeden rok zákazu vstupu do verejných budov za to, že odmietol sedieť v prítomnosti náboženských symbolov v súdnej miestnosti. Disciplinárna sekcia talianskeho súdneho systému ho okrem toho zbavila funkcie a odobrala mu odmenu. O túto sankciu požiadal prokurátor talianskeho najvyššieho odvolacieho súdu, ktorý je, takpovediac, hovorcom talianskej vlády Silvia Berlusconiho.

15. augusta 2005 pápež Benedikt XVI. v homílii vyhlásil: „Je dôležité, aby bol Boh viditeľný vo verejných i súkromných budovách, aby bol Boh prítomný vo verejnom živote, a to vo forme kríža vo verejných budovách.“

19. novembra 2005 Benedikt XVI. a taliansky premiér Berlusconi po „výmene názorov o vzťahoch medzi cirkvou a štátom v Taliansku“ potvrdili „spoločnú vôľu oboch strán spolupracovať v rámci Lateránskej zmluvy“.

57-ročný sudca Luigi Tosti bol odsúdený na sedem mesiacov väzenia aquilským tribunálom 18. novembra 2005 za to, že odmietol zasadať v prítomnosti náboženských symbolov a súdnej miestnosti. Svoj postoj odôvodnil talianskou ústavou z roku 1947,

podľa ktorej sú si všetci občania „rovní pred zákonom bez ohľadu na pohlavie, rasu, jazyk, náboženstvo“ (článok 3). V Taliansku však platí smernica vydaná fašistickým ministrom Roccom z roku 1926, ktorá doteraz nebola zrušená a podľa ktorej musia byť v talianskych súdnych miestnostiach, školských triedach a nemocniciach zobrazené kríže. Podobných fašistických zákonov, ktoré zatiaľ neboli zrušené, dnes v Taliansku platí viac.

Za oslobodenie Luigiho Tostiho sa už zdvihla vlna protestov, najmä zo strany demokratických, humanistických a voľnomyšlienkarských organizácií na celom svete, ktoré požadujú úplnú slobodu svedomia a úplnú odluku cirkvi od štátu. Luigi Tosti sa zároveň mieni obrátiť so sťažnosťou na Európsky dvor pre ľudské práva.

Protikresťanské džínsy

Švédsko má nový módny hit – protikresťanské džínsy. Tento odevný bestseller švédskej mládeže sa predáva pod značkou Lacný pondelok – Cheap Monday. Džínsy majú tesný strih a nízku cenu. Na zadnej strane je logo – opičia lebka s obráteným krížom na čele.

Autor loga sa netají tým, že cíti „veľkú nechuť“ voči organizovanému náboženstvu a otvorene priznáva, že jeho logo je „aktívnym vyjadrením proti kresťanstvu“.

Zákazníci si kupujú tieto džínsy z rôznych dôvodov. Niektorí úmyselne pre ich posolstvo, iní jednoducho preto, že sú lacné alebo že sa im páčia – bez toho, že by niečo vedeli o význame značky.

Vo Švédsku prevláda luteránska cirkev a tá na novú módu mladých reaguje dosť ľahostajne. Podľa slov hovorcu luteránskej cirkvi logo nie je až takým strašným činom, ktorý by mal vyvolávať zdesenie či obavy. Iní kresťania sú však značkou pobúrení a myslia si, že prístup luteránskej cirkvi je mierny.

Kondóm s občianskym preukazom

Každý mladý muž v kolumbijskom meste Tulua, ktorý dosiahne štrnásť rokov a k občianskemu preukazu si nepribalí do vrecka kondóm, sa vystavuje riziku pokuty. Tí, ktorí sa kondómom nepreukážu, dostanú malú finančnú pokutu alebo sa musia zúčastniť na trojhodinovom kurze o prevencii pred AIDS. Týmto „programom na zastavenie šírenia smrteľnej infekcie“ však mesto rozhnevalo katolícku cirkev.

Otec Jesus Velasquez z miestnej katolíckej cirkvi vyhlásil, že nedovolí, aby takéto opatrenie prešlo bez boja. Najdôležitejšie je podľa neho vzdelanie a rešpektovanie morálnych a kresťanských hodnôt.

Člen mestskej rady William Pena pre kolumbijsky denník El Tiempo uviedol, že mladí muži z miestnej komunity, ktorí začínajú so sexuálnym životom okolo pätnásteho roku života, by mali nosiť so sebou kondómy práve tak, ako si nosia občiansky preukaz.

Duchovný presadzuje mnohoženstvo

„Demografickej katastrofe“ v Rusku by pomohlo zlegalizovanie polygamie. S takýmto zaručeným receptom na zmiernenie nepriaznivej pôrodnosti v krajine prišiel ruský moslimský duchovný Izmail Šangarejev. Navyše by sa podľa neho takto odstránila medzi ľuďmi aj morálna otázka cudzoložstva po svadbe.

Proti jeho odvážnemu nápadu sa však ostro postavila pravoslávna cirkev, ktorá je najrozšírenejšou cirkvou v krajine. Tá presadzuje monogamiu ako najvyššiu formu manželského zväzku medzi mužom a ženou.

Pri zachovaní súčasného demografického trendu by v Rusku do roku 2055 poklesol počet obyvateľov zo súčasných 143 miliónov na necelých 55 miliónov.

Články sú spracované podľa zahraničnej tlače a zdrojov IHEU
(jt, ab)
Foto: ***archív***

Antisemitizmus existuje aj na Slovensku

Zhovárali sme sa s Univ. Prof. PhDr. Pavlom Mešťanom, DrSc., riaditeľom Múzea židovskej kultúry

Foto: **Judita Takáčová**

? Na Slovensku sme v poslednom období svedkami pokusov o rehabilitáciu Jozefa Tisa a slovenského štátu, miestami sa zas pokúšajú zviditeľniť sa neofašistické skupiny. Vy ste v tejto súvislosti napísali viacero štúdií o antisemitizme v politickom vývoji na Slovensku. Aká je teda slovenská spoločnosť? Možno o nej povedať, že je antisemitská? Alebo je to len problém určitej politickej reprezentácie či skupín združujúcich sa v takých organizáciách, ako je Slovenská pospolitosť?

→ Nechcem globalizovať, ale aj môj výskum ukazuje, že antisemitizmus na Slovensku existuje, že mu podliehajú isté skupiny obyvateľstva. Myslím si však, že je u nás prítomný v rovnakej miere ako v ostatných krajinách Európy. Na druhej strane však to, čo si môžeme dovoliť na Slovensku, by v iných krajinách možné nebolo. Šíriť antisemitskú literatúru v oficiálnych vydavateľstvách a oslavovať „vodcu" by v Nemecku bolo len ťažko možné bez trestného stíhania. U nás orgány činné v trestnom konaní nekonajú. A ak aj konajú, tak len veľmi pomaly. Ak sa niečo stane, nanajvýš vystúpi predseda vlády alebo predseda parlamentu, zorganizuje sa demonštrácia. Bolo treba zavraždiť Daniela Tupého, aby sa zorganizoval pochod. A čo teraz? Je to určite najstrašnejšia bolesť pre jeho rodičov. Ale kde sme my všetci, čo sme pochodovali? Nebola to aj naša bolesť? Bola to bolesť, len kým sme boli na pochode? Vieme vôbec, čo sa deje v súvislosti s touto vraždou? Slovenská pospolitosť zaujala stanovisko, koniec koncov, u nej sa objavujú veľmi ostré antisemitské výpady. Nuž ale čo dnes vieme o Slovenskej pospolitosti? My ani nevieme, či táto organizácia funguje legálne, ilegálne, či pololegálne... Jednoducho, poznačila slovenskú spoločnosť, no nikto už nerieši, ako ďalej.

? Prečo je postoj štátnych orgánov a ministerstiev taký benevolentný?

→ Obávam sa, že aj tam sú sily, ktorým antisemitizmus vyhovuje. Sú tam ľudia, ktorí sa v duchu smejú a hovoria si, však je to proti Židom, nie proti nám. Neuvedomujú si pri tom, že ak sa stavajú proti Židom, stavajú sa proti celému Slovensku. Dnes sme predsa súčasťou Európskej únie. Židov je na Slovensku tritisíc. Takže čo to znamená byť proti Židom? Proti tej hŕstke? Akonáhle je zavraždený nejaký Róm, tvrdíme, že je to preto, lebo kradol či páchal inú nekalú činnosť. Prebehlo však vyšetrovanie? Kedykoľvek sa niečo také stane, automaticky skonštatujeme, že to nebol rasisticky motivovaný útok. A urobíme všetko, aby sme to dokázali. Potom to súvisí aj s otázkou rozrastania sa násilníckych skupín. Ak adekvátne nezasiahneme, majú takéto skupiny možnosť ďalej rozvíjať svoje aktivity.

? Čo treba podľa vás spraviť, aby sme takéto tendencie na Slovensku vykorenili?

→ V žiadnom prípade nemožno prestať hovoriť na podobné témy. Treba sa k nim neustále vracať. Ak ma neuspokojí riešenie mojej vlády, musím zorganizovať také nátlakové akcie, ktoré upozornia na to, že som nespokojný s daným riešením. Nemôžeme predsa čakať na ďalšiu vraždu, aby sa vyvinul silnejší nátlak. Pre mňa je aj jedna vražda tragédiou. Je to čosi hrozné, veď ide o život! A cenu života nemôžete vyčísliť žiadnou sumou. Okrem toho sa často hovorí o hodnote prenatálneho života v súvislosti s počatím. Hovorí sa však aj o tom, aké strašné je zavraždiť 21-ročného študenta?

? Akú úlohu by v tomto smere mala zohrávať škola?

→ Problémom práve je, či v rámci nášho školského systému dostatočne vysvetľujeme a hovoríme o týchto veciach. Či sa nezamýšľame viac nad legendami ako nad riešením konkrétnej životnej situácie, v ktorej sa nachádzame. Obávam sa, že prihlásenie sa k hodnotám, aké so sebou prináša katolicizmus, je veľmi povrchné. Ak by to išlo cez hlásanie a realizovanie Desatora, potom by som o tejto téme nehovoril. Lenže ja dodržiavanie Desatora v tejto spoločnosti nepociťujem. Vezmime si len dve z prikázaní: Nepokradneš! a Nezabiješ! Žijeme v spoločnosti, ktorá si hovorí, že je kresťanská, a napriek tomu dochádza k všetkým týmto negatívnym činom. O stave spoločnosti hovorí aj jeden príklad. Minulý rok prezident I. Gašparovič vymenoval 55 vysokoškolských profesorov. Sú medzi nimi takí, ktorí si získali renomé v celej Európe. Zaznamenali ste však o tom akúkoľvek informáciu v niektorých novinách či časopisoch? Tie sú teraz plné správ o celebritách, o Big Brother či VyVolených. Aké sú to vzory? Čo títo ľudia dosiahli, aby sa stali celebritami? V mojich očiach sú skutočnými celebritami tí, ktorým bola napríklad udelená profesúra. O nich však nevie nikto! A takto sa vlastne vytvárajú vzory pre mladých ľudí. Priznám sa, aj ja sledujem VyVolených. Nemám totiž žiaden iný priestor, ako spoznávať primitívne prostredie. Bez toho, aby som sa niekomu musel ospravedlňovať, nenašiel som tam nikoho, kto by pohol túto súťaž dopredu. To, ako sa v súvislosti s Luisom začalo diskutovať o cudzincoch v tejto krajine, je smutné. Ešte horšie bolo počúvať výroky typu „si lakomý ako židák". Predsudky tu jednoducho stále existujú. A ak sa ma pýtate, či je na Slovensku antisemitizmus, musím povedať, že áno. Bojujeme však proti nemu veľmi málo. A keď sa proti nemu predsa len otvorene postavíme, vždy sa nájdu sily, ktoré nám odpovedia, že sú to marxis-

To, ako sa v súvislosti s Luisom z VyVolených začalo diskutovať o cudzincoch v tejto krajine, je smutné. Ešte horšie bolo počúvať výroky typu „si lakomý ako židák".

ticko-leninské prístupy, že to je otázka boľševikov či ľavicových extrémistov.

? *Môže aj Múzeum židovskej kultúry prispieť k zvyšovaniu miery tolerancie na Slovensku?*

→ Múzeum sa usiluje zohrávať úlohu smerujúcu k porozumeniu. Sme štátna inštitúcia, ktorá je súčasťou Slovenského národného múzea, a patríme pod ministerstvo kultúry. Nie sme nijaká náboženská inštitúcia. Sme však pripravení vysvetľovať veci týkajúce sa judaizmu. Naše múzeum môže prezentovať viacero aktivít, ktoré smerujú k výchove k tolerancii. Obdobie slovenského štátu prinieslo so sebou hrôzy, ale prinieslo so sebou aj to, že sa našli ľudia, čo zachraňovali Židov. My ich vyhľadávame. Ja vždy tvrdím, že otázka holokaustu nie je len otázkou Židov. Je to aj otázka ľudí, ktorí s nasadením vlastného života i života svojich rodín zachraňovali Židov a tým vyjadrovali svoj nesúhlas s vtedajším režimom. Často to boli aj veriaci, čo nesúhlasili s konaním prezidenta Tisa. A boli to aj katolícki farári, ktorí sa postavili proti Tisovi tým, že pomáhali Židom. Spracovali sme 19 televíznych dokumentov o Židoch, ktorí prežili holokaust a teraz žijú v Izraeli alebo na Slovensku. V nich vidíte, aký majú krásny vzťah k Slovensku. Ich rodičia zahynuli, oni prežili koncentračné tábory, holokaust, boli de facto vyhnaní zo svojej vlasti, no nezanevreli na ňu. Akonáhle sa však na Slovensku začalo s rehabilitáciou Tisa a slovenského štátu, pochybujú. Oni majú predstavu konkrétneho nepriateľa, a nie je ním Slovensko ako celok. Ďalej sa prostredníctvom historických faktov usilujeme priblížiť ten-ktorý úsek v dejinách Židov a poukázať na to, že neoľudácki autori vytvárajú legendy, ktorými živia a zásobujú vedomie našich ľudí. Robíme aj všetko pre to, aby najmä mladá generácia spoznala históriu krajiny, v ktorej žije. A v nej mali nezastupiteľné miesto aj Židia. Ti, najmä kvôli holokaustu, už dnes nepredstavujú v rámci obyvateľstva výraznejšiu skupinu. Zanechali nám však mohlo zo svojej kultúry i náboženstva.

? *Ak už sme hovorili o slovenskom štáte, ako vnímate pokusy o beatifikáciu biskupov, ktorí úzko spolupracovali s Jozefom Tisom?*

→ Viete, tieto pokusy o beatifikáciu biskupov z okolia Tisa smerujú k tomu, aby bolo nakoniec možné beatifikovať samého Tisa. Je to sen generácie ľudákov a neoľudáckych autorov. Katolícka cirkev, ako je už zvykom, však má na tento krok dosť času.

? *Naozaj si myslíte, že by katolícka cirkev zašla až tak ďaleko, aby bol Tiso beatifikovaný?*

→ To, čo sa odohráva na Slovensku od Novembra 1989 v súvislosti s oživovaním slovenského štátu, hľadaním a vychvaľovaním jeho predstaviteľov, k tomu smeruje. Celý ten čas tu existuje čosi, čo má slúžiť ako lakmusový papierik, aby sa dalo odhadnúť, ako ďaleko je slovenská spoločnosť, či by takýto krok prijala alebo nie. Pôda na to sa už začala pripravovať a nikto sa tým netají. Veď existujú dokonca pokusy o obnovenie procesu s Jozefom Tisom, v rámci ktorého by sa dokázalo, že Tiso je nevinný.

? *Aké sú podľa vás súčasne postoje katolíckej cirkvi k antisemitizmu?*

→ Žijeme v krajine, ktorá si hovorí, že je kresťanská, resp. katolícka. Mám však dojem, že do dnešného dňa neboli spracované myšlienky Jána Pavla II., že z diel tejto postavy svetových dejín sa povyberalo to, čo sa hodilo. Minulý rok v januári som bol v Osvienčime. Jediné posolstvo, ktoré bolo prečítané v dvoch jazykoch – vo francúzštine a poľštine – bolo posolstvo Jána Pavla II. Nenašiel som žiadne slovenské noviny, vrátane katolíckych, ktoré by čo len spomenuli, že také posolstvo sa tam vôbec objavilo. Prečo? Lebo to bol protifašistický postoj pápeža. Rovnako som sa nestretol s publikovaným vyhlásením pápeža, že antisemitizmus je hriech. Keby sme toto boli publikovali, tak by platilo, že veriaci nesmú byť antisemiti. My na Slovensku vždy využívame len to, čo sa nám hodí. Síce sme pápeža vítali na Slovensku trikrát, nijak sme sa však nevyjadrili k jeho prožidovským postojom.

Pokusy o beatifikáciu biskupov z okolia Tisa smerujú k tomu, aby bolo nakoniec možné beatifikovať samého Tisa. Je to sen generácie ľudákov a neoľudáckych autorov.

? *A vaše vierovyznanie?*

→ Som bez vierovyznania, a ako niektorí autori hovoria, že sú veriaci ateisti, lebo aj ateizmus je viera, aj ja sa považujem za takéhoto veriaceho ateistu. Musím sa priznať, pochádzam z rodiny, ktorá prešla holokaustom. Moja matka vždy tvrdila, že ak by existoval Boh, tak by nemohol dopustiť holokaust. A tým sa aj riadila. Ani môj otec s tým nemal problémy. Už v máji v roku 1945 vstúpil do komunistickej strany, lebo bol presvedčený, že to bude cesta, aby sa už nikdy nezopakoval holokaust. V súčasnosti všetko, čo robím a čo súvisí s otázkou náboženstva, je vec profesionality. Práve takýto odstup od náboženstva mi umožňuje mať kritický pohľad na to, čo sa deje v židovskej komunite, ale aj na to, čo sa deje v celej slovenskej spoločnosti.

Zmluvu o výhradách svedomia potrebuje len cirkevná hierarchia. Navyše je silne diskriminujúca vo vzťahu ku všetkým ostatným náboženstvám.

? *Ste známy nielen ako riaditeľ židovského múzea, ale aj ako vysokoškolský učiteľ i člen Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Čo majú tieto vaše aktivity spoločné? Ako sa to usilujete ako vysokoškolský učiteľ využiť vo vzťahu k mladým ľuďom?*

→ Učím rád. Mám radosť z toho, keď mám možnosť stretávať sa s mladými ľuďmi a neskromne musím povedať, že je to vzájomné. Tak ako ja obohacujem ich, aj oni obohacujú mňa tým, že ma nútia študovať, zamýšľať sa nad vecami. Dnešná mladá generácia je určite vzdelanejšia, než bola tá naša. Treba s ňou však pracovať a treba ju podchytiť. Nemám dôvod tajiť svoje názory a otvorene o nich hovorím so svojimi poslucháčmi. V rámci mojich prednášok radšej diskutujem. Viac-menej poznám názory svojich študentov. To, čo v rámci toho, čo robím, máme spoločné, je otázka boja proti fašizmu, neofašizmu, ľudáctvu i neoľudáctvu, rasizmu. O týchto témach hovorím s mladými veľmi otvorene. Aj keď to vyznie ako klišé, je to generácia, ktorá nás raz vymení a bude tu mať rozhodujúce slovo. Je to jednoducho objektívne dané. Veľmi by som si želal, aby to boli tolerantní, rozumní ľudia a aby boli tvrdo nekompromisní. Často hovoríme o boji proti fašizmu, ale hneď to spájame so židovskou otázkou alebo s holokaustom. Nuž, ja nemám strach z toho, že na Slovensko raz príde niekto a povie, že týchto tritisíc Židov treba deportovať. Nemám strach z toho, že dnes niekto postaví v Európe plynové komory a bude do nich hnať Židov. Mám strach o ľudstvo ako také, lebo fašizmus je spojený s genocídou. A genocída sa nemôže vzťahovať len na Židov. A už vôbec nie dnes. A o týchto veciach musia mladí ľudia vedieť.

? *Ak už hovoríme o mladých ľuďoch, do akej miery je ich myslenie ovplyvňované katolíckou cirkvou? Na jednej besede ste uviedli, že práve na študentoch vidíte, že katolícka cirkev to preháňa.*

→ Vždy som k nábožensky veriacim pristupoval s úctou. Aj keď som sám neveriaci, myslím si, že tolerancia znamená uctiť si názory iného, za podmienky, že aj oni si uctia moje názory. Čo však vidím na mladých ľuďoch, pochádzajúcich z veriacich rodín, je, že nemajú radi násilie. Nemajú radi, keď sa im niekto násilne pokúša vnútiť isté idey, ktoré sú už prekonané. Katolícka cirkev na Slovensku je inštitúciou, ktorá akoby zastavila svoje myslenie v stredoveku. Nedokáže sa zmoderizovať. V cirkvi jednoducho pôsobia ľudia, ktorí si neuvedomujú, že si treba vážiť vedomie mladých ľudí a nie násilne im oktrojovať, čo prijať nechcú, pretože rozmýšľajú ináč, modernejšie.

? *Ako vnímate toľko diskutovanú zmluvu o výhradách svedomia?*

→ Túto zmluvu potrebuje len cirkevná hierarchia. Keby bola potrebná, asi by ju podpisovali všetky krajiny Európy. S čím však mám problém, je, že táto zmluva je silne diskriminujúca vo vzťahu ku všetkým ostatným náboženstvám, vrátane židovského. Napríklad štát Izrael sa ocitne v celkom inej pozícii ako Vatikán, v dôsledku čoho budeme mať na jednej strane zmluvu, ktorá je medzištátna a podpísaná na najvyššej úrovni, a na druhej strane budeme mať všetky ostatné cirkvi v diskriminačnom postavení. A to už nehovorím o ľuďoch bez náboženského vyznania.

Zhovárali sa: ***Judita Takáčová, Miloslava Necpalová***

Štát a cirkev v Rakúsku

Osobitnou úpravou vzťahu medzi štátom a cirkvami sa vyznačuje Rakúsko. Rakúsky model financovania cirkví formou cirkevných príspevkov dokonca slúži ako inšpirácia pre niektorých tvorcov koncepcie odluky cirkvi od štátu na Slovensku.

Foto: archív

Spoločenské predpoklady

Podľa výsledkov sčítania ľudu v roku 1991 je náboženská príslušnosť obyvateľov Rakúska takáto: rímskokatolíci – 78 percent, evanjelici – 5 percent, moslimovia – 2 percentá, starokatolíci – 0,24 percenta, židia – 0,09 percenta. K iným náboženstvám sa hlási 2,46 percenta občanov, bez náboženskej príslušnosti je 8,64 percenta rakúskych obyvateľov a svoju príslušnosť neuviedlo 3,39 percenta opýtaných.

Historické korene

Rakúske konfesijné právo má svoje korene v habsburskej protireformácii a v jozefínskom modeli štátom ovládaných cirkví. Jednotlivé ustanovenia platnej konfesionálnoprávnej úpravy pochádzajú z rôznych politických systémov Rakúska od polovice 19. storočia a sú formulované podľa zodpovedajúcich nábožensko-politických predstáv danej doby. Dodnes platí napríklad Staatsgrundgesetz (StGG) – ústavný zákon o všeobecných právach štátnych občanov, ktorý obmedzil úzku väzbu štátu na náboženstvo a ovplyvnil vytvorenie nábožensky neutrálneho systému v konfesijných záležitostiach. Zákon o vonkajších pomeroch katolíckej cirkvi (Katholikengesetz) z roku 1874 vo veľkej miere obmedzil privilégiá katolíckej cirkvi, no neuplatňoval sa dôsledne.

Po „anšluse“ uskutočnenom nacistickým Nemeckom (1938) bol konkordát z roku 1933 prehlásený za neplatný a trval bezkonkordátny stav. V roku 1956 Najvyšší súd rozhodol, že konkordát je naďalej súčasťou vnútroštátneho práva a v roku 1957 platnosť konkordátu uznala i spolková vláda. Tým sa začala najnovšia fáza konfesijného zákonodarstva.

Pramene rakúskeho konfesijného práva

Najvýznamnejšie ústavné normy rakúskeho konfesijného práva sa nachádzajú v zákone o všeobecných právach štátnych občanov (StGG) z roku 1867, ktorý bol prehlásený aj za ústavný zákon spolku (1920).

K ochrane náboženskej slobody ďalej slúži Európska konvencia o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorá sa týka rôznych vyznaní a obsahuje zákazy diskriminácie.

Osobitní konfesijné právo katolíckej cirkvi v Rakúsku je tradične upravované zmluvami so Svätou stolicou, ktoré sú uznané ako dvojstranné medzinárodné zmluvy sui generis. Platné rakúske ústavné právo ináč neposkytuje žiadny právny základ pre zmluvné právo cirkevné.

Konfesijné zákonodarstvo

Rakúsko má celý rad zákonov, ktoré platia pre všetky cirkvi a náboženské spoločnosti (Zákon č. 49/1868), napríklad ustanovenia o príspevkoch, cirkevných sviatkoch, pohreboch a iné. Existuje celý rad oblastí, v ktorých sa pôsobenie cirkví a štátu stretáva, preto sa konfesijné právo rozšírilo do celého právneho poriadku a nájdeme ho v mnohých zákonoch.

Pre katolícku cirkev platí konkordát s dodatkovými protokolmi z roku 1933 a doplňujúcimi zmluvami. Inštitúcie katolíckej cirkvi majú právnu subjektivitu a verejnoprávne postavenie. Otázky, ktoré neupravuje konkordát, sa riešia hľadaním spoločného konsenzu.

Podľa zákona z roku 1961 získala evanjelická cirkev rovnaké postavenie, aké má katolícka cirkev.

Právna úprava vzťahov medzi štátom a cirkvami v Rakúsku spočíva na dvoch nosných pilieroch – na princípe ľudského práva na slobodu vyznania a svetového názoru a na princípe právneho zabezpečenia slobodného pôsobenia náboženských spoločností vo verejnosti. V Rakúsku neexistuje nijaká štátna cirkev, čo znamená, že štát má k náboženstvu a svetonázoru neutrálny vzťah. Neexistuje ani odluka cirkví od štátu (v užšom slova zmysle), to znamená, že štát akceptuje pôsobenie cirkví na verejnosti. Jednotlivci i jednotlivé cirkvi a náboženské spoločnosti majú postavenie právnických osôb verejného práva. Tieto práva patria ako základné práva k subjektívnym verejným právam.

Rozsiahla ochrana náboženskej slobody

Prostredníctvom Európskej konvencie o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rakúsko sa k nej pripojilo v roku 1958) bola do rakúskeho právneho poriadku zakotvená rozsiahla ochrana náboženskej slobody. Tým je jasne stanovené, že ústavným právom sú chránené nielen náboženstvá, ale i svetonázory, ktoré nemajú nijaký vzťah k náboženstvu. Pre každého je zaručená úplná sloboda viery a svedomia, uplatňovanie občianskych a politických práv nezávisle od náboženstva a iné. Tento a ďalšie pakty o ľudských právach OSN nie je síce možné v rámci štátu bezprostredne aplikovať a vyhlásiť ich za súčasť ústavného poriadku, dôležitý je však ich politický a interpretačný význam.

Sloboda svedomia

Sloboda svedomia predstavuje jedno zo základných práv človeka. Štát v tomto práve nezaručuje len existenciu svedomia alebo presvedčenia, ale aj ich slobodný rozvoj a uplatnenie v oblasti výchovy a vzdelania i v iných oblastiach, pokiaľ nie sú ohrozené elementárne základy právneho štátu. Uplatnením svedomia možno odmietnuť výkon brannej služby, spoluúčasť na vedeckých a umeleckých prácach univerzít a akadémie, na interrupciách a lekárskej reprodukčnej pomoci, odoprieť pridelenie (učiteľa) na

konfesijnú súkromnú školu a pod.

Náboženská sloboda zahrňuje právo voliť a mať ľubovoľnú vieru, meniť ju alebo nemať nijakú náboženskú vieru.

Postavenie cirkví a náboženských spoločností

Každá štátom uznaná cirkev a náboženská spoločnosť má právo verejne praktizovať svoje náboženstvo, samostatne riadiť a spravovať svoje vnútorné záležitosti, vlastniť a využívať svoje ústavy, nadácie, fondy určené na kultové, vzdelávacie a dobročinné účely. To všetko je podriadené, ako každá spoločnosť, všeobecným štátnym zákonom.

Ich zákonné uznanie predpokladá, že náboženská náuka, bohoslužba, ústavy a zvolené označenie neobsahujú nič protizákonného alebo nemravného.

Cirkvi a náboženské spoločnosti sa považujú za korporácie verejného práva sui generis a sú zahrnuté medzi verejnoprávne korporácie. Hoci sa uznáva ich význam v spoločenskom živote, napriek tomu im nebolo priznané postavenie „ochrancu demokratického systému a dodržiavania ľudských práv“.

Zariadenia katolíckej cirkvi, ktorým kanonické právo priznáva právnu subjektivitu, majú právnu subjektivitu aj v oblasti štátneho práva. Podobné postavenie majú zariadenia evanjelickej cirkvi. Musia však rešpektovať vlastné medze a brať ohľad na ostatné základné práva ústavy.

Výchova a vzdelanie

Podľa zákonov aj materské školy prispievajú k náboženskému vzdelávaniu. Finančne sú zabezpečované rovnako ako súkromné materské školy podľa všeobecných pravidiel.

Verejné školy sú financované z rozpočtu podľa zákona (spolok, krajina, obce). Sú všeobecne prístupné, bez ohľadu i na náboženstvo. Všetky ostatné školy sú súkromné. Štátom uznané cirkvi majú právo školy zriaďovať a spravovať a pôsobia ako takzvané konfesijné súkromné školy. Zriaďovateľ školy, riaditeľ a učitelia poskytujú záruky riadnej výučby, ktorá je v súlade s cieľmi rakúskeho školstva. Výsledkom ich verejného štatútu je, že nimi vystavené vysvedčenia majú rovnakú právnu silu ako vysvedčenia z verejných škôl. Takéto cirkevné školy s verejným štatútom dostávajú subvencie zo spolkových rozpočtov na krytie personálnych nákladov. Ide o takzvanú „živú subvenciu“, čo znamená, že škole je pridelený učiteľ zamestnaný spolkovým alebo krajinským úradom.

Rodičia majú právo na náboženskú výchovu svojich detí a náboženstvo sa vyučuje na školách. Rakúska škola má za úlohu spolupôsobiť pri rozvíjaní vlôh mládeže okrem iného aj podľa náboženských hodnôt zodpovedajúcou výučbou. Výučbu náboženstva si organizujú cirkvi, štát má právo dozerať na jeho výučbu z hľadiska školskej organizácie a disciplíny.

Náboženstvo je povinným predmetom a má rovnaké postavenie ako ostatné vyučovacie predmety. Vyučuje sa na základných školách, vyšších školách, ústavoch pre vzdelanie učiteľov a vychovávateľov a na všetkých odborných školách. Na ostatných školách je nepovinným predmetom. Učebné plány sú záležitosťou cirkví, pričom však ministerstvo školstva o nich musí byť informované. Účasť na náboženských pobožnostiach a obradoch je ponechaná na vôľu žiakov a učiteľov (je povolené uvoľniť sa aj z výučby). O spôsobilosti učiteľa vyučovať náboženstvo rozhoduje príslušná cirkev.

V poslednej dobe zosilnela kritika výučby náboženstva, privilégií uznaných cirkví a objavili sa výzvy zrušiť náboženstvo a zviesť výučbu etiky.

Masmédiá

Pri plánovaní programov prostriedkov masovej komunikácie sa zohľadňuje aj význam zákonom uznaných cirkví. Inak vysielanie spadá pod zodpovednosť štátu. Cirkvi majú svojho zástupcu vo vysielacej rade a pre tlač v tlačovej rade.

Financovanie cirkví

Štát garantuje nadobúdanie a užívanie účelovo vymedzeného majetku v medziach všeobecných zákonov. V Rakúsku existuje systém cirkevných príspevkov a kultových dávok. Platiť príspevky sú povinní všetci plnoletí členovia cirkví nezávisle od toho, či od cirkvi požadujú nejakú službu alebo nie. Nedoplatky cirkevných príspevkov môžu byť vymáhané civilno-právnou cestou. Právomocný rozsudok môže byť vydaný na žiadosť cirkvi.

Zariadenia cirkvi vykonávajúce všeobecne prospešné a dobročinné činnosti sú oslobodené od dane z príjmu a obchodného obratu. Oslobodenie od dane sa vzťahuje aj na majetok, ktorý slúži na náboženské, sociálne, pedagogické a výchovné účely.

Duchovná starostlivosť vo verejných zariadeniach

V armáde existuje duchovná služba, ktorú má na starosti biskup menovaný pápežom na základe nezáväzného návrhu spolkovej vlády. Vojenských duchovných ustanovuje vojenský biskup po dohode s ministerstvom obrany. Podobný postup platí aj v prípade evanjelickej cirkvi.

Po dohode s príslušnými cirkevnými úradmi možno zabezpečiť duchovnú starostlivosť vo verejných nemocniciach, liečebných a zaopatrovacích ústavoch, väzniciach, výchovných ústavoch.

Cirkevné a rodinné právo

Rodičia slobodne rozhodujú o tom, v akom náboženstve alebo svetonázore majú byť vychovávané ich deti do veku 14 rokov. Po dosiahnutí 14 rokov má každý právo slobodne sa rozhodnúť podľa vlastného presvedčenia (náboženstvo alebo iný svetonázor).

V Rakúsku je možné uzavrieť manželstvo podľa cirkevného práva, bez vplyvu na civilné právo.

*Spracoval: **Peter Prusák***
Podľa knihy G. Robbersa
Štát a cirkev v krajinách EÚ

Aj na počiatku bolo len...

Pre všetkých, ktorí hľadajú zmenu a neboja sa o nej hovoriť

SLOVO
Spoločensko - politický týždenník

Vychádza na 16 až 32 stranách.

Základné rubriky:

o spoločnosti:
Na Slovensku je to tak... U nás sa dočítate prečo.
Glosy, komentáre, analýzy slovenskej politiky.

s hosťom:
Rozhovor, ktorý vždy povie viac.
Diskutujeme so zaujímavými (ne)obyčajnými ľuďmi.

Európska únia:
Slovensko v Európskej únii, Európska únia na Slovensku.
Sú veci, ktoré by ste o európskej politike mali vedieť.

bez hraníc:
Ľudia vytvorili hranice, my ich článkami prekračujeme. Aby sme vám pomohli porozumieť „bez hraníc“.

internet:
O internete a informačných technológiách pre všetkých.

o minulosti:
História magistra vitae.
Viac o dávnejšej i bližšej minulosti, aby sme pochopili súčasnosť.

o kultúre:
Knihy, film, divadlo, hudba... prehľad v dynamickom svete (nielen) slovenskej kultúry.

Týždenník SLOVO aj na:
www.noveslovo.sk,
www.newtonit.sk,
www.blisty.cz

Objednávky na predplatné prijíma

1. L. K. Permanent spol. s r.o.
Poštový priečinok 4
834 14 Bratislava 34
e-mail: lkperm@lkpermanent.sk
tel.: 02/4445 3711
fax: 02/4437 3311

2. Slovenská pošta, a.s.,
Stredisko predplatného tlače,
Námestie slobody 27,
810 05 Bratislava 15
e-mail: huzevka.igor@slposta.sk
tel.: 02/5441 8091, 5441 8102
fax: 02/5441 9906

Objednávky do zahraničia vybavuje:
Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15
e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk

Predplatné:

1 číslo	18 Sk
štvrťročné	234 Sk
polročné	450 Sk
ročné	900 SK

Využite jednoduchosť elektronického predplatného na www.noveslovo.sk

Európski právnici nás varujú pred zmluvou

Odchod KDH z vlády na čas odložil spor okolo zmluvy medzi SR a Svätou stolicoiu o výhrade vo svedomí. K diskusii o jej pozitívach a najmä negatívach významne prispela aj sieť nezávislých expertov Európskej únie, ktorá upozornila nie na politické, ale na právne výhrady voči navrhovanému textu.

Foto: www.europarl.eu.int

Túto sieť založila Európska komisia na žiadosť Európskeho parlamentu (EP) a je zložená z nezávislých zástupcov všetkých členských štátov (väčšinou sú jej členmi profesori práva). Úlohou siete je monitorovať situáciu v oblasti základných práv tak, ako sú zakotvené v Charte základných práv Európskej únie, a pripravovať pravidelné hodnotiace správy. Posudok k návrhu tzv. zmluvy o výhrade svedomia vypracovali na požiadanie EP.

Najdôležitejšie závery posudku:

1. Návrh zmluvy môže mať zásadný vplyv na výklad práva na slobodu svedomia, náboženstva alebo viery podľa článku 24 Ústavy SR (v právnickej reči sa pod pojmom „viera" rozumejú nielen náboženstvá, ale aj iné filozofické presvedčenia, ako napr. ateizmus, agnosticizmus alebo pacifizmus). Zmluva nebude priamo vytvárať práva a povinnosti osôb v SR (t. j. nebude priamo vykonateľná), bude mať však štatút „medzinárodnej ľudskoprávnej zmluvy" (t. j. taký istý ako Európsky dohovor o ľudských právach) a teda aj prednosť pred slovenskými zákonmi, čo môžu brať do úvahy napríklad súdy.

2. Medzinárodné ľudské právo ani právo EÚ ako také neobsahuje právo na výhradu svedomia. Výbor OSN pre ľudské práva výlučne v súvislosti s brannou povinnosťou poznamenal, že ak sa štáty samé rozhodnú garantovať pravo na výhradu svedomia voči povinnej vojenskej službe, musia to umožniť na základe akéhokoľvek náboženstva alebo viery.

3. Viacero európskych štátov umožňuje výhradu svedomia okrem povinnej vojenskej služby aj voči vykonávaniu sobášov u osôb rovnakého pohlavia, osôb, ktoré sú rozvedené, alebo voči niektorým úkonom v zdravotníctve. Ani jeden štát však nemá upravenú výhradu svedomia v konkordáte s Vatikánom, ale v domácej legislatíve. Zákony o výhrade svedomia ju aj podstatne a podrobne obmedzujú, aby by bolo jasné, čo sa deje, keď si ju niekto uplatní. Napr. lekár musí poslať zdravotnú dokumentáciu inému lekárovi a štát musí zabezpečiť prístup k všetkým povoleným zdravotníckym službám.

4. Z hľadiska medzinárodného ľudského práva je zmluva podľa expertov problematická v troch základných bodoch:

a) výhrada svedomia nie je umožnená každému na základe akéhokoľvek náboženstva alebo viery, a teda diskriminuje príslušníkov ostatných náboženstiev alebo vierovyznaní (aj ateistov). Ani zmluvy s inými registrovanými cirkvami to neriešia, lebo tie by nemali status medzinárodnej ľudskoprávnej zmluvy ako zmluva s Vatikánom.

b) ustanovenie o obmedzení musí obsahovať podrobné opatrenia o tom, aký nastáva postup v prípade, ak si lekár alebo iný zdravotník uplatní výhradu svedomia. Okrem toho chýba ustanovenie, podľa ktorého uplatnením si výhrady svedomia nemožno uškodiť na právach iného.

c) status spoločnej komisie môže byt problematický, pokiaľ by sa podľa jej výkladu riadili súdy pri výklade práva na výhradu svedomia.

Prejav svedomia možno obmedziť

Právo na náboženstvo alebo vieru sa vzťahuje na to, čomu človek verí a myslí si v súkromí. Nemožno niekoho nútiť, aby si niečo myslel alebo v niečo veril. Ale právo na prejav svedomia, náboženstva alebo viery nie je absolútne a možno ho zákonom obmedziť, ak je nevyhnutné ochrániť verejný poriadok, demokraciu, zdravie, život alebo práva iných. Napr. niektoré náboženstvá vyžadujú, aby veriaci i deti nosili pri sebe nože. Deti s nožmi by v škole mohli byť hrozbou pre život a zdravie iných detí. Takýto prejav svedomia teda možno obmedziť v záujme ochrany iných.

Výhradu svedomia možno považovať za prejav svedomia. Preto aj právo na výhradu svedomia nie je absolútne, ale je potrebné ho obmedziť na ochranu demokracie, zdravia, života a práv iných. Je zrejmé, že ak si uplatní lekár výhradu svedomia voči vykonávaniu interrupcií alebo predpísaniu antikoncepcie, obmedzí tým právo ženy na prístup k zdravotnej starostlivosti. Preto musí byť toto právo upravené, nemôže byť neobmedzené.

Hrozí porušenie iných zmlúv

Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva sme zodpovední podľa čl. 1 Viedenského dohovoru z 23. mája 1969 za plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv v oblasti ľudských práv, ktoré sme už podpísali. Prijatie tejto zmluvy môže podľa expertov Európskej únie porušiť záväzky SR vyplývajúce z Paktu OSN o občianskych a politických právach. Komisia OSN pre ľudské práva 18. novembra 2005 v prípade Karen Llontoyová vs. Peru uviedla, že odmietnutie prístupu k legálnej interrupcii je porušením základných ľudských práv žien. Ak je podľa komisie právo na výhradu svedomia uznané zákonom alebo praktikou, nesmie byť rozdiel medzi dôvodmi, ktoré vedú k výhrade svedomia.

Právo na výhradu svedomia v pracovnom procese smie byť podľa princípov únie aplikované iba pri výbere zamestnancov v inštitúciách katolíckej cirkvi, kde môže byť odôvodnené ako legitímna požiadavka. Ak je toto právo uplatnené inak, poruší sa Smernica Rady EÚ 2000/78/EC zo 7. novembra 2000 o základnom rámci rovnakého zaobchádzania v pracovnom procese. Formulácia v návrhu zmluvy je všeobecne vzťahovaná na pracovné právo, čo je neprípustné. Zmluva zároveň ohrozuje aj plnenie Smernice EÚ 2004/113/EC z 13. decembra 2004 o rovnakom zaobchádzaní medzi mužmi a ženami v prístupe k službám a tovarom.

Dôsledky zmluvy by boli v rozpore aj s medzinárodnými zmluvami, ako je Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie voči ženám, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Tieto dokumenty garantujú ochranu pred diskrimináciou na základe pohlavia v prístupe k zdravotníckej starostlivosti.

Braňo Ondruš

Ako Old Shatterhand bojoval s ateizmom

Že neveríte svojim očiam?

Tak sa v prvom dieli románu Karla Maya Old Surehand pripojte k Old Shatterhandovi, ktorý sa počas nočnej jazdy púšťou až natoľko oddáva náboženskému rozjímaniu, že to vzbudí posmešnú pozornosť jeho spoločníka. Mister Cutter, prezývaný ako Old Wabble, tu vystupuje ako človek, ktorý sa nikdy nemodlí, neuznáva nijaké mravné, náboženské a Božie zákony: „Som skrátka, aký som a všetko ostatné je nezmysel a bláznovstvo. Nepotrebujem ani náboženstvo, ani Boha.“ Old Shatterhand sa zhrozí: „To bolo priveľa. Vlasy mi priam vstávali na hlave od hrôzy a chrbtom mi prebiehali zimomriavky. Tento starec hovoril veci, ktoré boli môjmu sluchu najhroznejším rúhaním a naplňovali ma odporom.“

Old Shatterhand sa usiluje Old Wabblea presvedčiť, ale ten zanovito odmieta akékoľvek poučovanie: „Chcem len fakty, nič iné!“ Old Shatterhanda konečne prejde trpezlivosť: „Stále meliete len jedno, fakt, fakt, fakt! Vravíte, že nepotrebujete ani vieru, ani Boha, no príde raz chvíľa, keď vám Boh hodí do cesty taký fakt, o ktorý sa rozdrúzgate ako slabé kanoe na skalnom útese, ak len sa vopred nechopíte jediného záchranného prostriedku, a to je modlitba. Neželám vám, aby raz nadišla pre vás chvíľa zúfalstva.“

Záchrana pred „večným zatratením“ ...

Old Shatterhand vtedy ešte netuší, že v druhom dieli románu práve takáto chvíľa nastane. Spolu so svojimi druhmi nájde Old Wabblea; nepriatelia ho diabolsky zmučili a on teraz za strašných bolestí umiera. Ale keď sa zmôže na pár slov, zasyčí: „Old.. Shat... ter...hand! Pes, preč odtiaľto preč!“ – Mr. Cutter, stojíte na prahu smrti. Zmierte sa s Bohom!“ –„Strať sa mi z očí. Chcem umrieť bez teba i bez neho! Preč, preč! Podajte mi nôž, aby som mohol tohto chlapa, skôr než zomriem, sám prebodnúť!“

Umierajúci potom s posmechom v očiach sleduje, ako sa Old Shatterhand pri ňom ticho modlí. Ale keď zbadá, ako mu pripravujú hrob, narastá v jeho očiach úzkosť. V strašných bolestiach poprosí o starú kostolnú pieseň a zrazu „ s neopísateľným výrazom hrôzy zvolá: Aký dlhý čas je potrebný na to, aby som získal milosť? Dajte mi viac času!“ A v predsmrtnej úzkosti zastená: „Ja nešťastník! Ja šialenec! Aký chlad je vo mne, aká tma... hlboká bezodná priepasť... ťahá ma dolu... pomoc... milosrdenstvo!“ Napokon uverí v Božiu milosť a on, „ktorý sa nikdy nemodlil, teraz sa modlí tak, že by to lepšie neurobil ani kňaz!“ Old Shatterhand nevládze premôcť slzy. Old Wabble umiera so slovami: „Zbohom. Je mi tak dobre, tak dobre.“

Foto: www.lexbarker.net

...a na svete je jeden „model ateistu“

Samozrejme, bol to sám Karl May (1842 – 1912), ktorý nám predviedol človeka, pre ktorého sú náboženstvo a Boh iba nezmyslom, ktorý sa svojím bezverectvom priam pýši a v skalopevnej istote o svojom presvedčení spupne odmieta akékoľvek náboženské poučovanie. Patričnej pokore ho naučí až neúprosne prichádzajúca smrť. Vtedy kapituluje, kajá sa, prosí o božie zľutovanie a napokon, zmierený s Bohom, šťastný zomiera.

Mayovo podanie obrazu neveriaceho človeka a historky jeho obrátenia k Bohu by sa hodilo skôr na stránky tradičného nábožného čítania. No nejdeme ho jednoducho s ironiou odbaviť. Predstavuje totiž typický príklad negativisticky tendenčného zobrazovania bezverectva, jeho nevyhnutného stroskotania a jeho jedinej šance – v názorovej a morálnej kapitulácii „pred Bohom“. Pritom obrazu nie celkom nereálneho: veď aj dnes sa môžu niektorí bezverci, podobní Old Wabbleovi, správať podobne ako on, a aj podobne skončiť.

Mayovo vyobrazenie bezverca nie je ani zďaleka prežité. Koľko ľudí si ešte dnes predstavuje bezvercov či ateistov ako tak či onak podobných Old Wabbleovi, a niekedy so zadosťučinením rátajú s ich podobným koncom? Koľkí sú s misionárskym zápalom ochotní „bojovať o dušu“ bezvercov, ateistov, najmä ťažko chorých a umierajúcich – aj za cenu krikľavého porušenia práv občana a pacienta?

O akého ateistu teda ide?

Rozhodne nestačí typ iba živelného ateistu či bezverca – bez dostatočných vecných vedomostí, ale aj dôležitých povahových a morálnych vlastností. Až ich uvedomelé osvojenie zaručuje konzistentnosť a stálosť skutočne ateistického presvedčenia a správania, a to aj v krajných, existenciálnych momentoch, vrátane vlastného umierania. Ozajstný ateista nebude ktosi, kto sa vo svojom bezverectve kochá, robí „bohu na truc“ a svojím ateizmom sa vystatuje; nebude ani akýsi pochybný element bez zásad a zábran; ani akýsi zúfalec, ktorému „Boh zomrel“, a on sa bezradne tacká týmto svetom a svojím životom.

V modernej demokratickej a občianskej spoločnosti je naozaj načase zbaviť sa podobných predstáv o ateizme a ateistoch.

Je to namieste najmä vo vzťahu k presvedčeným stúpencom sekulárneho, svetského, teda nenáboženskyy motivovaného humanizmu. Ako vidno, k pochopeniu veci môže paradoxným spôsobom prispieť aj protiateistické ťaženie legendárnej literárnej postavy Karla Maya – Old Shatterhanda.

Miroslav Horácky

Učiteľ a kreacionizmus (2)

V prvej časti tejto eseje sme hovorili o vzťahu náboženskej viery v stvorenie sveta a vývoj života k vedeckému názoru na tieto otázky. Konštatovali sme oživenie snáh jednak niektorých veriacich kresťanov, jednak cirkevných hierarchií o povýšenie náboženskej predstavy na úroveň vedeckej teórie.

Až v posledných rokoch minulého storočia sa do tohto hnutia veľmi aktívne zapojili univerzitní pracovníci s prírodovedeckým pozadím, ktorí predstavu Aristotela o „prvom hýbateľovi“, Tomáša Akvinského o „prvej príčine“, resp. Williama Paleya o „hodinárovi“ obohatili o „inteligentný dizajn“ a „nezjednodušiteľnú zložitosť“.– Všimnite si, nikde sa nevyslovuje slovo Boh a čo všetko sa dá zhrnúť pod návrat pojmu „kreacionizmus“ (viera v stvorenie sveta Bohom, resp. nejakým bohom) zadnými dvierkami.

Odpovede odporcom evolučnej teórie

Keďže ide nielen o vedeckú, filozofickú, verejnú či politickú diskusiu, ale aj o obsah učebných predmetov v školách všetkých stupňov, považujem za užitočné uviesť niektoré odpovede na najčastejšie námietky odporcov Darwinovej evolučnej teórie.

V prílohe k číslu 53 *Zošitov humanistov,* venovanej oficiálnemu názoru Americkej akadémie vied na problém vzťahu vedy a kreacionizmu predovšetkým z hľadiska vyučovania prírodných vied na školách, sa uvádzajú dôkazy podporujúce biologickú evolúciu: genetické mutácie, vznik druhov, doklady skamenelín, spoločné štruktúry, distribúcia druhov, podobnosti počas vývoja, molekulárna biológia a vývoj ľudí. Stručne sa odpovedá aj na najčastejšie kladené námietky či otázky kreacionistov: *Je evolúcia fakt alebo len teória?* (Vo vedeckej reči neznamená teória dohad, tušenie ako v bežnej reči; tam je to najvyšší stupeň rozumovej úvahy.) *Neodmietajú mnohí významní vedci evolúciu?* (Nie. Vedecký súhlas ohľadom evolúcie je ohromný, skoro jednohlasný.) *Ak sa ľudia vyvinuli z opíc, prečo ešte stále existujú opice?* (Ľudia a opice majú spoločného predka, ktorý už neexistuje.) *Prečo nemôžeme učiť vedu o stvorení na našich školách?* (V USA rozhodli súdy, že tzv. „veda o stvorení“ je v skutočnosti náboženský názor a verejné školy musia byť nábožensky neutrálne.) *Ak sa učí evolúcia, nemá sa venovať rovnaký čas aj kreacionizmu?* (Učebné osnovy z biológie pripravujú odborníci a tí prišli k záveru, že evolúcia je jediné vedecké vysvetlenie, prečo je dnes vesmír taký, aký je.).

Hnutie kreacionizmu v USA – inde vlastne činorodo takmer neexistuje – sa usiluje o získanie vedeckého rázu publikáciami univerzitných pracovníkov, medzi ktorými majú osobitné postavenie tri: Michaela J. Beheho *Darwinova čierna skrinka* z roku 1996, Williama Dembského *Inteligentný dizajn* z roku 1998 a Jonathana Wellsa *Ikony evolúcie* z roku 2000. O problematike prvých dvoch – o „inteligentnom dizajne“ a „nezjednodušiteľnej zložitosti“ som stručne informoval v *Zošitoch humanistov.* Tu sa pozrime na názory J. Wellsa.

Wells patrí do skupiny tzv. kreacionistov starej Zeme, ktorí uznávajú faktický vek a časový vývoj vesmíru a Zeme. Pripúšťa darvinovskú evolúciu len v rozsahu zdomácnenia divých zvierat, t. j. ako vysvetlenie obmedzených zmien v rámci existujúcich druhov. Zásadne odmieta evolúciu ako vysvetlenie pôvodu a diverzifikácie všetkého živého. Obrancov evolučnej teórie obžalúva z hlásania nedokázaných názorov, manipulovania štatistík a falšovania faktov. Ako argumenty uvádza nepravdepodobnú skutočnosť, že 90 percent Američanov neprijíma darvinizmus a prijateľný názor, že väčšina študentov si praje vypočuť v súčasnej kontroverzii obidve strany. Spomedzi zásadných tvrdení evolučnej teórie vybral 10 príkladov tzv. ikon (svätých obrázkov) a všetky ich vyhlasuje za nedokázané, nepravdivé a neraz aj klamstvá:

1. Miller-Ureyov pokus, ktorý dokázal abiotický pôvod biochemických základov života (z jednoduchých chemikálií vznikli aminokyseliny).
2. Darwinov strom života, ktorý ukazuje, že všetky žijúce organizmy majú spoločného predka.
3. Homológia údov stavovcov ako príklad potomstva so zmenami základných častí tela.
4. Haeckelovo embryo ako príklad prvotných štádií vo vývoji organizmov.
5. Archaeopteryx ako chýbajúci článok v skamenelinách medzi dinosaurami a modernými vtákmi.
6. Mory *Biston betularia* ako dôkaz pre prírodný výber následkom priemyselného smogu.
7. Darwinove pinky ako dôkaz pre proces vzniku druhov v prírode.
8. Štvorkrídla octová muška *(Drosophyla)* ako príklad pre dramatické morfologické zmeny pri zmene v jednom géne.
9. Skameneliny predchodcov dnešných koní a priama evolúcia .
10. Od opíc k ľuďom: Posledná ikona s príkladmi „chýbajúcich článkov“ na rozhraní medzi šimpanzmi a ľuďmi.

Sú Wellsove námietky opodstatnené? Pozrime sa na dve z jeho ikon zblížša.

Ikona evolúcie ľudí

Aké dôkazy existujú, že ľudia sa vyvinuli z predkov podobných opiciam?

Ľudské skameneliny označuje Wells za také zriedkavé, že sa „o ich nálezoch píše na prvých stranách novín“. Preháňa. Ani

Teória inteligentného dizajnu

Teória nie celkom inteligentného dizajnu

úplnú sériu ľudských skamenelín by však nepovažoval za dôkaz evolúcie. Berie si na pomoc analógiu série automobilových modelov Corvette, ktoré sa rok čo rok menia a dalo by sa teda darvinovsky hovoriť o potomstve so zmenami – keby sme nevedeli, že automobily dostávajú od svojich inžinierov každoročne nový dizajn. Sled ľudských skamenelín sa teda dá vysvetliť rovnako dobre inteligentným dizajnérom ako prírodným výberom. A Wells robí záver, že keďže mutácie a selekcie prírodného výberu u ľudí sa nedajú testovať, lebo „by to bolo nepraktické a neetické“, nemajú „historky“ o vývoji ľudí väčšiu vedeckú hodnotu ako uspávanka. To sú ostré slová a ich autor sa nesmie čudovať, keď mu jeho kritici odpovedajú rovnakým štýlom.

Wells zatajuje dôkazy o vývoji ľudí, keď tvrdí, že všetky sú subjektívne, takže sa nedá veriť, čo nám to vlastne antropopaleontológovia navrávajú. Ale prečítajme si, čo sa o tom píše.

V Triumfe evolúcie (2000) Niles Eldredge píše: „Pri porovnaní s 3,5 miliardou rokov veku najstarších fosílií prišli ľudia na javisko dejín v poslednom okamihu. V africkom zázname skamenelín nachádzame náš druh s postupne väčšími mozgami. U australopitekov to bolo 450 mililitrov, u prvých príslušníkov druhu *Homo* 750 mililitrov, u neskoršieho *H. ergaster* okolo 1 000 mililitrov a nakoniec u nášho *H. sapiens* 1 350 mililitrov. Ten sa objavil v Afrike pred 150 – 200 000 rokmi a jeho najstaršie fosílie malú okolo 120 000 rokov.“

„Pre kreacionistov je to nočná mora v orechovej škrupine: máme pred sebou prekrásnu gradáciu ľudských skamenelín v priebehu 3 miliónov rokov, a to s tzv. chýbajúcimi článkami na každom kroku, ako postupujeme od skôr opičích (ale ľudských čo do vzpriamenej chôdze) predkov k moderným ľuďom. Vidíme, že úspešné rané ľudské druhy – rovnako ako všetky iné druhy, ktoré žili na Zemi v minulej 3,5 miliarde rokov – ostali anatomicky stabilné, kým boli stabilné ich ekosystémy. Fyzikálne zmeny prostredia viedli k vymretiu ancestrálnych hominídov (našich nám podobných predkov) a pošibali evolúciu nových druhov – rovnako ako pri všetkých ostatných druhoch rastlín a zvierat v starodávnej africkej krajine.“

Jarred Diamond píše v knihe *Tretí šimpanz* (1993), že keby bol prišiel na Zem pred 20 000 rokmi mimozemšťan, bol by ľudí považoval za tretí druh šimpanzov – len celkom nedávno sa zmenila tvár planéty a explodovala ľudská populácia.

V knihe Matta Ridleya *Genóm: Autobiografia jedného druhu v 23 kapitolách* (2000) čítame, že geneticky sa od šimpanzov líšime naozaj nepatrne: v zložení DNA (genetická informácia, ktorá bunkám dáva ich program a tým predurčuje vývoj a vlastnosti celého organizmu; je uložená v chromozómoch v jadre každej bunky) len jedným percentom! Sme „iný“ druh, pretože máme o jeden chromozóm menej ako šimpanzy a iné veľké opice – ich dva menšie chromozómy splynuli do jedného veľkého. To znamená, že ako ľudia nevyprodukujeme potomstvo s inými členmi rodiny šimpanzov a dostali sme sa do reprodukčnej izolácie. To je presne ten stav vecí, ktorý predpovedá a očakáva evolučná teória. To ju robí vedeckou.

Má sa zato, že (postupné) zmeny v tomto jednom percente DNA našich šimpanzích predkov mali za následok, že sa z nich (postupne) vyvinuli ľudia. Nenachádzam nijakú výhodu v predstave, že by raz bol zasiahol Boh a vdýchol zvieraťu dušu, čím z neho urobil človeka. Neopovažujem sa zaťažovať Boha úlohou stvoriť každý druh rastlín a zvierat osobitne, hoci sú aj kreacionisti takéhoto razenia. Prijateľnejšia je síce predstava, že pred miliardami rokov stvoril Boh prvú bunku a dal jej taký program, aby sa z nej evolúciou vyvinulo všetko živé na Zemi a nakoniec človek. Ak však posúvam Boha do takej ďalekej minulosti, nevidím dôvod, prečo by som ho nemohol posunúť ešte ďalej, až za konečné hranice nášho sveta.

Ikona embryológie

Wells odmieta Darwinov názor, že embryológia potvrdzuje výrok evolučnej teórie: embryá stavovcov sú si veľmi podobné, no podobnosť sa stráca, ako sa z nich vyvíjajú rozličné druhy stavovcov. Kým Darwin v tom videl „najsilnejší argument na podporu“ svojej teórie, Wells nevidí absolútne nijakú podobnosť embryí stavovcov. V kilometroch kníh o tejto téme našiel, čo hľadal, i keď je to, ako sa hovorí, ihla v kope sena. Na podporu svojho názoru cituje najprv britského zoológa Sedgwicka, ktorý roku 1894 (!) porovnával embryá žraloka a kuracie zárodky a prišiel k záveru, že „niet vývojového štádia, kedy by ich neozbrojené oko ľahko nerozlíšilo... Každý druh stavovcov sa od svojich príbuzných rozoznateľne líši od prvopočiatku svojho vývoja.“

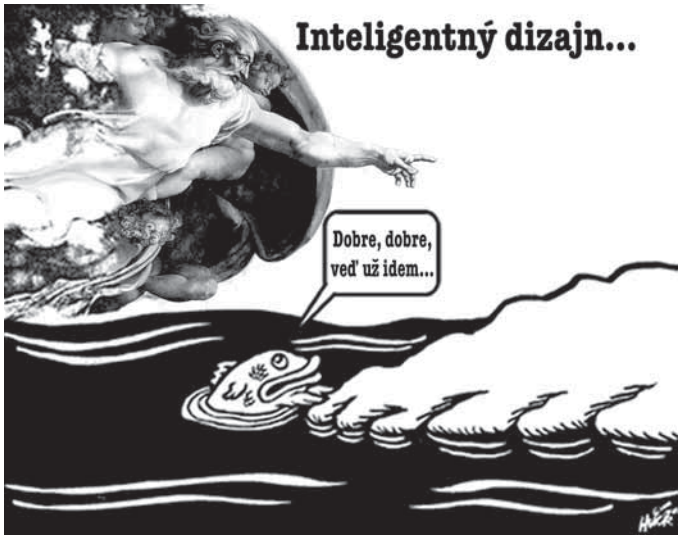

K podobnému nezvyčajnému záveru prišli embryológovia Ballard (1976): „Len vysvetľovacími trikmi a subjektívnou selekciou argumentov, teda ohýbaním faktov, môže niekto tvrdiť, že zárodky stavovcov sú si podobnejšie ako ich dospelí jedinci“ a Elinson (1987): „Včasné vývojové štádiá zárodkov žiab, kurčiat a myší sú radikálne odlišné.“

V tejto súvislosti Wells spomína prípad nemeckého darvinistu Ernsta Haeckela, ktorý sa okolo roku 1860 dopustil falzifikácie kresieb embryonálneho vývoja, vydávajúc stredné štádium, kedy je podoba najzrejmejšia, za počiatočné. Na prikrášľovanie upozornili už jeho súčasníci, ale na ich súhlase s pozitívnym hodnotením embryologického argumentu to nič nezmenilo.

V embryológii platí pravidlo, že „ontogenéza rekapituluje fylogenézu“ – v embryonálnom vývoji sa opakuje vývoj druhu. Ak sa nejaký znak vyskytol u dospelých jedincov v prvšom vývojovom štádiu, objavuje sa aj u embryí potomstva prv. Druhy, ktoré evolučne súvisia, majú rovnaké skoré štádiá embryonálneho vývoja, neskôr sa odlíšia. Ako príklady možno uviesť:

Chrbtica je spoločný znak všetkých stavovcov, ako sú ryby, plazy a cicavce; vytvára sa ako jedna z prvých štruktúr embryí všetkých stavovcov.

Cerebrum je u ľudí najkomplikovanejšia časť mozgu, ktorá robí rozdiel medzi zvieratmi a ľuďmi; vyvíja sa u plodu ako posledná.

Wells necituje ani jedného význačného darvinovského embryológa a ja si vlastne neviem predstaviť, ktorého vynikajúceho či bežného embryológa by mohol vynechať. Jeho názoru nepridá na váhe, ak sa sám označuje za embryológa stavovcov s titulom PhD. a napr. Coynovu kritiku označuje za husársky kúsok, pretože Coyne je „len genetik octovej mušky“.

Ak prívržencom teórie inteligentného dizajnu nestačia niektoré alebo všetky vysvetlenia evolučnej teórie, akú alternatívu navrhujú? Nemajú nič, okrem „argumentum ad ignorantiam“: nevedia, ako to bolo, a preto vravia, alebo aspoň naznačujú, že to musela byť tvorivá inteligencia, resp. Boh. Tak sa vytvára situácia, že sa treba rozhodnúť, čo je uspokojivejšie: neúplné, ale obsahovo prijateľné svetské vysvetlenie alebo všeobecné ale vlastne nič nehovoriace nadprirodzené vysvetlenie. Osobitne zle pôsobí tento spôsob pri zaťahovaní Boha do hry len na určité úkony, napr. na stvorenie pestrofarebných motýľov či extrémne zložité oko stavovcov. Dokonca aj istý jezuita sa vyjadril, že človek nemusí byť naturalistom, aby volil prvú alternatívu; aj veriaci môže zaváhať, či a kedy použije svojho Boha ako žolíka v hre kauzálnych vysvetlení.

Rastislav Škoda

Kresťanstvo, humanizmus, ateizmus

K problematike kresťanstva, humanizmu a ateizmu sa vyjadril listom redakcii časopisu Prometheus pán Igor Š. z Bratislavy, a to z pohľadu presvedčeného katolíka. Poznávanie aj protikladných názorov môže byť užitočné tak pre našich nenáboženskyorientovaných čitateľov, ako aj pre prípadných veriacich záujemcov. Na názory pána Igora Š. reagujeme aspoň ich stručných porovnaním s možnými riešeniami z pozícií svetského, nenáboženského humanizmu.

I. Š.: Podľa mojej mienky jedným z najvýznamnejších výdobytkov a vlastností občianskej spoločnosti a humanizmu je tolerancia, ktorú som však v čísle 2/2005 časopisu Prometheus postrádal. O náboženstve sa hovorí výlučne negatívne.

Časopis Prometheus je určený stúpencom svetského humanizmu alebo ľuďom, ktorí na rôznom stupni rozchodu s náboženstvom hľadajú informácie a radu pri riešení svojich problémov. Časopis sa teda primárne neobracia na veriacich ľudí. Pritom sa plne hlási k zásade tolerancie voči ich náboženskému presvedčeniu a cíteniu. Ale občiansku, právnu toleranciu nemožno prenášať do vzťahu medzi vedeckým a náboženským výkladom sveta, kde ide o objektívnu konfrontáciu faktov s cieľom zistiť skutočný stav vecí. A už vôbec nemienime byť tolerantní k politickému klerikalizmu, útočnému náboženskému fundamentalizmu a k majorizačným až totalitárnym snahám určitých cirkevných kruhov voči našej spoločnosti.

Ak na základe vedeckých poznatkov, objektívnej racionálnej analýzy a seriózneho morálneho hodnotenia vyznie posúdenie náboženstva až negatívne, nie je na vine akási netolerantnosť stúpencov svetského humanizmu. Nejde predsa o to, hovoriť o niečom pozitívne alebo negatívne, ale vecne a pravdivo v zhode so skutočnosťou. A k normám demokratickej spoločnosti a slušnosti patrí nielen to, že sa o náboženstve hovorí a píše i kriticky, ale aj to, že sa veriaca časť spoločnosti s takýmto prístupom aj rozumne vyrovná.

I. Š.: V mne známej súčasnej kresťanskej literatúre som sa nestretol s pranierovaním ľudí, ktorí v Boha neveria. Podľa učenia rímskokatolíckej cirkvi je viera v Boha darom. Ten, kto tento dar nemá a v Boha neverí, nie je v očiach kresťanstva menejcenný a ničím sa neprevinil. Iba samotné neverectvo nie je z kresťanského pohľadu dôvod na podceňovanie alebo na „večné zatratenie“.

Spomenuté tendencie v rámci kresťanstva pisateľ listu zjavne príliš generalizuje. V slovenskom katolicizme sa neviera skôr v tradičnom duchu považuje za „hriech hriechov“, lebo v zmysle prvého prikázania Desatora je hriechom proti Bohu a aj „pohŕdaním božou milosťou a božou láskou“, prejavom „hriešnej ľudskej pýchy“ atď. O takom vzťahu cirkvi k neveriacim, o akom píše pán I. Š., asi nevie dokonca ani tunajší vysoký cirkevný hodnostár, pre ktorého „ateisti sú iba mŕtvolami, ktoré treba odvaliť z cesty“.

Mimochodom, ak je viera v Boha darom, znamená to, že Boh určitých ľudí vopred odmietol či zavrhol? To akosi nekorešponduje s predstavou „nanajvýš dobrotivého a spravodlivého“ Boha, „ktorý je láska“. Na druhej strane, ak môže človek byť bez „daru viery“, ateisti vlastne existujú tiež z „Božieho rozhodnutia“.

I. Š.: Nevidím žiaden dôvod dávať do protikladu kresťanstvo a humanizmus, novozákonné prikázanie lásky k Bohu a k blížnemu. Ak je niečo humanistické, tak je to kresťanstvo. Kritici kresťanstva ho zamieňajú s jeho karikatúrami a zneužitiami (inkvizícia, križiacke výpravy, hon na čarodejnice a podobne). Tieto smutné kapitoly nemajú vôbec žiadnu oporu v Novom zákone. Je, skrátka, intelektuálne absurdné považovať nepochopenie podstaty kresťanstva a jeho zneužívanie za argument proti nemu.

Samozrejme, kresťanský humanizmus existuje – vďaka tým veriacim, ktorí berú prikázanie o láske k blížnemu naozaj vážne. Ale čo sa týka argumentácie pisateľa listu – nejde predsa iba o inkvizíciu atď., čo napríklad staročné zápasy cirkvi s tzv. bludármi aj vo vlastných radoch, najmä v prípadoch veľkých, sociálne motivovaných herézií? Ich hlásateľom sa teda rozhodne neoplatilo odvolávať sa práve na novozákonné náboženstvo lásky. Len tak oddeľovať kresťanské učenie, resp. jeho určitú časť, od celkového historického prejavu najmä katolíckej cirkvi (svojich „kacírov“ mali aj pravoslávni i protestanti) sa preto javí ako príliš jednoduché i problematické.

I. Š.: Strávil som niekoľko rokov vo Francúzsku, kde som mal možnosť diskutovať s francúzskymi intelektuálmi bez vyznania. Väčšinou sa bránili označeniu „ateisti“, pretože podľa ich názoru sa za týmto termínom skrýva militantný protináboženský postoj. Uprednostňovali označenie „agnostik“, pretože sami síce v Boha neveria, ale nemajú záujem niekomu jeho vieru brať.

Nuž, Francúzsko má za sebou sto rokov odluky cirkvi od štátu, historickú tradíciu antiklerikalizmu, dalo svetu osvietenstvo. Dnes starostlivo bedlí nad zachovaním svojho laického charakteru a energicky zakročuje proti jeho narušovaniu (ako napríklad nedávno v oblasti školstva). Ale za tento stav vďačí intelektuálom, ako bol Victor Hugo, Emil Zola, Anatole France a ďalší, ktorí pred vyše sto rokmi stáli v prvých radoch bojovníkov proti klerikalizmu a náboženskému konzervativizmu v politike, kultúre, školstve. Stačí porovnať historický vývin i súčasnú situáciu Francúzska a Slovenska, aby bolo zrejmé, či si tunajší svetskí humanisti, alebo, ak chcete, ateisti, môžu dovoliť „luxus“ pozície „neutrálnych agnostikov“.

I. Š.: Je spúšťacím motorom neduhov otravujúcich našu spoločnosť kresťanstvo alebo rebríček „hodnôt“ konzumného materializmu?

Autor listu už vlastne naznačil aj odpoveď. Ironik by tu mohol podotknúť, že „konzumný materializmus“ a jeho dôsledky sú napokon produktom „západnej kresťanskej civilizácie“. Postačí však vecne konštatovať, že ide o zákonité produkty určitého ekonomického a politického systému, ktoré objektívne fungujú ako prostriedok cieľavedomej manipulácie vedomím a správaním moderného človeka. Ale zároveň ťažko nepripomenúť, že práve pre tento spoločenský systém sa oficiálne kresťanské cirkvi rozhodli tak pri novovekej historickej, ako aj opätovne pri celkom nedávnej politickej voľbe. A že teda sú za takýto vývin moderného sveta aj svojím spôsobom spoluzodpovedné.

Pravda, katolícka cirkev „konzumný materializmus“ a jeho dôsledky už desaťročia kritizuje; v poslednom čase už organizuje aj protestné akcie. Ale očividne tu chýba razantnosť a efektivita, aké cirkev vedela uplatniť voči socialistickým štátom. Patrí k irónii dejín 20. storočia, že cirkev tým prispela k povaleniu systému, ktorý bol práve v otázkach „moderného“ životného štýlu vraj nereálny a až smiešne prudérny. Ako sa ukazuje dnes, nebol reálnej stupnici hodnôt aj radových kresťanských veriacich vzdialený natoľko, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať.

I. Š.: Nie je náhodou nepriateľom humanizmu, či kresťanského alebo sekulárneho, konzumný materializmus, ktorému je vlastná absencia akýchkoľvek ideálov?

Na túto otázku odpovedáme v zásade kladne, pokiaľ ide o všeľudské hodnoty, v praxi spoločné obom typom humanizmu (napríklad solidarita, cit pre spravodlivosť, zmysel pre spoluprácu atď.) na rozdiel od „konzumno-materialistického“, individualistického egoizmu, zle skrývanej sociálnej bezohľadnosti, neľútostného súperenia až po zničenie „konkurenta“ atď. Oba typy humanizmu zrejme obdobne odmietavo vnímajú „konzumno-materialistickú“ bezideovosť, fetiši-

zovanie profitu, „klaňanie sa zlatému teľaťu“, hodnotenie človeka predovšetkým (alebo výhradne) podľa toho, koľko zarába, bezhraničnú komercializáciu, degradovanie ľudskej dôstojnosti v takých formách „slobodného podnikania“, akými sú obchod so ženami, detská pornografia a prostitúcia.

I. Š.: Je vo vyspelých krajinách kresťanstvo nahrádzané sekulárnym humanizmom alebo ľahostajnosťou, egoizmom a hedonizmom?

Presnejšia odpoveď by vyžadovala informácie z konkrétnych empirických výskumov. Percentuálne zastúpenie uvedených javov bude v rôznych krajinách a v rôznych sociálnych vrstvách rôzne; asi však neraz v neprospech tak sekulárneho, ako aj kresťanského humanizmu. Na rozdiel od negatívnych tendencií, ktoré sa v spoločnosti ľahko rozmáhajú aj živelne, o pozitívne hodnoty treba cieľavedome a neprestajne bojovať. Kresťanstvo tu reaguje intenzívnejším rozvíjaním svojej aktivity, novodobou evanjelizáciou. Situácia v súčasnom svete zároveň poukazuje na význam, aký v podmienkach civilizačne vyspelých krajín s klesajúcim vplyvom náboženstva nadobúda práve humanizmus sekulárneho typu.

I. Š.: V drvivej väčšine článkov časopisu Prometheus je pranierované náboženstvo a kresťanstvo zvlášť. Ponúkajú sa iba knihy s protináboženskou problematikou. Podľa názoru zostavovateľov tohto čísla (č. 2) sú humanizmus a ateizmus jedno a to isté. Nevidím žiaden dôvod, prečo by ateizmus mal byť nevyhnutne humanistický. Je vo svojej podstate iba negáciou viery v Boha. Nevidím žiaden záchytný bod, na základe ktorého by mohol byť považovaný za hodnotu samu osebe. Na rozdiel od sekulárneho humanizmu alebo i komunizmu, v ktorých je ateizmus viac-menej zahrnutý, sám neponúka žiaden hodnotový systém.

K prvej časti otázky sme sa už vyjadrili vyššie. Je iba logické, ak v časopise, zameranom na humanizmus sekulárny, teda nenáboženský, patrí významné miesto kritickému rozboru a hodnoteniu náboženstva. Problematiku vzťahu medzi humanizmom, sekulárnym humanizmom a ateizmom ťažko vyčerpať niekoľkými poznámkami. Časopis Prometheus by sa jej mal dôkladnejšie venovať. V dnešnej reakcii na list čitateľa aspoň toľko:

Ateizmus je „holou negáciou“ viery len pri striktne formálnom a doslovnom výklade pojmu („nie-teizmus“). Takto figuruje v zjednodušovaných filozofických či teologických interpretáciách. V praxi, samozrejme, existujú rozličné typy ateizmu, resp. neviery: od ateizmu filozoficky a vedecky zdôvodneného a kultivovaného cez ateizmus (materializmus) živelný po ateizmus vulgárny po obyčajnú, viac-menej bezobsažnú nevieru, až po „ateizmus“, v ústach a rukách napríklad fašistických zločincov.

V prípade typu ateizmu, o ktorý ide v súvislosti so sekulárnym humanizmom, predstava zjednodušenej negácie náboženstva, obyčajnej neviery, nestačí. Nevyhnutné sú tu minimálne dve veci. Po prvé, dostatočné množstvo vedeckých poznatkov o prírode a spoločnosti, skĺbené s adekvátnymi filozofickými prístupmi a svetonázorovými závermi. Po druhé, isté intelektuálne i mravné, ale aj psychické predpoklady daného človeka, najmä schopnosť i odhodlanie premietať osvojené svetonázorové závery i do vlastného duchovného života; pritom uplatňovať autonómnu, od náboženských predstáv a noriem nezávislú morálku; na základe toho vystupovať a konať ako autonómna, uvedomelá, emancipovaná, duchovne slobodná a zodpovedná ľudská bytosť. Práve prítomnosť tejto druhej skupiny faktorov je pre formovanie svetonázorového presvedčenia želateľného ateistického typu osobitne dôležitá, ak nie priam rozhodujúca. Ich prípadná absencia umožňuje vysvetliť, prečo sa u niektorých ľudí, disponujúcich špeciálnym vedeckým vzdelaním, kultúrnym rozhľadom, ako aj (pravda, neraz selektívnymi) filozofickými znalosťami možno stretnúť s fenoménom až hlbokej náboženskej viery.

I. Š.: Nestojí za to hlbšie sa zamyslieť nad tým, či náhodou kresťanstvo a sekulárny humanizmus nemajú viac spoločného ako rozdielneho? Sekulárny humanizmus sa zrejme takisto usiluje o dobro, na rozdiel od kresťanstva však pritom neráta s Bohom a jeho pomocou.

Božia pomoc: áno alebo nie – ale nielen to navzájom odlišuje kresťanský a sekulárny humanizmus. Ak v rámci všeobecne uznávaných noriem veriaci človek a ateista konajú dobro a nepáchajú zlo, môžu byť v rovine praktických skutkov obaja hodnotení rovnako pozitívne. Súčasne však vidíme medzi nimi závažný rozdiel, a to v motivácii ich konania. Stúpenec svetského humanizmu, zmýšľajúci ateisticky, totiž koná bez náboženskej nádeje na božiu, pozemskú či posmrtnú odmenu, ako aj bez strachu z božieho hnevu a trestu. Správa sa jednoducho podľa historicky vzniknutých a všeobecne uznávaných pravidiel civilizovaného, kultúrneho a slušného ľudského správania, ktoré sa stali najvnútornejšou zložkou jeho osobného svetonázorového a mravného presvedčenia. Prenechávame každému, ako posúdiť skutočnú etickú hodnotu konania – s náboženskou motiváciou alebo bez nej.

Samozrejme, veriaci človek môže namietnuť, že aj on sa vie správať v duchu všeľudských hodnôt aj bez ohľadu na náboženský prísľub odmeny alebo na hrozbu trestu. To je istotne chvályhodné – ale nevyplýva z toho aj to, že byť dobrý alebo nebyť zlý je vlastne možné aj bez náboženstva?

Každý vie, že v reálnom živote sa praktické správanie človeka neraz nekryje s jeho deklarovaným svetonázorovým presvedčením, a že – pokiaľ ide o dobro a zlo – skutočné hranice medzi ľuďmi nevedú podľa hraníc štátu, podľa národnosti, rasy, ani podľa náboženstva či bezvyznania, neverectva, ateizmu. Rozhoduje zrejme to, ako človek naozaj rešpektuje uznávané všeľudské kultúrne a morálne hodnoty a normy. Veľmi však záleží aj na tom, ako vážne zoberie základné princípy a požiadavky: veriaci svojej náboženskej viery, ateista svojho nenáboženského, svetského presvedčenia. V kladných prípadoch kultivovaný veriaci a kultivovaný ateista môžu vykonať veľa dobrého a – pokiaľ sa nebudú neužitočne prieť o existenciu či neexistenciu Boha – môžu ako ľudia prinajmenšom slušne spolunažívať.

To však závisí nielen od ich dobrej vôle, ale osobitne od reálnych spoločenských podmienok ich vzájomných vzťahov, konkrétne od ich skutočného spoločenského postavenia. V súčasnej slovenskej spoločnosti veriaci používajú plnú náboženskú slobodu, cirkvi sa tešia masívnej spoločenskej, materiálnej i mediálnej podpore, veriacim nik nemôže nanucovať ateizmus. Nereligiózni občania – po katolíkoch druhá najpočetnejšia svetonázorová skupina na Slovensku – sú síce formálne uznávaní a tolerovaní, zostávajú však bez mediálnej podpory a materiálne sú vyslovene diskriminovaní. Zodpovedné politické a právne inštitúcie a orgány štátu ignorujú alebo mlčky trpia verejné ideové útoky proti nekresťanom, ateistom a ich presvedčeniu. Navyše sú nereligiózni občania sústavne konfrontovaní s úsilím vedúcich kruhov najmä katolíckej cirkvi a im blízkych politických strán o ideovú a morálnu hegemóniu kresťanstva, resp. katolicizmu v slovenskej spoločnosti – všetko v rozpore s Ústavou SR a princípmi Európskej únie.

Súčasné Slovensko má teda ešte čo dohaňať, aby želateľné spolunažívanie svojich veriacich a neveriacich občanov podporilo náležitou spoločenskou klímou a ozaj férovými podmienkami a stalo sa tak skutočne moderným, demokratickým a pluralitným štátom.

Miroslav Horácky

Sväté písma a lesbizmus

Morálne hodnoty, alebo hodnoty semena

Vyrastal som v konzervatívnom prostredí. Chodil som do koránickej školy, potom na jezuitskú základnú školu a absolvoval som islamskú teologickú univerzitu. Možno to vyznie čudne, ale náboženstvo má len jedinú príchuť – či už je to judaizmus, kresťanstvo alebo islam. To, čo sa naučíte od rabína, kňaza alebo imáma, je zvyčajne tá istá vec v rôznych jazykoch. Je tu nejaká bytosť, ktorú nevidíte ani nechápete, ktorá je niekde vysoko v oblakoch, rozhoduje o vašom osude a diktuje vám hodnoty. A jej hovorcom je často muž so vznešeným pôvodom.

Od raného veku som sa učil vypytovať sa, nie však spochybňovať múdrosť Najvyššej bytosti, ako nám ju odhaľoval takmer každý imám v našom meste. Potom som sa dostal k jednému talmudskému príbehu, ktorý som vtedy ešte veľmi nechápal. Nedávno som sa k nemu opäť dostal a bol som až prekvapený zistením, že tento príbeh je oveľa hlbší, ako som si vôbec kedy myslel. Bol o spore medzi rabínom Eliezarom a mudrcmi z rabínskej školy. Rabín Eliezar, ktorý nedokázal presvedčiť svojich žiakov o svojich tvrdeniach, sa o pomoc obrátil na nadprirodzeno. Aj keď sa mu podarilo o niekoľko metrov premiestniť strom, bolo mu povedané: *„Strom ti neposkytne nijaký dôkaz.“* Zmenil potom tok rieky, bolo mu však povedané: *„Prúd vody ti neposkytne nijaký dôkaz.“* A tak začal vzývať Boha na nebesiach a ten zasiahol a zvolal, že rabín Eliezar má pravdu. Jeho žiaci však vraj bez mihnutia oka vyhlásili, že ani priamy Boží zásah nemôže slúžiť ako dôkaz: *„Nenájdeš to (Tóru) v nebesiach.“* Keď už je raz Tóra na zemi, patrí zemi, a posvätné je to, čo ako posvätné chápeme, a nie to, čo je napísané. To isté vyjadruje aj jedno budhistické porekadlo: *„Ak stretneš Budhu, zabi Budhu.“* Ľudia si môžu kedykoľvek myslieť, že ich knihy boli zoslané z nebies. Je to však vždy pozemský človek, kto ich posúva ďalej nám ostatným.

Obrana hodnôt, či genetického kódu?

Homosexualita bola témou, na ktorú som sa nikdy nepýtal, keďže odpoveď bola jasná. Boh nám ju jednoducho zoslal v hebrejčine, gréčtine i v arabčine. Je to proti prírode, a teda aj proti Bohu. Hriešnici budú mať podobný osud, aký postihol Sodomu a Gomoru. Boh predsa vedel, čo je pre nás najlepšie, a preto nám svoju odpoveď – Božie hodnoty – napísal nezmazateľným atramentom. Počas detstva ani počas univerzitných rokov som sa neodvážil pýtať sa na lesbizmus. Veď Boh obraňuje naše hodnoty, hodnoty prírody, a lesbizmus je rovnako zlý a rovnako neprirodzený ako homosexualita mužov. Boh nemohol robiť rozdiely medzi mužskou a ženskou homosexualitou. Ak je to proti prírode a Bohu, oboch treba potrestať.

Postupom času však homosexualita nadobudla v mojich očiach iný rozmer. Veď čo Boh obraňoval? Hodnoty, prírodu, alebo genetický kód? Pred desiatimi rokmi by som povedal, že hodnoty. Mal som však to (ne)šťastie, že som zistil – že za príbehom o homosexualite sa skrýva falošný. Stretávaním sa s kresťanmi a židmi som – sám ako moslim – hľadal odpovede na lesbizmus. Ak Boh nemôže zniesť homosexualitu, nemôže tolerovať ani lesbizmus – ak len dôvody na zákaz homosexuality sa netýkali hodnôt. Keďže nie som vedec ani filozof, obmedzil som svoj výskum na sväté písma: na Starý a Nový zákon a na Korán.

Judaizmus

Starý zákon neobsahuje ani jeden odkaz na lesbizmus. Jediná výnimka sa týka mužskej homosexuality: Leviticus 18:22 *(„S mužom nesmieš obcovať, ako sa obcuje so ženou; bola by to ohavnosť“)* a Leviticus 20:13 *(Ak niekto obcuje s mužom, ako sa obcuje so ženou, obaja spáchali ohavnosť; musia byť vydaní na smrť; za svoju krv sú sami zodpovední.”)* Učenci sa, samozrejme, zaujímali o toto podozrivé ticho a pokúšali sa nájsť v týchto dvoch odkazoch nejakú súvislosť alebo nejaký postoj k lesbizmu. Boh predsa nemohol zabudnúť na túto ohavnosť, a preto sa usilovali vyčítať medzi riadkami, čo Boh povedal.

Dvaja z učencov usúdili, že Boh – napriek mlčaniu – nemal rád lesbizmus. V Babylonskom Talmude sa píše, že *„rabín Huna povedal: ženy, ktoré medzi sebou obcujú, sa nemôžu vydať za kňaza.“* (Seder Nashim/Yebarrot 76a). Tento odkaz veľmi nejednoznačne hovorí o tom, že lesbická žena sa nemôže vydať za kňaza. Je to prísny trest? A čo? Ani kohen (židovský kňaz) sa nemôže oženiť s rozvedenou ženou, to ju však v očiach Jehovových nerobí horšou, veď to je len o kňazskom pôvode a postavení.

Lekár a filozof Maimonides (1135 – 1204) sa vyjadril k stati z Leviticus 18:3: *„Nerobte tak, ako robia v Egypte, v ktorom ste bývali.“* Jeho interpretácia poskytla toto vysvetlenie: *„A čo robili? [v Egypte] Muž si bral muža a žena si brala ženu.“* Maimonides uzavrel: *„Aj keď je táto prax zakázaná, nemá za následok bičovanie, pretože tu neexistuje nijaké záporné prikázanie a nejde tu ani o súlož. Preto [takéto ženy] nemajú zakázané pôsobiť v kňazskom stave kvôli smilstvu. Mali by však podstúpiť bičovanie za neposlušnosť, pretože sa dopustili zakázaného aktu.”* Lesbická žena by teda mala byť bičovaná, no nie pre obcovanie alebo lesbizmus, ale pre neposlušnosť, keďže jej city nesmerujú k jej manželovi, ale k milenke.

Človek musí premýšľať, čo mal Jehova na mysli, keď zabudol zakázať lebizmus. Myslím si, že odpoveď je jednoduchá. Hlavnou Jehovovou obavou neboli ani morálne hodnoty ani to, čo bolo prirodzené, ale jednoducho príkaz *„Ploďte a množte sa“* (Genesis 1:28). A keďže pri lesbizme nešlo vôbec o výron semena či o genitálie muža, nebolo dôvodu na znepokojenie. Buďme tu však presnejší. Máme tri príklady, ktoré ukazujú, nakoľko dôležité sú pre Jehovu mužské pohlavné orgány a semeno. Prvý sa týka pokusu Hospodina zabiť Mojžiša. Exodus 4:24-26: *„Cestou na miesto, kde nocovali, stretol ho Hospodin a chcel ho zabiť. Vtedy Cippóra vzala kamenný nôž a obrezala predkožku svojmu synovi,*

Foto: www.seattlequeerfilm.com

dotkla sa ňou Mojžišovho ohanbia a povedala: Veru si mi ženíchom krvi. Potom ho Hospodin nechal.“ Mojžiša zachránila predkožka jeho syna. Raši (1040 – 1105), ktorý je autorom prvého uceleného výkladu Hebrejskej biblie a Talmudu, vysvetlil pokus Boha o vraždu tým, že Mojžiš *„zanedbal obriezku svojho syna Eliezara. Keďže ju zanedbal, mal byť potrestaný smrťou.“* Druhý príklad pochádza z Deuteronomia 25:11-12: *„Ak sa dvaja muži medzi sebou pobijú, a ak pristúpi žena jedného, aby vyslobodila svojho muža z ruky toho, ktorý ho bije, ak vystrie ruku a chytí ho za jeho prirodzenie, odsekni jej ruku; nech sa nezľutuje tvoje oko nad ňou.“* Vidíme tu, že žena sa pokúša pomôcť svojmu manželovi v bitke, Jehova však vôbec netoleruje, aby sa dotýkala jeho intímnych častí. Tretí príklad sa týka vykastrovaných mužov a zdá sa, že v Božej kongregácii niet pre nich miesta. Deuteronomium 23:1: *„Nech nevojde do zhromaždenia Hospodinovho, kto má rozmliaždené pohlavné ústroje a zmrzačený mužský úd.“* Čo zlé urobili? Semeno. Jehova teda potreboval semeno, aby sa jeho národ mohol rozrastať a plodiť sa, a všetko, čo nespĺňalo túto požiadavku, bolo buď vypustené alebo vynechané. Aj keď bola talmudská tradícia veľmi nejednoznačná, pokiaľ ide o lesbizmus, v otázke masturbácie – a výlučne mužskej masturbácie – bola veľmi krutá, *„pretože ináč sa mohlo semeno zbytočne stratiť. R. Johanan v tejto súvislosti uviedol: Všetko, čo spôsobuje zbytočnú stratu semena, si zasluhuje smrť.“* (Seder Tohoroth/Niddah 13a). A tým trestom je odrezanie ruky každého, kto sa dopúšťa takýchto praktík, ako sa vyjadril aj Mišna: *„Každá ruka, ktorá to často vykonáva, je v prípade ženy chvályhodná, ale v prípade mužov ju treba odrezať.“* Pokiaľ ide o homosexualitu, mám také pokušenie nahradiť hodnoty semenom.

Kresťanstvo

Jediným odkazom na lesbizmus v Biblii nepochádza od Ježiša, ale od Pavla, ktorý je veľmi kontroverznou osobu a o ktorého sexuálnej orientácii vedci ešte stále vedú dlhé diskusie. Bol gejom, eunuchom, alebo machom, ktorý ženy považoval za dobré len na rodenie detí a pečenie koláčov pre svojich manželov? Prvý a jediný priamy odkaz na lesbizmus – samozrejme, odsudzujúci – možno v Biblii nájsť v Liste Rímskym 1:26: *„Preto ich Boh vydal nehanebným náruživostiam, veď ich ženy zamenili prirodzený styk s mužmi za protiprirodzený.“* Keďže mnohí teológovia ešte stále diskutujú o tom, či tento odkaz odsudzoval len Rimanov za ich neprirodzené správanie, alebo či hovoril o lesbizme vo všeobecnosti, vyhnem sa tejto otázke a skúsim sa na ňu pozrieť inými očami. Čo sú „prirodzené vzťahy“ a prečo ich Pavol neschvaľoval? Verím, že moja analýza vrhne viac svetla na názory na lesbizmus a na sexualitu vo všeobecnosti.

1. Posvätné puto manželstva: Prvý list Korintským 7:1-2 *„Dobre by bolo, keby sa človek nedotýkal ženy. Ale aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu a každá vlastného muža.“*

2. Prvý list Korintským 7:8-9 *„Neženatým a vdovám hovorím: dobre urobia, keď zostanú tak, ako som ja; ale ak sa nevedia zdržať, nech vstúpia do manželstva, lebo lepšie je žiť v manželstve, ako horieť vášňou.“*

Prvý list Korintským 7:27 *„Viazaný si k žene? Nevyhľadávaj rozvod! Si bez ženy? Nehľadaj ženu! ...“*

Prvý list Korintským 7:29 *„Aj ženatí nech sú, akoby nemali ženu.“*

Pokiaľ ide o Pavla, rodina preňho nie je ani záležitosťou lásky ani hodnôt. Vstupujete do manželstva, aby ste predišli pokušeniam, a ak veríte Pavlovi, ani sa o to nepokúšajte, pretože manželstvo je len pre slabých.

3. Ženy: Efezským 5:21-23 *„Buďte si vospolok poddaní v bázni Kristovej: ženy svojim mužom ako Pánovi, lebo muž je hlavou ženy, ako aj Kristus je hlavou cirkvi.“*

Prvý Timoteovi 2:15 *„Žena však bude spasená rodením detí, ak zotrvá vo viere, láske a posvätnej zdržanlivosti.“*

4. Ženy: Prvý Timoteovi 2:11-14 *„Žena nech sa v tichosti učí so všetkou poddanosťou. Nedovoľujem však žene vyučovať alebo panovať nad mužom, ale aby sa ticho správala. Adam bol totiž stvorený prvý, potom Eva. A nie Adam bol zvedený, ale žena bola zvedená, dopustila sa priestupku.“*

Prvý list Korintským 14:34-36 *„Tak aj vo (vašich) zhromaždeniach ženy nech mlčia, lebo sa im nedovoľuje hovoriť, ale majú byť poddané, ako aj zákon hovorí. Ak sa však chcú niečomu naučiť, nech sa doma spýtajú vlastných mužov, lebo je neslušné, keď žena hovorí v cirkevnom zhromaždení.“*

Žena nemá podľa apoštola Pavla inú úlohu, len vychovávať deti a počúvať svojho muža vo všetkej poslušnosti. Bart D. Ehrman skonštatoval: *„Inými slovami, ženy budú spasené, ak budú ticho a budú tehotné. Len muži majú právo učiť. Tak povedal Pavol.“* (Lost Christianities, Oxford university Press, 2003)

Či už teda odsudzuje lesbizmus alebo nie, jeho názory na ženy nie sú veľmi pozitívne. Tento postoj evokuje ďalšiu otázku: Kto je Pavol? Nebudem sa opierať o politické názory tohto apoštola, keďže v tejto súvislosti nie sú relevantné. Uvediem však niekoľko detailov, ktoré by mohli prispieť k lepšiemu chápaniu tohto postoja k ženám a k sexualite. V Evanjeliu podľa Matúša (19:12) sa uvádza: *„Lebo sú ľudia neschopní manželstva od života matky; a sú, ktorých ľudia urobili takými; a sú, ktorí sa sami urobili takými pre kráľovstvo nebeské. Kto to môže pochopiť, nech pochopí.“* Teológovia sa neustále usilovali o to, aby sa prestalo používať Ježišovo meno na vyzývanie na kastráciu mužov, aby tak hľadali Kráľovstvo nebeské. Tieto výzvy sú jasné, jedineže by sa ich niekto pokúšal interpretovať ináč, ako napríklad Tertulián (160 – 230), ktorý ich chápal tak, že išlo o sexualitu samotného apoštola: *„Keď apoštol videl, že Pán otvára nebeské kráľovstvo eunuchom, aj on – z tohto dôvodu abstinent – uprednostnil zdržanlivosť.“*

Filozof Origenes (185 – 254), ďalší cirkevný otec, sa dal vykastrovať zrejme preto, aby sa dostal do nebeského kráľovstva. Raní kresťania praktizovali tento čin do takej miery, že cirkev od nej musela upustiť. Nicejský koncil v roku 325 venoval svoj prvý kánon práve tomuto problému: *„Ak sa dá ktorýkoľvek príslušník duchovenstva v dobrom zdraví vykastrovať, musí byť suspendovaný a v budúcnosti už nesmie byť povýšený.“* Tertuliánov predpoklad by teda mohol mať určitý zmysel, najmä ak vezmeme do úvahy, že samotný apoštol hovoril o zdravotných problémoch, ktoré ho kvárili. V Liste Galatským 4:13-15 Pavol píše: *„Veď viete, že som vám telesne slabý zvestoval prvý raz evanjelium a pre pokušenie, ktorým vám bolo moje telo, neznevážili a nezošklivili ste si ma.“*

S ďalšou teóriou prišiel anglikánsky biskup John Shelby Spong, ktorý v diele *Zachrániť Bibliu pred fundamentalizmom* uviedol: *„Niektorí naznačovali, že Pavla sužovali obavy z homosexuality. Nie je to nová myšlienka... Nezdá sa mi, že by práve epilepsia vyvolávala také intenzívne pocity, aké Pavol vyjadril. Skôr to bolo zistenie, že bol homosexuál.“* (HarperSanFrancisco, 1991). Musím uznať, že som sa s touto teóriou nestretol nikde inde, preto tu len predkladám názor biskupa.

Islam

Lesbizmus sa v Koráne neobjavil. Učenci usúdili, že absencia negatívneho záporného prikázania nenaznačuje toleranciu, ale zámerné ticho. V Encyklopédii islamskej právnej vedy *Al Mawsoua Al Fiqhia,* vydanej v roku 1977 v Kuvajte, sa píše: *„Trest za lesbizmus sa neukladá, pretože nejde o cudzoložstvo.“* To je skoro akoby ste povedali, že ide o číru obscénnosť. Moslimský teológ Ibn Arafa zas vyhlásil: *„Je na vládcovi, aby pokarhal lesbické ženy, trest sa tu však neukladá, pretože nejde o vniknutie.“*

Pátral som aj po inom pohľade na túto otázku. Moslimovia sa zvyčajne pred modlitbou umývajú pri rituáli wudhu. Všetko nečisté wudhu potiera, a preto sú v takých prípadoch moslimovia nútení vykonať ďalšie wudhu, než vstúpia do mešity a pomodlia sa. Ak by teda žena pobozkala inú ženu a dopriala si aj viac, mohla by aj tak vstúpiť do mešity a modliť sa, akoby sa nič nedialo. Moslimskí právnici definujú cudzoložstvo ako vniknutie muža do ženy, čo ich priviedlo k tým istým záverom, ku ktorým už dávno predtým prišli rabíni. Hovoriť o mužoch podľa mňa opäť automaticky zužuje túto otázku na výron semena. Vo vyššie spomínanej encyklopédia *Al Mawsoua Al Fiqhia* sa píše, že rozdiel medzi cudzoložstvom a lesbizmom je v tom, že pri lesbizme absentuje vniknutie.

Cieľom tohto článku nebolo poskytnúť odpoveď alebo prezentovať názor na lesbizmus. Ide skôr len o interpretáciu toho, ako lesbizmus vnímajú tri veľké náboženstvá. Motivovala ma k tomu predstava, že odsúdenie jednej z foriem homosexuality by mala logicky viesť k odsúdeniu aj tej druhej. Bol som však prekvapený, že kým jedna bola trestaná, druhá nie. Ak cieľom náboženského vnímania homosexuality je presadiť určitý súbor hodnôt, prečo tento prístup neplatil pre lesbizmus? Alebo by sme mali skôr hľadať iný zámer – mimo náboženských hodnôt? Ak áno, tak aký? Osobne sa prikláňam k názoru, že skutočnú hodnotu tu predstavuje semeno: zasejete ho a máte nové hodnoty.

Karim Chaibi

Humanistický manifest 2000

Pokračovanie z čísla 06/2005

VIII. Nová globálna agenda

Mnohé zo vznešených ideálov obdobia po druhej svetovej vojne našli svoj výraz v takých dokumentoch ako Všeobecná deklarácia ľudských práv. Ich pôvodná sila však na celom svete vybledla. Ak máme mať vplyv na budúcnosť ľudstva, bude treba intenzívnejšie spolupracovať s novými centrami moci a vplyvu. Ciele sme už uviedli: zvýšiť spravodlivosť a stabilitu, odstrániť chudobu, znížiť riziko konfliktov a zachovať životné prostredie. V dôsledku zmenených vonkajších okolností je zrejmých niekoľko priorít:

Po prvé, bezpečnosť. Nebol vyriešený ani problém regionálnych konfliktov a vojen, ani problém driemajúcich zbraní hromadného ničenia. V priebehu posledných 50 rokov narobilo viac škôd násilie medzi komunitami a občianske vojny ako vojny medzi štátmi. Bolo ich viac čo do počtu a bolo v nich viac mŕtvych. K takýmto konfliktom dochádza, keď sa nejaká etnická komunita v niektorom štáte cíti utláčaná vládou alebo nejakou inou komunitou a cíti sa neschopná vyjadriť svoje sťažnosti zákonným spôsobom. Charta spojených národov osobitne zakazuje zasahovať do vnútorných záležitostí členského štátu; medzinárodná spoločnosť tak nemá nijakú legálnu základňu na riešenie kmeňového, etnického alebo medzikomunitného sporu v rámci štátnych hraníc proti vôli vládnucej skupiny v príslušnom štáte. Okrem toho každý pokus medzinárodného spoločenstva riešiť taký konflikt použitím vojenskej sily bude znemožnený v Bezpečnostnej rade OSN vetom jedného zo stálych členov, spriateleného s dotyčným štátom. Od konca studenej vojny sa USA s podporou NATO a západných štátov viackrát pokúsili presadiť mier vojenskou mocou obchádzaním OSN, čím vážne podryli jej autoritu.

Po druhé, rozvoj. Voláme po smelých a novátorských návrhoch na zvýšenie ľudského pokroku a rozvoja v celosvetovom rozsahu. Rozdiely medzi bohatými a chudobnými oblasťami našej planéty sú dnes rovnako naliehavým problémom, ako boli v minulosti. Vysoko rozvinuté štáty môžu pomôcť prekonať ich poskytnutím kapitálu, technickej pomoci a školením pracovníkov. Potrebujeme nový prístup aj k sociálnemu a nielen ekonomickému rozvoju; treba uznať, že ak ekonomický rozvoj nevedie vždy k zlepšeniu sociálnej situácie, priama investícia do sociálneho rozvoja nielenže znižuje chudobu, ale zapája viac ľudí do peňažných transakcií. Treba podporovať také opatrenia, ktoré priamo zlepšujú finančné a spoločenské postavenie chudobných, najmä žien a dievčat. Sem patrí predovšetkým úsilie o stabilizáciu a následné znižovanie populačného rastu. V rozvojovej pomoci videli donorské štáty často prostriedok na získanie politickej podpory na medzinárodných fórach pri určovaní vlastnej obchodnej politiky. Od konca studenej vojny sa táto potreba spojenectva znížila až stratila, čo viedlo k drastickému zníženiu rozvojovej pomoci. Tento trend sa musí zvrátiť. Žiadame, aby rozvinuté priemyselné štáty prijali ako prvý krok smernicu OSN pre rozvojovú pomoc, t. j. dávať každoročne 0,7 % HDP na rozvojovú pomoc; 20 % tejto sumy má byť určených na sociálny rozvoj a z nej 20 % na kontrolu populačného rastu. Táto pomoc sa má v budúcnosti postupne zvyšovať. Väčšie úsilie treba venovať premosteniu vzdelanostnej priepasti medzi najchudobnejšími štátmi a rozvinutým svetom. Treba školiť a preškoľovať najmä nezamestnaných; treba vytvárať dobré a lepšie pracovné príležitosti najmä pre ženy a okrajové skupiny spoločnosti; treba investovať viac zdrojov do zdravotníctva, výchovy a kultúry. Treba šíriť znalosť indexu ľudského rozvoja, ktorý každoročne vydáva Úrad rozvojového programu OSN ako ukazovateľ situácie v každej chudobnej krajine. Čoraz väčšiu úlohu zohrávajú v tomto smere mimovládne organizácie v rozvojových krajinách. Ich úlohou je pôsobiť v pozícii priamych príjemcov rozvojovej pomoci, aby sa znemožnila korupcia a odstránili byrokratické prieťahy, ktoré existujú v mnohých z týchto štátov.

Po tretie, sociálna spravodlivosť. Centrálnu úlohu tu zohráva Planetárna listina práv a zodpovedností. Pokusy o vymedzovanie významu sociálnej spravodlivosti alebo o obmedzovanie jej zemepisného či kultúrneho rozsahu treba zamietnuť. Treba prepracovať tie časti Deklarácie ľudských práv, ktoré sa týkajú súkromia, rodiny a komunity. Osobitne trváme na čo najskoršiu ratifikáciu všetkých medzinárodných dohovorov o právach žien, detí, menšín a domorodého obyvateľstva všetkými štátmi.

Po štvrté, rast svetových konglomerátov. Za posledných 20 rokov sme boli svedkami rastúcej koncentrácie moci a bohatstva v rukách globálnych korporácií. Nepochybujeme, že to prispelo k rozvoju ekonomiky a svetového obchodu. No medzinárodné zákonodarstvo len pomaly odpovedalo na rýchly rast mocenských štruktúr v rámci svetovej ekonomiky. Nadnárodné spoločnosti majú dnes moc nebrať ohľad na priania jednotlivých vlád pri formulovaní svojich programov, pri presunoch finančných zdrojov cez štátne hranice a pri vývoze tovární do oblastí s lacnou pracovnou silou. Táto sloboda sa považuje za pozitívum z hľadiska slobodného obchodu a medzinárodné finančné kruhy ju podporujú. Tieto korporácie tak však majú možnosť vyhýbať sa zdaneniu, keď vyvážajú zisky. Finančné inštitúcie majú možnosť vyhnúť sa daňovej kontrole tak, že presunú svoje základné štruktúry do tzv. finančných rajov, kde neplatia (skoro žiadne) dane. Medzinárodné finančné presuny pritom dosahujú astronomickú sumu jedného trilióna dolárov denne – a dejú sa bez zdanenia. Na tom istom základe majú aj boháči možnosť vyhnúť sa poctivému plateniu daní zo svojich ziskov. Každý pokus poukázať na tieto problémy alebo obmedziť operácie slobodného trhu narazí na nezmierniteľný odpor a celkom iste zlyhá. Preto sú potrebné podnetné reformy, ktoré by zabezpečili, aby medzinárodné korporácie poctivo platili dane.

Po piate, medzinárodné zákony. Globálna komunita potrebuje systém medzinárodného zákonodarstva, ktorý by nahradil zákony jednotlivých štátov. Svet, ktorý nedbá na zákony, sa musí zmeniť na svet so zákonmi, ktoré každý ľahko pochopí a podrobí sa im.

Po šieste, životné prostredie. Musíme uznať, že súčasný spôsob života v priemyselných oblastiach Severu je neudržateľný a bude sa to zhoršovať, keď ekonomický rozvoj a rastúci konzum v chudobných štátoch Juhu ešte zvýšia tlak na životné prostredie. Už dnes poškodzuje nezmyselný spotrebiteľský ošiaľ životné prostredie tak, ako nikdy dosiaľ, a tých, čo spotrebujú najmenej, vystavuje dvojitému ohrozeniu. Na jednej strane treba zvýšiť úroveň spotreby jednej miliardy tých najbiednejších, ktorí sa ani raz za deň do sýta nenajedia; na druhej strane sa treba snažiť znížiť celosvetovú spotrebu, aby sa znížilo aj poškodzovanie životného prostredia. Globálne environmentálne problémy treba riešiť na celosvetovej úrovni: znížiť znečisťovanie životného prostredia, vrátane produkcie oxidu uhličitého a iných skleníkových plynov; vyvinúť alternatívne pohonné hmoty; zalesniť vyrúbané oblasti; pôsobiť proti erózii horných vrstiev pôdy v obhospodarovaných oblastiach; podporovať obchod, ktorý rešpektuje prostredie; obmedziť lov rýb na šírom mori, ak zapríčiňuje zánik celých rybích populácií; chrániť ohrozené druhy rastlín a živočíchov; obmedzovať do očí bijúci návyk márnotratného konzumu; zakázať všetky zbrane hromadného ničenia. Opatrenia na ochranu životného prostredia si zaslúžia prioritnú pozornosť svetovej komunity.

Pokračovanie v budúcom čísle

Humanist Manifesto 2000. Free Inquiry Fall 1999; slovenský preklad bol prvýkrát publikovaný v časopise Zošity humanistov, roč. 1999, č. 11, s. 3 a nasl.

Humanizmus a tolerancia

Nedávno sa v jednom slovenskom denníku objavila správa, že podľa výskumu agentúry MVK „Človek nie je dielom evolúcie, ale stvoril ho Boh"; myslí si to takmer 49 percent ľudí na Slovensku. Viac ako 33 percent uznáva evolúciu a takmer 28 percent opýtaných verí, že celý chod dejín určuje Boh."

Správu som si prečítal a poslal som ju pre jej zaujímavosť elektronickou poštou svojmu priateľovi. Na druhý deň mi trochu podráždene odpovedal, že je prekvapený výsledkami prieskumu a prečo iba tretina respondentov verí Darwinovej evolučnej teórii? Na záver krátkeho komentára emotívne dodal *„Nemám Slovákov rád…"*

Viem, že to s tou neláskou nemyslel doslova a jeho slovám som rozumel tak, že výsledky zisťovania jeho predpoklady sklamali. Môj priateľ je vedec, biológ, ateista, humanista, tolerantný, otvorený, láskavý a obetavý človek, ktorý má vždy úctu a rešpekt voči faktom. Dobre vie, že v školách na Slovensku sa už desaťročia vyučuje Darwinova evolučná teória. Podľa všetkého však asi nedocenil fakt, že cesta od osvojovania istej, hoci aj takej významnej teórie v škole k svetonázorovému presvedčeniu každého študenta v duchu danej teórie nie je ani priamočiara, ani istá.

Upieranie práva na názor

V tomto prípade ma však zaujala iná stránka opísanej situácie. Charakterizoval by som ju ako *problém osobného postoja človeka k faktom a skutočnostiam (aj ich nositeľom), ktoré sa líšia alebo sú v rozpore s jeho vlastnými hodnotami a presvedčeniami.*

Veľmi často niektorí nábožensky veriaci ľudia reagujú na ateistov negativisticky (pohan, diabol, neznaboh!). A naopak, niektorí ateisti reagujú na veriacich aj odmietavo, podráždene, podceňujúco (svätuškár, modlár, zadubenec!). Vyplýva to z viacerých príčin. Najmä z tej, že človek reaguje na vzťah so svetonázorovo inak orientovaným človekom v istých situáciách tak, ako keby ho inak mysliaci, cítiaci, veriaci človek ohrozoval. Vo vyhranených situáciách to môže byť aj pravda. Napr. vtedy, keď človeku inak svetonázorovo orientovaný človek alebo skupina ľudí upierajú právo na názor, jeho vyjadrenie a stelesnenie v praktickom živote a jeho prejavoch.

História ľudstva, ale aj súčasnosť pozná, žiaľ, až priveľa príkladov prenasledovania, ponižovania, ba i likvidácie neveriacich veriacimi, veriacich inak veriacimi, málo veriacich viac veriacimi, nesprávne veriacich pravovernými…, lebo až do takýchto rozmerov nastolený problém prerástol a pretrváva aj dnes.

Jeden pohan, druhý ateista

Človek sa spravidla dobre cíti v skupine alebo spoločenstve, ktoré uznáva súhlasné hodnoty s jeho hodnotami. Naopak to však celkom neplatí alebo prinajlepšom to platí menej často. Svetonázor osobnosti vyvoláva vážne „obranné" reakcie v psychike človeka vtedy, keď sa dostane do rozporu s vonkajšími vzťahmi, do ktorých jeho nositeľ zámerne alebo živelne vstupuje.

Na ilustráciu úvahy použijeme príklad z knihy svetoznámeho vedca, biológa a lekára H. Selyeho, ktorý opísal nasledujúcu príhodu: *„V jednom laboratóriu pracovala na probléme kalcifylaxie rímskokatolícka mníška z USA, hind z Indie a komunista z Československa a svoje výsledky nakoniec uverejnili v spoločnej publikácii. Tesne pred tým, než sa mníška vrátila do kláštora, pozvala ju moja manželka na nedeľnú večeru na rozlúčku a pri tejto príležitosti sme si rozprávali o živote na našom kozmopolitnom ústave* (pracovali v ňom príslušníci 24 národov – pozn. M.B.)*. 'Viete, pani Seleyová,' povedala mníška, 'spočiatku to bolo trochu divné pracovať za takýchto podmienok a cítila som, že v niektorých svojich pochybnostiach sa musím poradiť so svojím otcom – spovedníkom, ale po niekoľkých týždňoch som si začala uvedomovať… je mi skutočne ťažko hovoriť niečo iné… ale jeden z tých ľudí je pohan a druhý ateista… skutočný ateista! A tu z vôle Božej a prinútená okolnosťami som pracovala s nimi bok po boku. Ale viete, človeka priam udivuje, že inak sú to inteligentní a veľmi príjemní ľudia… obidvaja!'"* (Seley, H.: K záhadám vědy. Praha, Orbis 1975)

Iný príklad vyberáme z rozhovoru s uznávaným slovenským výtvarným umelcom, ktorý spomína a vypovedá o sebe aj toto: *„Naša mama nám vierou vštepovala názor, že Pán Boh je všade a musíme sa správať tak, aby sme sa pred ním nemuseli hanbiť. Keď sme dospeli, interpretovala názor trochu inak, teda tak, že vie, koho vychovala a že nám verí. Táto jej viera v nás, nás vychovávala ďalej. Ja napríklad o viere v Boha vôbec neuvažujem. Považujem to za samozrejmosť. Čudujem sa, ak je dakto schopný spochybňovať to. Považujem za drzosť, ak si niekto myslí, že to, čo sa nedá dokázať, nie je pravda. To dokáže iba obmedzený človek. Pán Boh je silnejší ako ja. Dal len šancu, aby som na sebe pracoval…"* (Očenášová-Štrbová, S.: Obdarení ľudskosťou. In: Literárny dvojdvojtýždenník, roč. 17, 2004, č. 26-27, s. 9).

Skratové reakcie

Príkladov by sme mohli uviesť veľa a v životnej praxi sa s nimi stretol zaiste každý z nás v rôznych obmenách a situáciách. Poznáme však prípady, keď vedľa seba žijú svetonázorovo rôzne, ba „protikladne" orientovaní ľudia bez pocitu ohrozenia, slobodne a s úctou sa navzájom rešpektujú a akceptujú. Dokonca môžu byť takíto ľudia manželmi, súrodencami, členmi rôznych záujmových skupín…

Žijeme v sociálnom prostredí, ktoré sa vyznačuje pluralitou názorov, kultúr, kultov, vierovyznaní, ideológií… Vieme o tom, poznáme toto prostredie, chápeme a prijímame ho ako reálnu skutočnosť, no v istých situáciách, a to sa už vraciame na začiatok úvahy, usudzujeme skratovo a neadekvátne poznanej realite. Z vnútornej rovnováhy nás niekedy vyvedie na prvý pohľad nevinný fakt, životný prejav alebo konanie inak mysliacich.

Ak sa to stáva aj vám, nevešajte hlavu, lebo z času na čas má takéto problémy každý psychicky zdravý človek. Ak je však tento človek nielen zdravý, ale aj múdry, tak vie, že príčinou vzniku opísaných problémov nie sú inak mysliaci a veriaci ľudia. Príčiny sú totiž v ňom samom. Prečo? Nuž preto, že v načrtnutej situácii je postavený pred problém rozhodovania sa medzi dvoma povedzme konkurenčnými alternatívami – tou vlastnou a „cudzou". Legitímne sú však obidve a v tejto rovine by sa problém nemal vyčerpať tak, že vlastnú pozíciu považujeme za lepšiu ako je iná (resp. sú iné).

Tolerancia nadovšetko

Z hľadiska morálky regulujúcej svetonázorovo pluralitnú spoločnosť je nad morálnym odsúdením nám cudzích hodnôt hodnota tolerancie. Alebo inak povedané, tolerancia je väčšie dobro ako každý náš pokus o posudzovanie iných podľa našich vlastných mravných noriem a svetonázorových presvedčení. Ak by to tak nebolo, potom by sme opäť dospeli len k neosvedčenému vzájomnému odsudzovaniu, ponižovaniu, urážaniu, prenasledovaniu, likvidovaniu…

V každom prípade pre humanizmus je typická tolerancia ako najvyššia mravná cnosť. Tolerancia je rozhodne a vždy hodnotovo vyššie ako každý, akokoľvek dobre, rozumne a pekne sa tváriaci pokus súdiť iných podľa vlastných, hoci aj humanistických kritérií.

Humanizmus v každom prípade končí tam, kde začína netolerancia k inak mysliacim a inak či v iné veriacim. Tolerancia humanizmu a tolerantnosť humanistov však vôbec neznamená vzdávanie sa humanizmu, lebo chápať a tolerovať názory iných neznamená vzdávať sa vlastného presvedčenia.

Preto rešpektujem názor tých 49 percent Slovákov, ktorí si myslia, že človek nie je dielom evolúcie, ale stvoril ho Boh. Nemyslím si, že by pre nich bol tento názor menej hodnotnou svetonázorovou a morálnou oporou, než akou je môj, hoc iný, pre mňa. Rešpektujem ich názor a mám ich rád, hoci s nimi v tomto prípade nesúhlasím.

Matej Beňo

Francisco Ferrer a jeho Moderná škola

Medzi pokrokových mysliteľov, pedagógov, osvetových pracovníkov a bojovníkov za modernú, laickú, t. j. od cirkvi nezávislú školu patril na prelome 19. a 20. storočia v Španielsku Francisco Ferrer y Guardis, zakladateľ hnutia Moderná škola.

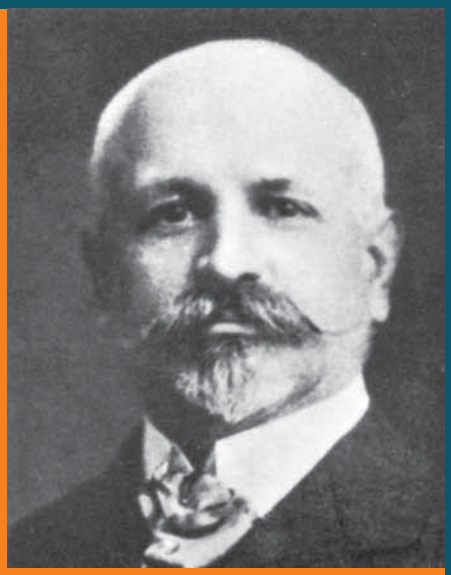

Narodil sa 10. januára 1859 v dedine Alella neďaleko Barcelony v početnej roľníckej rodine. Do školy chodil len od 10 do 12 rokov, čo súviselo s tým, že ešte roku 1877 z celkového počtu 16 miliónov Španielov bolo 12 miliónov negramotných. Keď mal 13 rokov, začal pracovať ako pomocník u obchodníka s obilím a vo 20 rokoch ako revízor na železnici. To už bol uvedomelým republikánom a voľnomyšlienkarom.

Revolúcia prostredníctvom školy

Počas služby medzi Barcelonou a španielsko-francúzskou hranicou sa stal cenným sprostredkovateľom medzi španielskymi revolucionármi nútenými žiť v emigrácii v Ženeve a ich prívržencami v rodnom Katalánsku. Jeho úloha kuriéra skončila po porážke revolúcie v roku 1868 a Ferrer bol nútený odísť tiež do exilu. Žil v Paríži, kde sa stal tajomníkom funkcionára španielskej republikánskej strany Ruiza Zorrilla, venoval sa protiklerikálnej činnosti, prekladal publikácie s pokrokovým obsahom do španielčiny a vyučoval španielčinu. Pretože bol samouk, systematicky sa vzdelával. Aktívne sa zúčastňoval na činnosti republikánskej strany. Uvedomoval si, že v zaostalom Španielsku nemožno robiť revolúciu vzburami, povstaniami a atentátmi, ale že najlepším prostriedkom je škola. Pochopil, že cesta spočíva v oslobodení školy od reakčných vplyvov, a preto je potrebné budovať novú školu, nezviazanú s klerikalizmom. Začal sa zaoberať myšlienkou vytvorenia vzorovej sústavy racionalistického vyučovania, ktoré by nahradilo vyučovanie riadené cirkvou. Takúto sústavu propagoval na prednáškach a v článkoch, no zaujímavá náhoda rozhodla o možnosti prakticky ju realizovať.

Dedičstvo pre všetkých

V roku 1894 sa Ferrer zoznámil s Ernestínou Meunierovou, dcérou a dedičkou bohatého architekta, ktorú učil španielčinu. Usiloval sa využiť vyučovanie na propagáciu svojich plánov. Podmanil ju tak, že ho Meunierová urobila univerzálnym dedičom.

Majetok získaný po Meunierovej smrti umožnil Ferrerovi prakticky uskutočňovať predstavy o novej škole a všetky finančné prostriedky venovať budovaniu racionalistického školstva. Ferrer nebol teoretikom v zakladaní laickej školy v Španielsku, ale skôr neúnavným organizátorom hnutia v prospech voľnej výchovy. Ferrerovou historickou zásluhou je, že nadväzujúc na úsilie svojich predchodcov vo Francúzsku a Španielsku otvoril 8. septembra 1901 takzvanú Modernú školu v Barcelone, do ktorej zaviedol súčasné vedecké metódy pedagogiky.

Moderná škola – tŕň v oku cirkvi

Ferrer otvoril Modernú školu (niekedy sa označuje ako voľná, obrodená škola – v podstate išlo o laickú školu) len s 18 chlapcami a 12 dievčatami, no jej vplyv bol silný nielen v Katalánsku a Španielsku, ale predovšetkým v latinskoamerických štátoch, ktoré nepretrhli kultúrne zväzky so svojou bývalou metropolou. V roku 1906 fungovalo podľa vzoru Ferrerovej Modernej školy už viac ako 60 ďalších škôl.

Katolícke duchovenstvo sa nikdy nezmierilo s tým, že niekoľko tisíc detí, najmä zo sociálne slabších vrstiev, bolo vytrhnutých spod vplyvu cirkvi. Úsilie o zrušenie Ferrerových škôl vyvrcholilo v januári 1906.

Ferrer si uvedomoval, že okrem spolupracovníkov, najmä učiteľov, budú potrebné aj nové učebnice. Preto založil vydavateľstvo Escuola Moderna, v ktorom vydal viac ako 50 zväzkov pôvodných učebníc matematiky, geometrie, zemepisu, gramatiky a čítanky, ale aj beletriu. Ešte viac ako v učebniciach sa metódy Modernej školy prejavovali v článkoch pedagogického mesačníka Bulletin voľnej školy (vyšlo 62 čísel). Časopis bol určený pre rodičov a učiteľov a uverejňoval preklady diel takých autorov, ako bol astronóm N. S. Flammain, spisovatelia M. Gorkij, L. N. Tolstoj a A. France, filozof H. Spencer, biológ a filozof E. Haeckel, anarchista P. A. Kropotkin a ďalší.

Väzenie za nič

Na Veľký piatok 1906 usporiadali voľnomyšlienkari v Barcelone proticirkevné slávnosti. Klérus osobitne znepokojila skutočnosť, že na slávnosti sa zúčastnilo 1 700 žiakov voľných škôl z Katalánska. Odveta cirkevných kruhov nedala na seba dlho čakať. Keď 31. mája 1906 Mateo Morzal, ktorý predtým pracoval vo vydavateľstve Modernej školy, vrhol v Madride bombu na kráľovský sprievod, reakcia zaútočila proti Ferrerovi a jeho školám. Medzi stovkami zatknutými bol aj Ferrer, ktorého monarchisti označili za intelektuálneho pôvodcu atentátu. Jeho školy boli zavreté majetok skonfiškovaný. Za jeho pedagogickú činnosť ho nemohli súdiť, a tak ho vládnuce kruhy obvinili z činov, ktoré nespáchal. Na súde v júni 1907 v Madride žiadal prokurátor pre Ferrera väzenie 10 rokov 5 mesiacov a 10 dní, hoci obžalovanému nič nedokázali. Po trinástich mesiacoch väzenia ho napokon oslobodili. Ferrera dosiahli iba to, že ho urobili známym na celom svete, čo sa prejavilo aj na XIV. svetovom zjazde Voľnej myšlienky v septembri 1907 v Prahe, kde ho zvolili za člena čestného predsedníctva.

Moderná škola

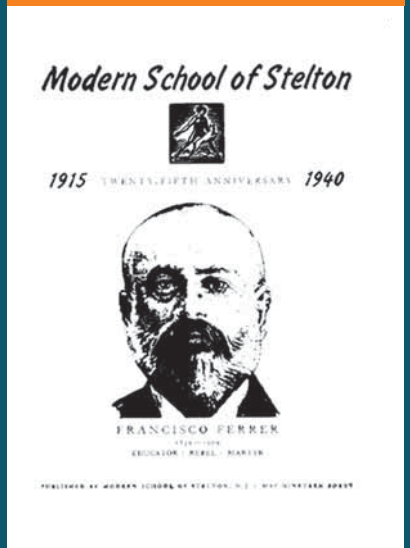

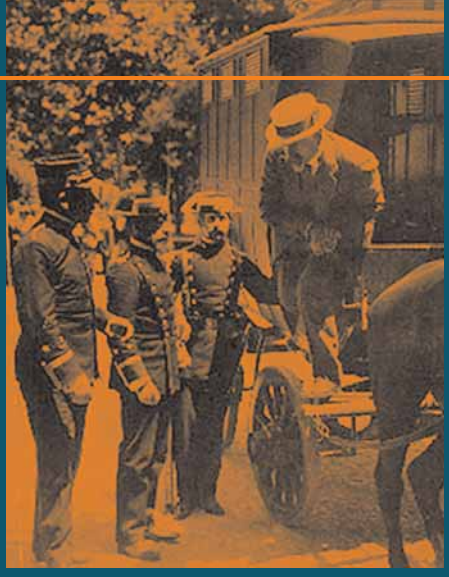

Pokračoval ďalej

Ferrer sa po prepustení z väzenia rozhodol propagovať svoje výchovné metódy v celosvetovom meradle. V apríli 1908 rozoslal niektorým spisovateľom vedcom, pedagógom, politickým a kultúrnym dejateľom v rozličných štátoch výzvu, aby sa prihlásili za členov Medzinárodnej ligy pre racionálnu výchovu. Čestným predsedom sa stal Anatole France a predsedom F. Ferrer. Orgánom združenia bol časopis Obrodená škola, ktorého redakcia sídlila v Bruseli a neskôr v Paríži.

Ferrer žil pod policajným dozorom v obci Monfgató neďaleko Bracelony, zaoberal sa edičnou činnosťou a raz týždenne dochádzal do vydavateľstva v Barcelone. Keď tam 26. júla 1909 odcestoval, nevedel, že v meste sa pripravujú anarcho-syndikalisti na protest proti koloniálnej vojne v Maroku, ktorý prerástol do povstania. Hoci sa na ničom nezúčastnil, niekoľko dní po potlačení povstania ho jezuitský časopis Semana Dominical obvinil, že bol pôvodcom povstania.

Nespravodlivý proces

Začiatkom augusta 1909 urobila polícia u Ferrera domovú prehliadku, no aj keď nenašla žiadne dokumenty, zatkla celú Ferrerovu rodinu, priateľov a učiteľov. V reakčnej tlači sa rozpútala ohováračská kampaň, že je milionár – anarchista, ktorý rozdával veľké finančné prostriedky robotníkom, podnecoval ich k povstaniu, podpaľovaniu verejných budov, kostolov a kláštorov i k vraždám.

Koncom augusta 1909 eskortovali Ferrera k vojenskému guvernérovi, známemu svojou krutosťou a nenávisťou k anarchistom. V Katalánsku uväznili niekoľko tisíc ľudí, zastavili časopis El Progreso, barcelonský biskup vydal ostré vyhlásenie proti stúpencom Modernej školy a 46 laických škôl zatvorili. Na obranu uväznených sa vytvoril celoeurópsky výbor na ochranu obetí španielskej reakcie, ktorý adresoval celej vzdelanej verejnosti výzvu proti krutostiam španielskych úradov. Jeden odsek tejto výzvy sa týkal Ferrera, o ktorom sa uvádzalo, že nie je prenasledovaný ako povstalec, ale ako zakladateľ Modernej školy.

Zasadnutie vojenského súdu, ktorý mal súdiť Ferrera, stanovili na 9. októbra 1909. Znemožnili mu akúkoľvek možnosť obhajoby a styku so svetom. Obhajcu si mohol vybrať zo zoznamu troch dôstojníkov, z ktorých ani jediného nepoznal. Samotné zasadanie súdu trvalo päť hodín a bolo paškvilom. Obžaloba čítaná dve a pol hodiny obsahovala svedectvá falošných svedkov, policajných agentov alebo ľudí, ktorí o Ferrerových činoch vedeli len z počutia. Jediný dokument, ktorý skutočne existoval, bol referát starý 17 rokov, ktorý Ferrer poslal na zjazd revolucionárov v Madride. Osoby, ktoré by mohli svedčiť v prospech Ferrera, neboli na súdne rokovanie pripustené.

Odsúdený na smrť

Súd odsúdil Ferrera na trest smrti. Proti spôsobu vedenia procesu protestovali významné osobnosti, rozličné korporácie i pokroková tlač. Keď vláda neodporučila kráľovi milosť pre Ferrera, eskortovali ho do barcelonskej pevnosti Montjuich.

Ferrer prijal rozhodnutie súdu pokojne. Jezuitov a príslušníkov iných rádov pred popravou odmietol. Poslednú noc z 12. na 13. októbra 1909 pracoval nad závetom, aby zachránil zvyšok peňazí po E. Meunierovej, ktoré neboli v Španielsku a neboli zabavené, pre ďalšiu pedagogickú činnosť.

O 8.45 hod. Ferrerovi nariadili, aby sa pripravil na vykonanie rozsudku. Jeho matke nebolo povolené rozlúčiť sa s ním. Na mieste exekúcie, pri priekope pevnosti, sa odsúdenca pýtali na posledné želanie. Ferrer žiadal, aby bol zastrelený postojačky a bez zaviazaných očí. Po porade rozhodli kati, že si Ferrer pri poprave nemusí kľaknúť, no oči mu budú zaviazané. Keď sa pred Ferrerom objavila popravčia skupina, posledné slová odpustenia adresoval vojakom, ktorí boli prinútení vykonať hanebný rozsudok, a zvolal mohutným hlasom. „Mierte dobre, to nie je vaša vina. Som nevinný!“ a posledný pozdrav Modernej škole: „Viva la Escuela Moderna!“. Ferrerovej rodine odmietli vydať telesné pozostatky a uložili ich v hromadnom hrobe.

Protesty v celej Európe

Justičná vražda Francisca Ferrera 19. októbra 1909 konšternovala celý pokrokový svet a vyvolala obrovskú vlnu protestov nielen v Španielsku, ale takmer vo všetkých štátoch sveta. Reakcia sa prejavovala štrajkami, demonštráciami, zhromaždeniami, písaním v tlači, bojkotom španielskeho tovaru v cudzine, protestnými listami a rezolúciami španielskemu kráľovi Alfonzovi XIII., ministrom španielskej vlády a vyslancom Španielska v mnohých krajinách. Najbúrlivejšie reagovalo robotníctvo a pokrokové kruhy v Španielsku. V San Sebastiane vypukli nepokoje, proti ktorým nasadili armádu. Skompromitovaná vláda bola nútená 21. októbra 1909 podať demisiu. Mohutná vlna protestných akcií prešla i Talianskom, Francúzskom, Švajčiarskom i Rakúsko-Uhorskom (v Terste a Budapešti). Protestné schôdze usporiadala sociálna demokracia a Voľná myšlienka v mnohých mestách v Čechách a na Morave – v Prahe, Brne, Kladne, Nymburku, Jablonci, Plzni, Pardubiciach a inde.

Nevinný

Protesty proti justičnej vražde prerástli do mohutného hnutia pokrokovej verejnosti v celom svete za posmrtnú rehabilitáciu Ferrera. Toto hnutie si napokon vynútilo revíziu procesu. Rozhodnutím najvyššieho španielskeho vojenského a námorného súdu z 29. decembra 1911 bola uznaná Ferrerova nevina.

Protesty v Španielsku proti poprave F. Ferrera

Francisco Ferrer svojím životom a dielom patrí medzi pokrokové osobnosti dejín školstva, kultúry a ateizmu. Ako dôsledný republikán a ateista prispel k boju za duchovné oslobodenie ľudstva.

Jaroslav Červinka
Foto: ***archív***

Poprava Francisca Ferrera

Príklady i problémy z východu

Keď takmer pred 16 rokmi vznikla Spoločnosť Prometheus (SP), medzi zakladujúcich členov patrili i ľudia z východného Slovenska. Preto nečudo, že medzi prvými klubmi boli aj tie v Košiciach a Prešove. Ústredie sa mohlo tešiť, že postupne združovali okolo vyše dve desiatky členov. Ak však klub v Košiciach stále vyvíja aktívnu činnosť a počet jeho členov i sympatizantov sa stále rozrastá, v prešovskom začiatok 3. tisícročia znamenal úpadok. Žiadne správy o činnosti, ani odpovede na výzvy z ústredia. Preto veľmi potešilo, že ako odozva na prvé čísla časopisu prišli nielen listy, ale aj prihlášky za členov. A tak sa na začiatku leta konečne obnovila čulá komunikácia medzi Bratislavou a Prešovom. Presnejšie, medzi novými členmi SP z Prešova, ktorí sa podujali obnoviť činnosť klubu a nadviazať na niekdajšie aktivity. O činnosti SP na východnom Slovensku hovorí ***predseda klubu SP v Košiciach Emil Figel a predseda klubu SP v Prešove Vladimír Falát.***

Košický klub vznikol na začiatku roku 1994...

→ Na prvom zhromaždení sa vtedy zúčastnilo 25 pozvaných občanov Košíc. Boli to predovšetkým pedagógovia vysokých škôl, predstavitelia kultúrneho a verejného života. Stretnutie malo slávnostný i pracovný charakter. V rámci navrhovaných aktivít sa diskutovalo o dôležitosti občianskeho združenia, ktoré bude hlásať a obhajovať idey svetského humanizmu, o potrebe publikačnej činnosti, mediálneho produktu i o medzinárodnej spolupráci. Predsedom klubu sa stal Prof. Ing. M. Rákoš, DrSc., od r. 1998 túto funkciu zastávam ja. Miestom našich stretnutí je už takmer 9 rokov budova magistrátu Košíc.

Prof. Imrich Ferencz (vpravo) z klubu SP v Košiciach na prezentácii knihy M. Baťalu (vľavo) Čierna má zelenú
Foto: archív SP

Kolko členov máte dnes, aké sú vaše kontakty s ďalšími občanmi?

→ V evidencii je okrem 40 stálych členov takmer taký istý počet sympatizantov. Aj tí sa sporadicky zúčastňujú na našich podujatiach. Z nich 13 sú predplatiteľmi časopisu Prometheus. Všetkých pozývame na naše podujatia.

Čo je hlavnou náplňou klubu?

→ Od jeho vzniku sme uskutočnili okolo sto vzdelávacích akcií – prednášky, besedy, semináre, ale napríklad aj exkurzie. Pri príležitosti výročia narodenia J. A. Komenského sme navštívili jeho múzeum v Sárospataku v Maďarsku. Keďže klub je od roku 1997 kolektívnym členom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, najmenej raz ročne usporadúvame spoločnú akciu k významným výročiam. V minulom roku to bola prednáška k 60. výročiu oslobodenia od fašizmu a oslobodenia koncentračného tábora Osvienčim. V tomto roku plánujeme aj prednášku k 60. výročiu Norimberského procesu so zločincami nemeckého nacizmu.

Jednou z úloh SP je pôsobiť medzi mladou generáciou...

→ To bolo zatiaľ slabším článkom v našej činnosti. Postupne však začíname citlivo komunikovať so študentmi na jednom z vysokoškolských internátov. Aktívne k tomu prispel Rastislav Škoda, ktorý mal s nimi besedu o kreacionizme a o otázkach religiozity. A tak od jesene študentov pozývame na naše podujatia ako sympatizantov. Veríme, že sa postupne stanú aj našimi členmi.

Aké sú vaše plány na tento rok?

→ Okrem iného sa na stretnutiach budeme venovať dielu a odkazu Laca Novomeského, znovu sa budeme venovať faktom uvádzaným v knihe nášho člena M. Baťalu Čierna má zelenú, či o kreacionizme. V organizátorskej činnosti budeme propagovať našu Spoločnosť na verejnosti, získavať nových členov a sympatizantov. Rátame so spoluprácou s klubom v Prešove, s individuálnymi členmi SP v Spišskej Novej Vsi, Poprade, Rožňave, Gelnici, Trebišove a inde v našom kraji, kde o to prejavia záujem.

Spomenuli ste prešovský klub...

→ Ešte počas života prof. T. Halečku sme sa viackrát stretli. Po jeho smrti klub prestal v pôvodnom zložení existovať. Zdá sa, že nové vedenie tamojšieho klubu oživí niekdajšiu aktivitu. Jeho predstavitelia tu boli v novembri, dohovorili sme sa na spolupráci. Ďalšie stretnutie výborov i dohodnutie určitej súčinnosti plánujeme na jar tohto roku.

Ešte pred rokom vedenie darmo čakalo z Prešova aspoň krátke správy. Zrazu nová prihláška, pravidelné telefonáty či listy.
Odosielateľ – V. Falát. Čo vás k tomu viedlo?

→ Práve to, že som na konci minulého školského roka odišiel do dôchodku, pritom na nečinnosť nie som zvyknutý. V tom čase som si kúpil časopis Prometheus, ktorý ma veľmi zaujal, a povedal som si, že vyhľadám ľudí zo spoločnosti. Pre nečinnosť klubu neboli žiadne aktivity, a to mi nedalo neísť za svojím cieľom.

Zistili ste niečo z histórie Prešovského klubu?

→ Sekulárni humanisti v našom meste sa začali stretávať hneď na začiatku 90. rokov, do Spoločnosti Prometheus však vstúpili a ako klub začali pracovať v januári 1994. Organizovali najmä besedy s pedagógmi Univerzity Pavla Jozefa Šafárika. Chcelo sa mi to obnoviť, avšak nastúpilo leto, prázdniny. V tom čase som získal ešte dvoch nových členov. Neskôr sme našli troch z pôvodného klubu, ktorí majú záujem opätovne pracovať. Viacerí, žiaľ, už nie sú medzi živými, ostatní väčšinou kvôli vyššiemu veku už nemajú záujem zapájať sa do činnosti. Rady a skúsenosti z predošlej činnosti klubu sú však pre nás veľmi vzácne a preto ich považujem za dôležité.

V lete traja, v jeseni šestica. Kolko vás je teraz a aké sú kontakty s ďalšími občanmi?

→ V súčasnosti je nás v klube 14, teší, že sú medzi nami aj lekári, novinár či herec. Ďalej pôsobíme medzi spoluobčanmi, najmä sympatizantmi.

Aká je hlavná náplň klubu?

→ Propagácia Spoločnosti, jej programu a úloh, sekulárneho humanizmu celkovo. V tom nám pomáhajú okrem časopisu i ďalšie propagačné brožúrky SP. Zameriavame sa na to, aby sme preklenuli informačné embargo nielen našej Spoločnosti, ale humanistických, vedeckých myšlienok celkovo. Šírime informácie o klube, ide nám aj o pozdvihnutie etickej výchovy.

A čo rozširovanie vplyvu medzi mladými?

→ Aktivity v tejto cieľovej skupine sú pre nás prioritou, pretože hlavne mladá generácia môže ovplyvniť budúce pokolenia. Preto sústreďujeme pozornosť na základné a stredné školy, chceme pre ne pripravovať aj besedy. Časopis propagujeme v širšej miere napríklad na Prešovskej univerzite.

V Košiciach je oveľa väčší, aktívnejší klub. Čím by ste sa chceli od nich inšpirovať?

→ Spolupráca sa už začala. Výhodou Košičanov je ich dlhoročná neprerušená činnosť. Aby sme nezaostávali, radi sme prijali ich pozvanie na besedu o kreacionizme, neskôr chceme u nás pripraviť stretnutie s R. Škodom aj ku knihe Antológia moderného ateizmu.

A ďalšie plány?

→ Za prvoradé považujeme rozširovať členskú základňu medzi študentmi, zabezpečiť literatúru a časopis pre členov a iných záujemcov. Plánujeme besedu s pedagógmi Filozofickej fakulty PU k histórii a k vývoju náboženstva. Prostredníctvom našich členov chceme pôsobiť aj za hranicami mesta. Veď niektorí majú iné trvalé bydlisko, a tak sa chystáme rozšíriť naše aktivity napríklad v Levoči, Vranove nad Topľou.

Zhovárala sa ***Miloslava Necpalová***

Kresťanstvo

Jedno to z troch najrozšírenejších a najvplyvnejších svetových monoteistických náboženstiev (popri budhizme a islamu) odvodené z judaizmu. Keď vzniklo na začiatku nášho letopočtu v Palestíne, muselo bojovať s nežičlivým okolím. Napriek tomu sa rýchlo šírilo a dnes patrí medzi najväčšie svetové náboženstvá. Jeho pôvodcom je Ježiš Kristus, ktorého kresťania považujú za Božieho Syna.

Základné fakty o kresťanstve

Náboženstvo: monoteistické
Boh: Pán Boh (kresťania sa modlia k Svätej trojici – Boh Otec, Jeho syn Ježiš a Duch svätý)
Zakladateľ: Ježiš Kristus, ktorého zoslal Boh; cirkev založil apoštol Peter
Čas vzniku: pred 2000 rokmi – odvtedy sa počíta náš letopočet
Odhadovaný počet veriacich: katolícke kruhy uvádzajú 1,6 miliardy veriacich
Územné krytie: celá Európa, ruská časť Ázie, v Afrike Etiópia, časť Madagaskaru, JAR, juhozápadné pobrežie Afriky, takmer celá Severná Amerika, Stredná Amerika, takmer celá Južná Amerika, veľká časť Austrálie a Nový Zéland

Základná filozofia kresťanstva

Bytosť Ježiša Krista je chápaná ako Druhá Osoba Najsvätejšej Trojice (= Boh). Je to Spasiteľ a Vykupiteľ všetkých ľudí. Jeho smrťou dostali ľudia žijúci v hriechoch (najmä dedičný hriech) nádej na spásu. Ježiš Kristus naplnil všetky proroctvá, ktoré proroci izraelského vyvoleného národa predpovedali o Mesiášovi. Naplnil a zavŕšil Starý zákon. Vykúpenie ľudstva dosiahol bezhraničnou láskou, ktorú preukázal pri ťažkej obete, spočívajúcej v čírom ľudskom utrpení. Jeho obeta, vrcholiaca v ukrižovaní, sa stáva vykúpením za hriechy tým, že sa ako Boží Syn mohol kedykoľvek vymaniť spod rúk trýzniteľov a ako Boh sa neuveriteľne ponížil, keď prijal potupne na seba najväčší Boží trest pre ľudí za ich hriech – smrť. Následné vzkriesenie mu potvrdilo víťazstvo nad smrťou, a tým aj nad ľudským hriechom a jeho dôsledkami. Pre človeka tak už smrť nemusí vôbec znamenať koniec dovnútra nezmyselného života. Dostal šancu spoznať po smrti večnú blaženosť.

Vierouka

Kresťanské vierovyznanie je veľmi stručne a prehľadne zhrnuté v Kréde (apoštolské vyznanie viery), ktoré znie: „Verím v Boha, Otca Všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme. Verím v Ježiša Krista, jeho jednorodeného Syna, nášho Pána, ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie Panny, trpel za vlády Poncia Piláta, bol ukrižovaný, umrel a bol pochovaný. Zostúpil k zosnulým, tretieho dňa vstal z mŕtvych, vystúpil na nebesia, sedí po pravici Boha Otca Všemohúceho, odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. Verím v Ducha Svätého, v svätú Cirkev, v spoločenstvo svätých, v odpustenie hriechov, vo vzkriesenie tela a v život večný. Amen.“ Kresťanstvo učí o láske ku každému blížnemu ako k sebe samému a o láske k Bohu nadovšetko. Prikazuje aj lásku k nepriateľom. Blížny je definovaný ako hociktorý človek bez akéhokoľvek rozdielu.

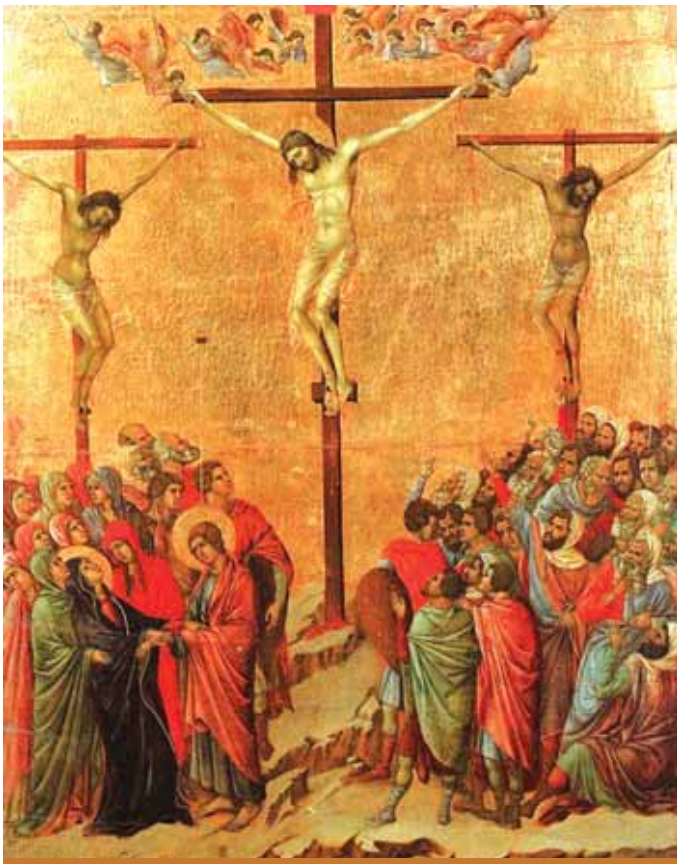

Duccio di Buoninsegna: Ukrižovanie

Prívrženci Krista

Kresťan (po grécky Christianos, latinsky Christianus), prívrženec Krista, od ktorého aj kresťania odvodzujú svoje meno. Podľa kresťanského podania sa Ježiš Kristus narodil v Betleheme v Júdei Márii a Jozefovi a vyrastal v Nazarete v Galilei. Keď dosiahol vek 33 rokov pokrstil ho Ján Krstiteľ. Potom si vybral 12 apoštolov: Petra, Ondreja Jakuba, Jána, Filipa, Bartolomeja, Matúša, Tomáša, Jakuba, Šimona, Júdu, Judáša. Celé 3 roky chodili po krajine s Ježišom a šírili Evanjelium. Kresťania veria, že Kristus je „Syn Boží“ a zároveň „Syn človeka“. Tí, čo neuverili v jeho božský pôvod, ho ukrižovali, ale →

Anjeli - podľa učenia cirkví sú anjeli duchovné, nadprirodzené bytosti bez tela a sú služobníkmi Boha. Medzi nich patria serafíni, cherubíni či archanjeli. Iba sedem z nich má svoje mená, ostatní sú bezmenní. Napríklad archanjel Gabriel. (Giotto: Archanjel Gabriel zoslaný Bohom)

Biblia - posvätné písmo kresťanov

Hrobka prvého pápeža sv. Petra vo Vatikáne

podľa kresťanského učenia vstal z mŕtvych. Jeho učeníci potom zakladali na území Rímskej ríše prvé kresťanské spoločenstvá. Zo začiatku Rimania kresťanov prenasledovali, takže mnohí zomreli mučeníckou smrťou podľa Ježišovho príkladu. Okolo roku 150 vznikli prvé katakomby v Ríme, v ktorých kresťania tajne vykonávali obrady, krstili, sobášili, a hlavne pochovávali. Kresťanstvo bolo v ilegalite, až kým cisár Konštantín I. Veľký v roku 313 vydal Milánsky edikt, ktorým sa im zaručovali náboženská sloboda. Po nasledujúce stáročia sa kresťanské náboženstvo rozdelilo na tri vetvy.

Katolíci, protestanti a pravoslávni

Ako rástla Svätá ríša rímska, tak rástla aj moc kresťanských náboženských vodcov – pápeža v Ríme a patriarchu v Konštantinopole, a teda aj boj o zvrchovanú moc. V roku 1054 exkomunikoval pápež patriarchu a patriarcha pápeža. Týmto aktom sa grécka a latinská cirkev formálne rozdelili. Odvtedy sa začala odlišovať východná ortodoxná (pravoslávna) a západná rímsko-katolícka cirkev. Tento rozkol sa nazýva „veľká východno-západná schizma“. V rokoch 1515 – 1516 dospel mladý nemecký mních a vedec Martin Luther k presvedčeniu, že spásu možno dosiahnuť iba vierou, a nie dobrými skutkami, ako tu učila cirkev. Keď sa odmietol podrobiť autorite pápeža, bol vyhlásený za kacíra a exkomunikovaný. Tým sa začala reformácia, vzniklo hnutie, z ktorého vznikli protestantské cirkvi. Najvýznamnejším protestantským smerom je luteránstvo a ďalšími sú evanjelici, kalvíni, anglikáni, starokatolíci, baptisti, adventisti, svedkovia Jehovovi a mnohé ďalšie. Katolícka, protestantská a pravoslávna cirkev sa v niektorých otázkach viery odlišujú, ale všetky uznávajú Ježiša Krista ako Božieho Syna a usilujú sa žiť podľa jeho učenia.

Martin Luther stál na čele reformácie - hnutia, z ktorého vznikli protestantské cirkvi

Znaky a symboly

Základnými symbolmi kresťanstva sú znak kríža (prežehnanie či kríž všeobecne), holubica (symbol Svätého Ducha), chlieb a víno (symbol Tela a Krvi Pána Ježiša), voda (ktorou sa zmývajú viny, krstí, svätí, požehnáva) a ryba (gréc. ichthys), ale aj posvätný ruženec či baránok a uzavretý trojuholník s okom v strede. Liturgickými predmetmi s dôležitou symbolikou sú napríklad paškál (veľkonočná svieca), sviece, kríž, kadidlo, svätenička, krizma a pod.

Znamenie kríža

Kríž je symbolom kresťanskej viery. Kresťanskí kňazi učia, že tento symbol prijala cirkev na znamenie a pamiatku mučeníckej smrti Ježiša Krista, ktorý zomrel na kríži. Pôvodní kresťania sa stavali spočiatku ku krížu s odporom ako k pohanskému symbolu a ako symbol kresťanstva ho prijali až v 4. storočí. Katolíci používajú štvorramenný kríž, pravoslávna cirkev šesť- a osemramenný kríž. Tento symbol kresťanstva slúži k upevneniu myšlienky zmierenia, pokory a utrpenia, ktoré je nutné niesť tak isto, ako ho niesol Ježiš Kristus.

Modlitba

Modlitba je obrátenie mysle veriaceho k Bohu a k svätým. Kresťania veria, že keď sa modlia, rozprávajú na s Pánom Bohom a modlitbou Boha chvália, prosia, ďakujú mu a odprosujú ho. Základnou modlitbou je modlitba Pána – Otče náš. Významné sú aj Desatoro Božích prikázaní, Anjelské pozdravenie – Zdravas Mária, Anjel Pána či Apoštolské vyznanie viery.

Sviatosti

Sú to kultové úkony, ktoré sprevádzajú človeka od narodenia až po jeho smrť. Kresťania uznávajú sedmoro sviatostí súvisiacich s rozmanitými udalosťami v ich živote. Pôvodná kresťanská cirkev akceptovala iba dve sviatosti – krst a eucharistiu. Oficiálne bolo v katolíckej cirkvi uznaných sedem sviatostí aj na lyonskom koncile v roku 1279.

Krst je to sviatosť symbolizujúca prijatie človeka do kresťanskej cirkvi. Pri krste sa človeku odpúšťa tzv. dedičný hriech a ak sa krstí dospelý človek, tak aj všetky osobné hriechy dovtedy spáchané. Rituál sa vykonáva poväčšine v chrámoch a kostoloch, ale niektoré kresťanské cirkvi vykonávajú tento obrad v prírode (adventisti siedmeho dna, baptisti). Pri obrade krstu na krsteného kňaz leje vodu, alebo sa ponoria do vody na znak toho, že sa z nich zmývajú hriechy a začína sa nový život. Keď svätý Ján Krstiteľ ohlasoval príchod Mesiáša, vyzýval ľudí k očiste srdca a symbolicky ich krstil vodou v rieke Jordán. Pokrstil aj Ježiša Krista.

Eucharistia alebo sviatosť oltárna sa uskutočňuje vo „svätom prijímaní“. Kresťania tvrdia, že táto sviatosť bola ustanovená samotným Ježišom pri poslednej večeri, kedy „učiniac vďaku Bohu otcu požehnal chlieb a víno, dával ich svojim učeníkom a modlil sa za všetkých veriacich“. Sviatosť spočíva v tom, že kresťania prijímajú chlieb (hostiu) a víno, pričom veria, že prijímajú samotného Krista. Prijímanie má mimoriadne dôležité postavenie v kresťanskej bohoslužbe – v omši – ktorá bola ustanovená údajne samotným Ježišom na Zelený štvrtok pred Veľkou nocou. U protestantov je prijímanie (večera Pánova) spomienkou na poslednú večeru.

Sviatosť pokánia – spoveď je určená členom katolíckej a pravoslávnej cirkvi. Ide o vyznanie sa z hriechov pred kňazom. Je nevyhnutnou podmienkou na odpustenie

hriechov. Spočiatku bývala spoveď verejná. Až od 13. storočia sa zaviedla tajná, súkromná spoveď, kde sa veriaci spovedajú svojmu duchovnému a cirkev pritom garantuje spovedné tajomstvo.

Birmovanie (confirmatio) – táto sviatosť má pomáhať pri uchránení duchovnej čistoty získanej pri krste. Je to sviatosť Ducha Svätého. Dôležitým úkonom, ktorý predchádza sláveniu birmovania, ale istým spôsobom je jeho súčasťou, je *posvätenie svätej krizmy*. Svätí ju biskup na Zelený štvrtok v omši svätenia olejov pre celú svoju diecézu. V rímskom obrade biskup vystrie ruky nad všetkých birmovancov a pritom prosí o vyliatie Ducha. Nasleduje podstatný obrad sviatosti – pomazanie krizmou na čele, ktoré sa koná vkladaním ruky a slovami: „Prijmi znak Daru Ducha Svätého".

Sviatosť manželstva – v kresťanstve sa táto sviatosť zafixovala až v 16. storočí. Cirkevné manželstvo je chápané ako jediná forma manželstva a manželstvo neposvätené cirkvou sa za právoplatné neuznáva. Zrušiť manželstvo je možné len vo výnimočných prípadoch.

Sviatosť pomazania chorých (posledné pomazanie) – koná sa nad ťažko chorým človekom a spočíva v pomazaní posvätným olejom, pričom sa človeku pred smrťou dostáva Božej milosti. Katolíci vidia v tejto sviatosti „zaopatrenie" zamierajúcich.

Svätenie kňažstva – je podmienkou vstupu do duchovného stavu. Udeľuje ho biskup budúcemu kňazovi.

Kresťanské sviatky

K významným zložkám kresťanstva patria jej sviatky, zasvätené Ježišovi Kristovi, Panne Márii či svätým. Cirkevný kalendár má na každý deň stanovený určitý sviatok, no významnosť sviatkov je rozdielna. Preto sa aj rozdeľujú na prikázané a neprikázané. Nesvätenie prikázaného sviatku sa považuje za hriech. Najvýznamnejším sviatkom je vzkriesenie Pána, čiže pascha – Veľkonočná nedeľa. Medzi dobre známe patrí Veľký piatok – ukrižovanie Ježiša, Narodenie Pána – Vianočné sviatky, obetovanie Pána – Hromnice a ďalšie viažuce sa k Ježišovi Kristovi. Svoje sviatky má aj Panna Mária. Slávi sa jej narodenie, zvestovanie i nanebovzatie. Nie všetky kresťanské cirkvi prikladajú jednotlivým sviatkom rovnakú dôležitosť. Napríklad protestantské cirkvi vôbec neuznávajú mariánske sviatky (sviatky Panny Márie).

Pôst

Niektoré kresťanské sviatky sú sprevádzané určitým druhom hladovania a odriekania – pôstom. Podľa slov cirkvi je pôst skúškou veriacich a ich odolnosti pred pokušením, v trpezlivosti a pokore, tak ako ich na seba vzal Ježiš Kristus, keď sa dobrovoľne postil na púšti.

Biblia

Biblia je nielen posvätnou knihou Židov, ale aj kresťanov, lebo veria, že obsahuje slovo Božie. Pozostáva z dvoch častí: Starého zákona a Nového zákona. Starý zákon uznávajú aj židia aj kresťania, Nový zákon iba kresťania. Nový zákon obsahuje hlavne evanjeliá, v ktorých štyria učeníci – Ján, Lukáš, Marek, Matúš podali život a učenie Ježiša Krista. Skutky apoštolov zaznamenávajú počiatky cirkvi a jej expanziu, Pavlove listy a iné apoštolské spisy sa snažia potvrdiť posolstvo o Kristovi a objasňovať jeho učenie. Kniha Zjavenia predkladá dovŕšenie Kristovho diela a konečné víťazstvo Boha a tých, ktorí verne vytrvajú v spojení s Kristom. Napísali ich v 1.storočí n. l.

Kostoly

Kostol je miesto, kde sa katolíci schádzajú na modlitby. Kňaz obsluhuje omšu pri oltári, ktorý zdobí drevený kríž. Tabernákulum je malá skrinka na eucharistiu. Na znak Boží je v kostole červené svetlo. Kostol je bohato vyzdobený obrazmi a sochami. Veriaci tu slávia aj veľké životné udalosti a rôzne obrady. Tradičnú formu úcty prejavujú kresťania počas obradov státím či úklonom hlavy. Pokoru a podriadenosť Bohu vyjadrujú počas liturgie kľačaním na kolenách. Kresťania majú aj v rámci svojich obradov možnosť dať si mnohé predmety požehnať (posvätiť). Používa sa pritom svätená voda.

Posvätné miesta

Spájané sú s rozličnými udalosťami cirkevných dejín – so zázrakmi. Konajú sa k nim hromadné púte veriacich. Kresťania poznajú mnoho studničiek, svätých hôr, hrobov svätcov a pod. Známa je napríklad francúzska obec Lourdy, kde podľa presvedčenia teológov zbadalo francúzske dievča Bernadetta Soubirousová zjavenie Panny Márie. K lourdským prameňom každodenne putujú tisícky pútnikov v nádeji, že sa uzdravia pomocou tamojšej svätej vody.

Svätí

Kresťania veria aj vo svätých, t. j. osoby, ktoré viedli zbožný a počestný život a po svojej smrti dosiahli nebeskú blaženosť. Veria, že sú akýmisi prostredníkmi medzi Bohom a ľuďmi, a treba sa k nim obracať s prosbami o pomoc. Významné miesto medzi svätými majú mučeníci. Ide o osoby, ktoré napriek mučeniu neodstúpili od viery. Celé veľké kresťanské skupiny si našli medzi svätými svojho patróna. Napríklad patrónom Írov je svätý Patrik. Najmä v katolíckej cirkvi sú v dnešnej dobe svätci patrónmi rôznych náuk a profesií. Príkladom môže byť svätý Florián, ktorý je patrónom hasičov.

Kanonizácia alebo svätorečenie je úkon, pri ktorom sa niekto vyhlasuje za svätého. Predchádza tomu blahorečenie (beatifikácia), kedy je blahoslavený uctievaný na lokálnej úrovni. Kanonizáciou sa zaraďuje do tzv. zoznamu svätých celej cirkvi. Aby mohol byť človek kanonizovaný, musí byť jeho život dôkladne preskúmaný a musí sa na jeho príhovor vykonať minimálne jeden zázrak. Proces kanonizácie trvá priemerne asi päťdesiat rokov. Proces sa podľa najnovších cirkevných zákonov nemá začať skôr ako päť rokov a neskôr ako tridsať rokov po smrti. Konečné rozhodnutie o kanonizácii robí pápež ako hlava katolíckej cirkvi.

Spracovala: ***Alena Behúnová***
Podľa knihy Z. Petroviča Katechizmus pre dospelých a z internetových zdrojov
Foto: ***archív***

Katedrála v španielskej Seville sa po Chráme sv. Petra vo Vatikáne a Katedrále sv. Pavla v Londýne považuje za tretí najväčší kresťanský chrám na svete.

Tyrania ignorancie

Len niekto z úzkeho okruhu Georgea Busha by mohol povedať, či zavádzajúca politika Washingtonu je výsledkom „smrteľnej kombinácie viery a ignorancie“, alebo zámernej ignorancie s cieľom upevniť si moc.

V tomto príspevku sa zameriame na niekoľko príkladov ignorancie z praxe: zvrátené americké postoje ku globálnemu otepľovaniu a prevencii AIDS, či spôsob, akým sa náboženským lobistom podarilo zmiasť verejnosť ohľadom evolúcie. Spojené štáty však nemajú monopol na ignoranciu.

Vojna v Iraku, globálne otepľovanie a prevencia AIDS predstavujú len niekoľko príkladov toho, čo sa stalo hlavným princípom politiky mnohých vlád: udržiavanie ľudí v stave ignorancie, obracanie porážky na víťazstvá a klamstvá o alternatívnej realite. Niektoré vlády – od Washingtonu po Peking, od Londýnu po Rijád, od Moskvy po Teherán – sa zdajú byť voči tomuto pokušeniu imúnne.

Prehratá vojna

Niektorí Američania si už uvedomujú, že vojna v Iraku je prehratá. Grandiózna myšlienka o nastolení demokracie silou, ktorá by mohla ísť príkladom aj pre ostatné krajiny Stredného východu, skončila fyzicky a finančne spustošeným Irakom, ktorý sa ocitol na prahu občianskej vojny, s ústavou, ktorá zaručuje, že z krajiny sa stane islamská teokracia s posilnenými skupinami islamského džihádu.

To však nie je to, čo Američanom hovorí ich vláda a jej spojenci – konzervatívne médiá. Vláda i médiá preháňajú každý nepatrný úspech a zľahčujú každú katastrofu. Ak má byť Irak úspechom, čo potom budeme považovať za neúspech?

Globálne otepľovanie

Zničenie New Orleansu a jeho ropných rafinérií hurikánmi Katrina a Rita bolo takmer určite spôsobené nedávnym ohriatím vôd v Mexickom zálive, ktoré donedávna ropný

priemysel takmer úplne ignoroval. V máji tohto roku Sieť pre medzinárodnú politiku, ktorá je oficiálne nezávislým think-tankom financovaným ropnými spoločnosťami, označila klimatické zmeny za „mýtus“. Najvyššiu cenu však zaplatili chudobní, slabí a nevinní ľudia.

Vo februári minulého roku účastníci vedeckej konferencie zvolanej britskou vládou pred summitom G8 v Gleneagles varovali pred hrozbou „nebezpečných klimatických zmien“. V júni zas vydali stanovisko popredné vedecké akadémie, v ktorom vyzvali na okamžité kroky proti globálnemu otepľovaniu. Slovami časopisu *New Scientist,* reakcia z Gleneagles bola nešťastím. Bush, Blair a ich kolegovia varovania vedcov zamietli pod stôl.

Ešte v roku 1992 na summite Zeme v Rio de Janeiro George Bush st. uznal, že „rastúci objem skleníkových plynov spôsobuje globálne otepľovanie“. Po 13 rokoch, keď sú naše poznatky o globálnom otepľovaní oveľa bohatšie, jeho syn vyhlásil, že skleníkové plyny „súviseli“ s globálnym otepľovaním – bez toho, aby priznal, že zníženie objemu skleníkových plynov je absolútne nevyhnutné. V júli minulého roku sa šesť štátov v rámci ázijsko-tichomorského partnerstva, vrátane USA, Číny a Indie, dohodli spolupracovať na vývoji technológií znižujúcich emisie skleníkových plynov. Väčšina vedcov však pochybuje o tom, či len čisto technickým zásahom možno vôbec zabrániť tomu, aby globálne otepľovanie viedlo ku klimatickej katastrofe.

Ignoranciu pri absencii informácií možno niekedy prepáčiť, ale zámerná ignorancia pri jednoznačných dôkazoch je absolútne nepochopiteľná – ibaže sú pre náš dôležitejšie krátkodobé záujmy ropného priemyslu ako budúcnosť planéty.

Abstinencia ako spôsob predchádzania AIDS

Možno vyzniem ako geriatrický fanatik, no nemôžem sa nedotknúť hanebnej politiky americkej administratívy ohľadom prevencie AIDS. Všetky dôkazy pochádzajúce z vedeckých a lekárskych zdrojov, od sociológov, pracovníkov mimovládnych organizácií a z

terénnych výskumov jednoznačne poukazujú na to, že kázanie abstinencie ako metóda predchádzania prenosu HIV/AIDS v Afrike úplne zlyhalo. Bushova administratíva však aj naďalej trvá na tom, že abstinencia musí byť hlavnou súčasťou každého programu prevencie AIDS financovaného americkou vládou.

Programy zamerané len na abstinenciu možno pokojne nazvať „totálnou ignorantciou“. Kresťanská pravica je posadnutá predstavou zla. Vidí ho všade – okrem svojho vlastného dvora. Pre každého humanistu je presadzovanie politiky, o ktorej vopred vieme, že zlyhá, aktom zla. A je smutné či priam desivé, že práve kresťanskí fanatici a ich drzý a ignorantský prezident sú zdrojom tohto zla.

Prezident, ktorý počuje hlas Boha, ktorý mu hovorí, že má vládnuť na základe viery, nie faktov, by v civilizovanej spoločnosti ani nemal byť zvolený.

„Nech hladujú“

Podľa odhadov Svetového potravinového programu je dnes riziku úmrtia v dôsledku hladu v africkom štáte Niger vystavených 2 až

2,5 milióna ľudí. Sucho, nebezpečné kobylky a zlý manažment vlády dostali krajinu na kolená. Niger je na spodku rebríčka indexu ľudského rozvoja OSN. Jedno zo štyroch detí sa nedožije piatych narodenín. Medzinárodné spoločenstvo minulý rok úplne ignorovalo výzvu Svetového potravinového programu na zozbieranie 16 miliónov dolárov na okamžitý prísun potravín. Až keď televízni reportéri začali ukazovať obrazy hladujúcich detí, Svetový potravinový program vyzbieral 10 miliónov dolárov. Príliš málo, príliš neskoro. Jedna z krajín, ktoré mali nadbytok obilia, mohla podať pomocnú roku, ale neučinila tak. Bushova administratíva zablokovala pomoc Nigeru, lebo Niger podporuje Medzinárodný trestný tribunál a odmieta udeliť imunitu americkým občanom, ktorí by mohli byť obvinení z trestného činu spáchaného v Nigeri.

Niger je len jedna z približne päťdesiatky krajín, najmä z afrického a latinskoamerického kontinentu, ktoré sa zachovali podobne. Nicholas Kristof v tejto súvislosti v *International Herald Tribune* (17. 10. 2005) napísal: „Zdá sa, že ideológovia v Kongrese a v Bushovej administratíve, ktorí presadzovali túto legislatívu, už Amerike prekážajú oveľa viac, než Medzinárodný trestný tribunál za celú svoju existenciu. A okrem toho, že poškodzujeme vlastnú povesť, berieme deti z krajín ako Niger za rukojemníkov a vyhrážame sa: Ak nám nedáte imunitu, tieto deti zomrú."

Kristof uzatvára rečníckou otázkou: „Ale ale, pán prezident Bush! Toto je naozaj to, čo vaša administratíva presadzuje?" Nepýtajte sa, pán Kristof.

Teória inteligentného dizajnu

Vo viacerých amerických štátov sa spustila masívna kampaň za povolenie vyučovania teórie inteligentného dizajnu v školách ako alternatívy k Darwinovej evolučnej teórii. Inteligentný dizajn nie je teóriou vo vedeckom slova zmysle, je to len špekulácia, ktorá nie je podložená nijakými dôkazmi. Podľa nej žijúce bytosti v našom okolí sú natoľko zložité, že „museli byť" vytvorené nejakou inteligenciou. Aby však mohol byť inteligentný dizajn (ID) považovaný za vedeckú teóriu, musel by opisovať aj mechanizmy, na základe ktorých vznikol život. To však pre ID neplatí.

Podporovatelia ID zároveň vyhlasujú, že evolúcia je „len teória". Nesprávne. Evolúcia je fakt. Dôkazmi poslúžila paleontológia, biológia, genetika a množstvo ďalších vedeckých disciplín.

ID má veľký ohlas medzi ľuďmi, ktorí postrádajú vedecké informácie, pretože sa im takáto teória zdá byť samozrejmou. Zdravý rozum nám hovorí aj to, že Slnko sa točí okolo Zeme. Tak to vidíme našimi očami. Pred štyrmi storočiami bola táto predstava pre cirkev taká samozrejmá, že naši predchodcovia by boli riskovali život, keby tvrdili opak. Zdravý rozum nám hovorí aj to, že Zem je plochá. Nebol to však ani zdravý rozum ani teológia, ktoré odhalili, že Zem je guľatá a obieha okolo Slnka. Za tieto objavy vďačíme vede. A práve veda odhalila aj to, že všetky žijúce bytosti sa vyvinuli v procese variácií a prirodzeného výberu.

Čo však ID ponúka ako alternatívne vysvetlenie evolúcie? Vôbec nič. Teória inteligentného dizajnu neprichádza so žiadnymi dôkazmi, ktoré by potvrdili jej tvrdenia, ani neposkytuje nijaké iné vysvetlenie vzniku života, len to, že „to urobil inteligentný dizajnér". Existuje však úplne prirodzené vysvetlenie, ktoré nehovorí o nijakom dizajnérovi, ale o prirodzených procesoch. Nebolo by oveľa jednoduchšie prijať prirodzené, vedecké vysvetlenie?

Podporovatelia ID argumentovali aj spravodlivým prístupom a slobodou vyjadrovania tým, že v školách by sa mali vyučovať aj „kontroverzné veci". Možno, ale nie na hodinách venovaných vede. Medzi vedcami neexistujú nijaké sporné otázky ohľadom faktov o evolúcii. Vyučovať takéto „kontroverzné veci" na hodinách občianskej výchovy alebo sociológie je možné – ale len ako prípadové štúdie o metódach, ktorými politicky motivované nátlakové skupiny s bohatým finančným zázemím zahmlievajú skutočnosť a mätú verejnosť bez vedeckých dôkazov.

Viera v Boha nijako neprispieva k našim poznatkom o vesmíre. Na vedeckých hodinách niet priestoru pre teológiu, nech už má akúkoľvek podobu. Inteligentný dizajn? Ako raz povedal Laplace: „Nepotrebujeme takúto hypotézu."

Bohužiaľ, číre vysvetľovanie jasných dôkazov o evolúcii ešte nepovedie k víťazstvu v tejto diskusii – pretože diskusia v skutočnosti nie je o vede. Diskusia o inteligentnom dizajne je politická a pri jej presadzovaní sa používajú politické prostriedky. To, čo podporovatelia ID potrebujú, sú aspoň naoko hodnoverné, nekonečne opakované argumenty, ktoré presvedčia väčšinu voličov, že s evolúciou tu je nejaký problém. A s tým súvisí ďalší problém. V spoločnosti, kde sú vedecké fakty vydané na milosť politickým názorom (čoho sme svedkami v Spojených štátoch a čoraz častejšie aj v Blairovej Británii), to postačuje na podkopanie samotnej vedy. Úspech kreacionizmu a kampane za ID možno vidieť aj na tom, že čoraz viac Američanov verí, že Zem navštívili mimozemšťania, ako v evolúciu.

Homofóbia

Tí z nás, ktorých fyzická forma zapadáva do genetických, hormonálnych a emocionálnych dispozícii, sme šťastní. Ako raz povedal Jim Herrick, bývalý redaktor časopisu *New Humanist:* „Myslíte si, že by si niekto zámerne zvolil byť gejom vzhľadom na spôsob, akým sa spoločnosť správa k homosexuálom?!"

Väčšina lekárskych dôkazov poukazuje na fakt, že neexistuje „normálna" sexuálna orientácia. Ľudská sexualita sa tiahne naprieč širokým spektrom, od extrémne femininnej po extrémne maskulínnu.

Homosexualita sa netýka len ľudských bytostí, ale je bežná aj vo zvieracej ríši. Nájdeme ju medzi všetkými cicavcami. Na míle vzdialené od reality je však väčšina náboženských názorov, podľa ktorých napríklad „nijaký sikh nemôže byť homosexuálom" či tvrdenie, že „homosexuáli by sa mali kajať".

Vo väčšine kresťanských a moslimských spoločenstvách sa homosexuáli aj dnes stretávajú s ponižovaním a zneužívaním – dokonca aj so smrťou, pretože zbožné, posvätné texty zakaždým potierajú vedecké poznatky.

Bohužiaľ, homofóbia sa neobmedzuje len na hlboko nábožensky založených ľudí. Bulvárne plátky často démonizujú tých, ktorí sú nejakým spôsobom odlišní.

Je poľutovaniahodné, že takýto nedostatok pochopenia nájdeme aj medzi humanistami. Na jednej novej internetovej stránke bol nedávno uverejnený „humanistický" programový dokument, ktorí volá po odmietnutí

rovnakého zaobchádzania s homosexuálmi.

Niet pochýb o tom, že pre mnohých „poctivých" jednotlivcov znie predstava o homosexualite nepríjemne. Niektorí možno budú pochybovať aj o myšlienke o „právach gejov", ak má ísť o osobitné práva, a nie iba o rovnosť pre gejov. Všetci humanisti však určite akceptujú, že homosexuáli sú ľudské bytosti, ktoré sú oprávnené na to, aby ich ľudské práva boli rešpektované. No a humanisti majú určite väčší rešpekt k homosexuálom ako k náboženským fanatikom. Náboženský fanatizmus je na rozdiel od homosexuality vecou voľby.

Roy Brown
Autor je prezidentom IHEU
Prevzaté z International Humanist News
November 2005
Foto: ***archív***

AIDS na Blízkom východe

Popri celkovom politicko-ekonomickom dianí na Blízkom východe v posledných desaťročiach sa veľmi málo spomínajú sociálne témy, a ešte menej témy, ktoré sú bolestivé najmä pre konzervatívne a nábožensky založené spoločnosti. Vírus HIV a ním spôsobená choroba AIDS je jedným z najlepších príkladov takejto cielenej ignorancie.

Prudký nárast počtu nákaz

Až v posledných rokoch sa o HIV/AIDS začína hovoriť ako o probléme, ktorý v arabskej a islamskej spoločnosti skutočne existuje a ktorým sa treba zaoberať. Kým prebiehala akceptácia a internacionalizácia problému, počet nákaz na Blízkom východe vzrástol z 366 v roku 1989 na vyše pol milióna v roku 2002. Čo treba podniknúť teraz, je program na prevenciu nových nákaz (okolo stotisíc ročne) a liečbu chorých na AIDS. Žiaľ, ani jeden z týchto dvoch pilierov nie je v súčasnom kultúrnom prostredí plne propagovaný a diskutovaný – a počet nákaz v islamských krajinách Blízkeho východu, aj keď zatiaľ percentuálne najmenší na svete, každoročne narastá.

Prví pacienti sa v osemdesiatych rokoch zrejme nakazili infikovanou transfúznou krvou donesenou z krajín Západu. Po dvadsiatich rokoch sa však dnes už väčšina ľudí nakazí heterosexuálnym pohlavným stykom či používaním drog (injekčnými ihlami). Možno povedať, že spôsoby prenosu tohto vírusu v islamských krajinách sa neodlišujú od iných regiónov sveta. Podmienky, ktoré umožňujú prenos, a najmä zavádzanie efektívnych metód, prevencie sú však špecificky podmienené geografickou polohou Blízkeho východu a kultúrno-spoločenskými podmienkami, ktoré tu prevládajú.

Špecifiká regiónu

Keďže takmer 75 percent nových nákaz je spôsobených sexuálnym stykom, abstinencia a používanie kondómov je najefektívnejší spôsob prevencie nových nákaz. Tradične konzervatívna islamská spoločnosť len pomaly otvára oči pred prostitúciou, ktorá existuje a rozrastá sa nielen v päťhviezdičkových hoteloch v Káhire, Abú Dhabí a Istanbule, ale je prítomná aj v najchudobnejších štvrtiach veľkomiest. Antikoncepcia je z náboženského hľadiska povolená a v niektorých štátoch aj verejne podporovaná ako účinný prostriedok proti preľudneniu. Netýka sa to však mimomanželského pohlavného styku, ktorý je v islamskej spoločnosti tabu, a to najmä pre ženy. Často sa stáva, že manžel infikuje (z nevedomosti alebo neochoty priznať si spoločenský priestupok) manželku, ktorá nie je schopná účinne predísť nákaze.

Geografická poloha viacerých štátov islamského sveta na severe Afriky a juhovýchode Európy je dôvodom akumulácie mnohých utečencov a ekonomických migrantov z Afriky. Táto skupina prichádza z regiónu s najväčším výskytom AIDS (30 miliónov) a ani nie je chránená na takej úrovni z hľadiska sociálneho, ekonomického a právneho ako domáce obyvateľstvo, čo môže viesť k intenzívnejšiemu prenosu vírusu v hosťovských krajinách. Migrácia vo veľkom počte existuje aj v arabskom svete – ľudia za prácou cestujú napríklad z Egypta do bohatých krajín Perzského zálivu. Žijú mesiace bez svojich manželských partnerov a stretávajú sa tu s imigrantmi z Ázie (Indie, Pakistanu, Filipín), v ktorých je výskyt HIV omnoho vyšší.

V mnohých krajinách s veľkým počtom obyvateľov a rozdielmi medzi spoločenskými triedami síce existujú kvalitné zdravotnícke služby, pre väčšinu obyvateľstva sú však nedostupné. Tí sa musia obracať na štátom zabezpečované zariadenia trpiace nedostatkom financií a kvalitných pracovníkov. Aj keď tieto prípady nie sú z pochopiteľných dôvodov publikované, stáva sa, že chirurgické nástroje nie sú riadne sterilizované a jednorazové injekčné ihly sú používané u viacerých pacientoch. V krajinách, kde sú médiá ovládané a cenzurované vládou, nie je možné publikovať počty nakazených HIV/AIDS, a teda nie je možná ani ich registrácia či jednoduché spočítavanie. Testovanie na HIV a liečba AIDS nie sú dostupné všetkým vrstvám obyvateľstva – zadarmo a anonymne. Aj medzinárodné organizácie priznávajú, že pol milióna nakazených je len matematickým priemerom odhadov (reálne číslo sa môže pohybovať až okolo 1,5 milióna), a nie odrazom skutočnosti.

AIDS – choroba Západu

Neúmyselná nevedomosť a úmyselná ignorancia (nie nedostatok financií, ako napríklad v Afrike) predstavujú jeden z najväčších a najťažších problémov v boji proti AIDS na Blízkom východe. Nevedomosť prispieva k stigmatizácii nakazených a je v prvom rade spôsobená tým, že mnohí nemajú prístup k základným informáciám o spôsobe prenosu a prevencii. Popri všetkom politickom dianí je ľahké a populárne označiť AIDS za chorobu Západu – napríklad ja ako zahraničná študentka som pred vydaním povolenia na pobyt v Egypte musela predložiť výsledky testu na HIV. Moji egyptskí susedia však majú problém nielen prečítať si, ako sa chrániť pred infekciou, ale aj nájsť zariadenie, kde by sa mohli dať otestovať. U najrizikovejších skupín (prostitútky, drogovo závislí a utečenci) sú možnosti prevencie a liečby o to menej dostupné. Aj keď najvyššie kruhy (OSN, vlády, mimovládne organizácie) si už hrozbu AIDS pre spoločnosť uvedomujú, ich akčné programy ešte neprerazili do všeobecného povedomia verejnosti. Tlač a televízia označujú nákazu vírusom HIV za jeden z problémov našej doby, ale nedostatočná právna ochrana (možnosť dať výpoveď zamestnancovi len z dôvodu jeho nákazy HIV) a diskriminácia aj zo strany vlastných rodín má za následok, že ani jeden pacient s HIV/AIDS na Blízkom východe zo strachu pred stigmatizáciou nevystupuje ako verejne „pozitívny“ a nezasadzuje sa za prevenciu, testovanie a liečbu.

Budúcnosť: ako na to?

Islamské náboženstvo povoľuje používanie antikoncepcie (v manželstvách) a podporuje zachovanie dobrého zdravia. Podľa učenia Koránu Boh na každú chorobu stvoril aj liek a chorí nemajú byť obviňovaní za svoje choroby – nie sú to následky hriechov zoslané ako trest od Boha. Náboženskí predstavitelia sú teda v tomto regióne v popredí boja proti AIDS (na rozdiel od mnohých kresťanských krajín) a podporujú oba prístupy v boji proti HIV/AIDS (abstinenciu a používanie kondómov).

OSN realizuje v regióne najmenej tri nákladné programy zamerané na boj proti AIDS (UNAIDS, WHO, HARPAS), ktorých výsledky ani po rokoch existencie nie sú viditeľné z hľadiska zníženia počtu infikovaných osôb. Bezplatné testovanie a liečbu AIDS momentálne poskytujú len mimovládne organizácie, no ich služby nie sú medializované, a preto ani prístupné pre mnohých. Financie, ktoré doteraz išli na platenie zahraničných konzultantov a ich výdavky na hotely, konferencie a letenky by boli lepšie využité pri celoštátnych programoch (organizovaných napr. ministerstvami zdravotníctva jednotlivých štátov) a pokrývali by bezplatné testovanie a liečbu (antiretrovirálne lieky na potlačenie vírusu či liečba chorôb spojených s AIDS, ako tuberkulóza, kožné choroby atď.). Ak sa spojí vôľa politikov s ochotu náboženských predstaviteľov a mediálnych osobností, je nádej, že za pár rokov sa nielen zníži prenos vírusu, ale sa o HIV/AIDS bude aj verejne a bez zásterok diskutovať ako o každej inej chorobe, proti ktorej môžu ľudia individuálne a na spoločenskej úrovni bojovať všetkými prostriedkami, ktoré sú dostupné.

Lenka Beňová
Autorka je poslucháčkou postgraduálneho štúdia v Káhire

Titus Lucretius Carus – antický mág poznania a poézie

Európsky ateizmus má korene v antike. V starogréckych mestách na pobreží Malej Ázie a Iónskych ostrovov začali v 6. storočí pred n. l. vznikať prvé vedecké práce, hľadajúce odpovede na otázky, ako vznikol svet, aká je podstata javov obklopujúcich ľudí. Poprední iónski myslitelia Herakleitos, Anaximandros, Anaximenes hovorili o ich prírodných príčinách a predpokladoch. Za základ všetkého existujúceho považovali hmotu. Vtedajšia bádateľská činnosť sa nazývala filozofiou.

Priekopníkom antického ateizmu bol filozof a básnik Xenofanes, ktorý žil v 6. storočí pred n. l. Po ňom nasledovala plejáda filozofov, ktorí na základe svojho materialistického nazerania na svet vyvodzovali ateistické závery. Najvýznamnejší z nich boli Demokritos a Epikuros. Myšlienkové bohatstvo starogréckych materialistických filozofov sa prenieslo aj do antického Ríma. Najmä Epikurova etika z posledného storočia pred n. l. sa odrážala v dielach najvýznamnejších spisovateľov a básnikov vtedajšieho Ríma. Medzi obdivovateľmi Epikura bol aj básnik s veľkým talentom – Titus Lucretius Carus. Epikurova filozofia zásadne ovplyvnila jeho tvorbu, čoho svedectvom je jeho epos *De rerum natura* (O prirodzenosti vecí, či O prírode alebo O podstate sveta).

Oslobodenie človeka spod náboženských povier

Titus Lucretius (97 – 55 pred n. l.) sa stal známym najmä vyššie spomenutým eposom. Ide o dvojaké dielo, ktoré obsahuje filozofické názory a súčasne je skutočnou básňou s veľkou umeleckou hodnotou. Jeho česká prekladateľka Julie Nováková ho nazvala veľbásňou, ktorá môže smelo súťažiť so známym „náučným“ eposom *Georgika,* napísaným najslávnejším básnikom cisárskeho Ríma Marom Publiusom Vergiliusom (70 – 19 pred n. l.). Lucretius dal jednoznačne najavo, že jeho cieľom je oslobodenie človeka spod tiesnivých a mučivých náboženských povier. Tomu cieľu slúžilo majstrovské zobrazenie vzniku a podstaty vesmíru, prírody a ľudskej spoločnosti v znamení filozoficko-materialistického odkazu Epikura.

Lucretius traktoval vedecké poznatky v prenikavo názorovej forme, vznešeným jazykom epickej poézie. Zdrojom jeho básnickej inšpirácie bola príroda, ktorá sa odrážala v celom jeho myslení a s ktorou súviselo všetko jeho úsilie. Majestátnosť prírody ho neustále uchvacovala a jej podriaďoval nielen svoje úvahy, ale aj city. Svojmu priateľovi Memmiovi, ktorému venoval svoj epos, adresoval slová:

„O celé soustavě nebes ti vykládat začnu
i bohu a věcí ti zjevím počátky první,
z nichž tvoří, pěstí a živí příroda všecko,
co zajde, v dalším ji budeme nazývat hmotou,
semínky věcí a telísky zárodečnými,
ty atomy, tělíska první či konečně prvky,
protože z nich je prvotně složeno všecko.“

Tieto „semená vecí“ (tak Lucretius nazýval Epikurove atómy), sú večné ako príroda vôbec:

„Z ničeho nikdy se nestane zázrakem něco...
Žádná věc se tudíž nevrací vniveč,
jen v prvotní částice všechno se vrací.
Nic tedy z toho, co vidíme, nehyne zcela,
jedno z druhého příroda tvoří a zrodit
se nenechá nic, leč za cenu cizího skonu.“

Záhrobie je fikcia

Podmienku spájania základných teliesok videl Lucretius v (prázdnom) priestore, pohyb považoval za vnútorne vlastný telieskam, odmietal akékoľvek jeho vonkajšie impulzy. Pôvodné telieska považoval za nekonečne rôznorodé. K ich pohybu patrí aj element náhody, ktorej dôsledkom je odklon teliesok od ich počiatočnej cesty: to však neznamená účasť bohov na utváraní prírody – tá utvára všetko sama, bez zásahov nadprirodzena. V tomto smere oslovil svojho priateľa:

„Máš-li to osvojeno, už přírodu chápeš,
jak trvale, volná a svobodná sveřepých pánů,
vše koná bez boha sama a o vlastní ujmě.“

Za neoddeliteľnú súčasť prírody, ktorá sa riadi svojimi zákonmi, považoval Lucretius človeka. Človek je smrteľný, aj jeho duša je smrteľná. Ale ak je duša smrteľná, potom viera v putovanie duší, ako aj viera v existenciu nadpozemského záhrobného sveta je absurdná. Mýty o záhrobnom svete považoval Lucretius za fikcie. Korene mýtov odvodzoval od pozemského života, v ktorom existujú utrpenia, prenasledujúce ľudí.

Názory, že tento úžasný svet je vytvorený bohmi pre ľudí, pokladal Lucretius za šialenstvo. A pýtal sa – prečo by to bohovia robili?

História ľudstva ako prirodzený proces

Na základe logických úvah Lucretius dokazoval absurdnosť náboženských predstáv o vesmíre ako celku. Proti nim staval jeho vedeckú koncepciu. Pravda, na takej úrovni, na akej sa vtedy prírodovedné bádanie nachádzalo a ako pôsobila na neho celková myšlienková atmosféra. V jeho časoch antická filozofia preniesla svoje ťažisko z oblasti prírodovedného poznávania na morálne potreby človeka. Aj Lucretius považoval za potrebné pomáhať ľuďom vymaňovať sa spod mravnej biedy, vyvolávanej strachom pred smrťou a posmrtnými trestami. Podľa Lucretia z chaosu, ktorý vládol vo vesmíre v dôsledku pohybu teliesok a ich vychyľovania počas tohto pohybu, ich zrážok a vzájomných spájaní, vznikali telesá tvoriace vesmír. A ten je nekonečný. Z nevyčísliteľného množstva svetov niektoré v určitom čase vznikajú, niektoré sú v plnom rozkvete a iné zanikajú.

Materialistické tendencie sa uplatňovali aj v názoroch geniálneho mysliteľa a básnika na históriu ľudského spoločenstva. Históriu ľudstva považoval za prirodzený proces, ktorému sú cudzie akékoľvek bočné zásahy pripisované nadprirodzenu.

Podľa Lucretia ľudská spoločnosť absolvovala stupeň prvobytného stáda, ľudia vtedy biedne živorili a zvádzali medzi sebou nemilosrdné boje o existenciu. Postupne sa ľudia naučili získavať a využívať oheň, stavať si obydlia a zhotovovať si odevy. Prirodzenou cestou vznikla podľa Lucretia aj reč. Spočiatku pozostávala z rôznych gest, posunkov a mimiky. K ním sa pridružovali primitívne zvuky. Ich zdokonaľovanie viedlo k tvorbe slov a viet a potom k vzniku spoločnej reči. Motorom tu boli potreby ľudí.

Zabudnutie a znovuobjavenie Lucretia

Otvorene materialistické pozície vyvolávali zlosť duchovenstva voči autorovi eposu O prírode. Veľmi aktívny bol v tomto smere kresťanský klérus. Viac ako polstoročia vymýšľali kňazi najhoršie výmysly o živote i o smrti Lucretia. A postarali sa, aby jeho dielo upadlo do zabudnutia. Ale v neskorom stredoveku epos ožil. V roku 1500 vyšiel knižne v Benátkach. Európski humanisti ho prijali s nadšením. Urobili veľa pre jeho šírenie, najmä francúzsky fyzik a matematik Peter Gassendi (1592 – 1655). Dielo si plne osvojili francúzski filozofi – osvietenci v 18. storočí. Účinný odraz našiel epos aj medzi ruskými materialistickými filozofmi a prírodovedcami. Napríklad priekopník ruského ateizmu M. V. Lomonosov preložil časť eposu do ruštiny.

Od vzniku Lucretiovho diela O prírode prešlo viac ako dvetisíc rokov. Ale jeho základné myšlienky zachovávajú svoj význam a aktuálnosť aj dnes. Vďaka jeho obsahu sprostredkovanému neobyčajne pôvabne, sviežo a pútavo.

Prof. J. Čelko

(Úryvky eposu sú prevzaté z jeho českého prekladu. Prekladateľka Julie Nováková. Vydala Svoboda, Praha 1971.)

Etika naša každodenná

(alebo len pre deti alkoholikov?)

Učitelia humanistickej etiky, sme tu aj pre vás... **Tak znel nadtitulok z minulého čísla, keď sme nehovorili len o problémoch so zabezpečovaním kvalitnej výučby etickej výchovy, jej častej „podradenosti" náboženskej výchove, ktorej je alternatívou v povinne voliteľných predmetoch, ale aj o tom, že existencia pravidelnej rubriky venovaná etickej výchove závisí i od vás, čitateľov.**

Etická výchova nie je ateistická výchova

Čitateľov najmä spomedzi učiteľov, rodičov či starých rodičov školákov, žiakov samotných, ale aj širšej verejnosti, ktorým táto otázka nie je ľahostajná. Ako bude pokračovať, aká bude kvalita výučby etiky nie je, samozrejme, ľahostajné ani tým, ktorí pripravujú učiteľov na tento predmet. *„Vyučuje sa už síce viac ako desaťročie, no na školách je ich stále málo,"* hovorí vedúci Katedry etickej a občianskej výchovy Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského **prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc.** a dopĺňa: *„To, že sa etická výchova dostala na školy, je výborné, ale vo veľkej miere je jej prítomnosť výsledkom snáh dostať do škôl náboženskú výchovu. Vstup týchto dvoch predmetov do našich škôl som vnímal ako politický obchod HZDS so SNS v lete 1994, keď si chceli u kresťansky založených voličov zlepšiť preferencie. Z jednej strany za základ našich osnov zobrali španielsky projekt R. R. Olivara, ktorý je postavený na kresťanskej morálke. Španielsky projekt je postavený ako výchova k prosociálnosti, ale to nie je celá náplň súčasnej etickej výchovy. Z druhej strany, tým, že sa etická výchova stala alternatívou k náboženskej výchove, chápe sa vo verejnosti takmer automaticky ako ateistická výchova, čo nie je správne. Ďalšou absurditou je, že na niektorých slovenských vysokých školách pripravujú tých istých študentov súčasne na výučbu náboženskej aj etickej výchovy, napríklad na Trnavskej univerzite."*

Zaznávaný predmet

V súvislosti s etickou výchovou sa však možno stretnúť s viacerými „nejasnosťami". Už sme spomínali, že s jej výučbou sa začalo veľmi narýchlo, a tým, čo sa postavili pred katedry, stačil krátky rýchlokurz. Jeho platnosť však bola len tri roky. Ako samostatný študijný odbor sa etická výchova s občianskou na pedagogických fakultách začala vyučovať od roku 1995 na Pedagogickej fakulte UK, na fakultách v Banskej Bystrici, Nitre, Prešove... Aj keď na fakultách sa tento predmet poníma širšie, každá z nich má svoje osobitosti. Napríklad v Trnave i v Nitre má príprava učiteľov etickej výchovy výrazné kresťanské zameranie.

O náplni a dôležitosti odbornosti pri etickej výchove sa stále vedú debaty. A hoci učiteľov tohto predmetu na Slovensku pripravujú už desať rokov, stále je ich málo. Na otázku, v čom spočíva problém, profesor Mistrík odpovedá: *„Hoci ročne končí v SR túto aprobáciu okolo 200 študentov, do pedagogickej praxe z nich nastupuje oveľa menej. Odhadujem, že*

Moja etická výchova

Najprv som chcela písať len o svojich tohtoročných hodinách etickej výchovy. No niekto by mohol povedať – nie je objektívne písať len na základe jednej skúsenosti. Píšem teda o etickej výchove, ako som ju zažívala už od svojej piatej triedy.

Za ten čas som vystriedala tri školy a štyri učiteľky. Z piatej triedy si pamätám, ako sme na etike kreslili svoje budúce zamestnanie, alebo sme si robili domáce úlohy na ďalšie hodiny. V šiestej triede som prešla na novú školu, čiže som spoznala aj novú etikárku. Z hodín s ňou si pamätám len to, že kým si ona riešila vlastné veci, my sme si kreslili alebo sme sa venovali hocičomu inému. Ak som práve nekreslila, bolo to preto, že som musela odolávať jej ponukám stať sa ďalšou z roztlieskavačiek, ktoré u nás na škole založila a verbovala tam všetky školské princezné, medzi ktoré som, našťastie, nikdy nepatrila.

Ďalší rok som ja na škole zostala, ale ona odišla na isté gymnázium učiť náuku o spoločnosti. Dostala som teda už tretiu etikárku. Novou náplňou hodín etickej výchovy sa vtedy stali rôzne stále sa opakujúce hry. Uznávam, niektoré by boli celkom vhodné na upevnenie triedneho kolektívu, no v našej triede boli tieto pokusy beznádejné a zbytočné. Keď sme teda nehrali žiadne hry, tak sme sa voľne rozprávali. Práve pri týchto rozhovoroch, niekedy až organizovaných hádkach, sa náš triedny kolektív upevnil najviac, aj keď len na krátkych 45 minút. Tento spôsob výučby pokračoval aj v „osmičke" a keby som potom neodišla na strednú školu, tak som si istá,

že presne tie isté hry by som si zahrala ešte aspoň zo desaťkrát v poslednom ročníku ZŠ. Napriek tomuto všetkému bola práve etická výchova v siedmej a ôsmej triede najlepšia a najužitočnejšia, akú som zatiaľ zažila.

Teraz som v druhej triede na strednej a po ročnej pauze sa v mojom živote opäť objavila etika ako predmet, hoci ako taká sa v ňom objavuje nepretržite tak, ako dúfam, v každom z nás. Hneď v prvej triede sme si utvorili skvelý kolektív, a tak je pochopiteľné, že nás všetkých dosť zarazilo keď na našej prvej tohtoročnej hodine vošla naša nová etikárka a rozhodla sa nás zblížiť päťminútovými pohľadmi navzájom si do očí. A ani doteraz nám neverí, že sa máme naozaj radi a pri každom našom úsmeve si bezdôvodne myslí, že sa dokážeme tešiť len z cudzieho nešťastia.

No vrchol tohto roku je, že mám jedného silne veriaceho spolužiaka, čo nechodí ani na etiku ani na náboženstvo. Ospravedlňuje to tým, že nie je katolík, čiže je pochopiteľné, že na náboženstvo ku katolíckej sestre chodiť nebude. Už menej pochopiteľné je, prečo nechodí ani na hodiny etickej výchovy. Odôvodňuje to tým, že etika je len pre ateistov a on teda určite ateista nie je. Ateistkami však nie sú ani moje ďalšie spolužiačky, ktoré sú síce kresťanky, ale nie katolíčky a na etiku chodia bez akýchkoľvek problémov a rovnako ako ja veria, že keď už je povinné si medzi týmito predmetmi vybrať, tak by to malo byť povinné naozaj pre všetkých. Veď napokon náboženstvo ako také vychádza práve z etických princípov a náboženská výchova je podľa mňa len podmnožinou výchovy etickej.

Zdena F.
študentka 2. ročníka na strednej škole

z absolventov našej fakulty asi desať percent absolventov pracuje ako učitelia etickej výchovy. Tento údaj sa každý rok mení.“ Príčina podľa profesora Mistríka tkvie *„v morálnom i finančnom ohodnotení pracovníkov v školstve celkovo a pri výučbe etickej výchovy osobitne. Je všeobecne známe, že tento predmet a teda aj jeho učitelia sú zaznávaní. ‚Neznámkuje sa, len sa tak na ňom rozpráva o živote,‘ zaznie často. Nie je tajomstvom ani to, že etickú výchovu učia často učitelia, ktorí majú na škole nižšie úväzky a riaditeľ ich potrebuje niečím zamestnať.“*

Bez študijných materiálov

Problémy, problémy. Čo teda robiť, aby sa situácia zmenila? Podľa odborníkov je najväčšou chybou to, že Ministerstvom školstva SR nie sú odporúčané študijné materiály. Súkromné vydavateľstvá vydávajú rôzne príručky, neraz sú drahé, učitelia ich musia zložito hľadať. Celkom iné by bolo, keby určité publikácie mali odporúčaciu doložku MŠ SR.

Podľa prof. E. Mistríka je preto v súčasnosti dôležité naučiť študentov na vysokej škole pracovať aj s inými učebnými materiálmi a viesť ich aj k schopnosti tvoriť si vlastné. *„Najväčšie problémy sú asi v 1. až 4. ročníku ZŠ. Učebnice, pracovné zošity neexistujú, etická výchova sa vyučovať musí, ale často je slabý záujem riešiť problémy, alebo sú problémy príliš zložité a škola nie je schopná ich sama riešiť. A tak sa stáva, že ak je veľmi málo detí prihlásených na etickú výchovu, tieto deti sedia ticho v tej istej triede, kým ich spolužiaci majú náboženskú výchovu, alebo majú etickú výchovu ako nultú hodinu. Dokonca som sa stretol i s tým, že výučbu etickej výchovy ‚odbili‘ trojdňovým sústredením pred koncom školského roka,“* dodáva.

Voľakedy by sa dalo možno povedať, že v hľadaní zlepšenia podmienok by mohol pomôcť spoločný postup všetkých katedier v rámci SR. *„Lenže hoci katedry v zásade vedia o svojich študijných programoch, určité kontakty v rámci odborných konferencií či príprave publikácií majú, svoju činnosť nekoordinujú, pretože v rámci súčasného systému vysokého školstva na Slovensku si vlastne konkurujeme,“* podotýka profesor Mistrík.

Etická výchova by mala byť povinným predmetom

Čo robiť, aby každý len „nebedákal“, aby to nebol plač nad rozliatym mliekom? *„Po prvé, kompletne prepracovať učebné osnovy,“*, rozhodne hovorí vedúci Katedry občianskej a etickej výchovy PF UK, *„ ďalej zrušiť náboženskú výchovu ako povinne voliteľný predmet a etickú výchovu vyučovať povinne na všetkých štátnych a verejných školách (nehovorím o súkromných cirkevných školách). A po tretie vytvoriť metodické listy a ďalšie materiály na výučbu. Som presvedčený, že povinne voliteľný predmet náboženská výchova do štátnych a verejných škôl u nás nepatrí. Ak, pravda, chceme dodržiavať Ústavu SR, ktorá hovorí, že Slovenská republika sa neviaže na žiadne náboženstvo. Od začiatku je pomýlené to, že etická výchova nie je pre všetkých žiakov, ale že je postavená akoby proti náboženstvu. Myslím si, že je legitímne, aby etická výchova učila aj o viere. Nemá však vychovávať ani k viere, ani proti nej. Som presvedčený, že viera, náboženstvo je súkromná vec každého jednotlivca. Súkromná!“*

Je smutné, keď na škole je napríklad dobrý učiteľ etickej výchovy – chýry o jeho zaujímavých hodinách sa veľmi rýchlo šíria, chceli by k nemu chodiť aj ďalší školáci, ale rodičia rozhodli: „To nepripadá do úvahy . Náboženstvo a hotovo!“ Pritom sa neraz hovorí o právach detí.

Naozaj ich dodržiavame? A berieme vážne a s úctou naozajstných humanistických učiteľov etickej výchovy?

P. S. Ak sa nejaký učiteľ etickej výchovy po prečítaní predchádzajúcich riadkov rozčúli či urazí, pretože na jeho hodinách sa určite iba nekreslí a on sa nevenuje podružným veciam, budeme vlastne radi. Veríme, že ich to vyprovokuje k tomu, že sa podelia o svoje kladné skúsenosti, napíšu o svojich problémoch, vyjadria svoj názor na zlepšenie situácie. Alebo im je ľahostajný názor pána M. Gavendu, hovorcu BKS, ktorý odznel 28. januára v diskusnej relácii jednej súkromnej televízie? „My sme neboli proti zavedeniu etiky. Nech majú kam chodiť aj deti alkoholikov...“

Miloslava Necpalová

Okienko pre školákov

Budeme mať Prometejka?

Zatiaľ viac od starých rodičov, ale už aj od niekoľkých rodičov prišli správy: ***„Časopis zaujal mňa i babku, ale prelistoval si ho aj vnuk. Ba si z neho aj čosi vystrihol. Nedalo by sa ešte zohnať staršie číslo?“*** Alebo: ***„Teraz Prometheus doma nemám, zobrali si ho vnučky. Vraj ho vrátia, keď si ho preštudujú...“*** Prípadne: ***„Chcela by som vybaviť ešte jedno predplatné. Pre vnuka. Dostane to odo mňa ako darček.“***

S radosťou môžeme konštatovať, že medzi stále väčším počtom predplatiteľov je čoraz viac škôl, že niekde časopis visí aj na nástenkách, že ho možno nájsť v knižniciach, že oslovuje nielen babky a dedkov, rodičov, vysokoškolákov, ale aj stredoškolákov. Budeme veľmi radi, ak sa okruh rozšíri aj o ešte mladších čitateľov.

Možno tých najmenších si najprv získame malým hlavolamom či vtipom. No len zo začiatku. Veríme, že čoskoro aj oni do našej rubriky prispejú. Najprv hoci napísaním krátkej poznámočky o tom, čo robia na hodinách etickej výchovy, alebo opisom zážitku, keď urobili dobrý skutok, ako ich, veríme, na spomínaných hodinách učia. Alebo ako vyriešili nejaký školský problém. A možno túto situáciu vyjadria obrázkom. Všetky príspevky nás potešia. Ako aj čo najviac správnych rozlúštení doplňovačky v tomto čísle. Vyžrebujeme víťazov, ktorí od nás dostanú malý darček. A na konci roka pripravíme niečo aj pre najaktívnejších dopisovateľov.

A keďže vieme, že naši školáci dosť času trávia aj za počítačom, vylúštenie môžu odoslať aj elektronickou poštou. Chýbajúce slovo z doplňovačky však môžu napísať aj na korešpondenčný lístok, na ktorom budú ich „dospeláci“ spolu s kupónom posielať tajničku krížovky.

Tak hor sa do lúštenia, ale o nič menej aj do písania. Či už jednotlivci alebo spolužiaci z rôznych tried, škôl celého Slovenska. Aby sme dokázali, že stále bude menej škôl, kde hodina etiky znamená len tiché sedenie v laviciach a písanie úloh na iné predmety.

Vaša redakcia

P. S. A keby niekto chcel nakresliť postavičku malého Prometejka, ktorý by sa na vás pozeral z každého čísla v tejto rubrike, medze sa nekladú. Skúste!

1	2	3	4	5	6	7	8	9

Hokejový fanúšik hovorí predavačke: „Prosím si taký ..., v ktorom naši vyhrávajú.“ Chýbajúce slovo nájdete v doplňovačke.

Doplňovačka

1. Veľká kovová nádoba na varenie
2. Značka peny do kúpeľa
3. Kričal
4. Ženské meno (22. 2.)
5. Výrobok na predaj
6. Nerovnomerne dostupuje pri chôdzi
7. Zrohovatená koža na dlani
8. Šľapaj, stupaj
9. Meno speváka Gotta

Podvod so zvitkami od Mŕtveho mora

Do rúk slovenského čitateľa sa dostáva ďalšia zo série kníh pátrajúcich po záhadách dejín. Predmetom záujmu autorov sú zvitky od Mŕtveho mora a ich osudu od objavenia v roku 1947 v kumránských jaskyniach a práce na ich zverejnení bádateľmi. Objasnenie zvitkov vyvolalo vlnu vzrušenia tak v odborných kruhoch, ako aj vo verejnosti. Okolo roku 1954 však bolo toto vzrušenie šikovne utlmené, keďže sa predpokladalo, že zvitky vyjavili všetko, čo mali vyjaviť, no verejnosti sa predkladalo, že nešlo o veci natoľko dramatické, ako sa pôvodne predpokladalo.

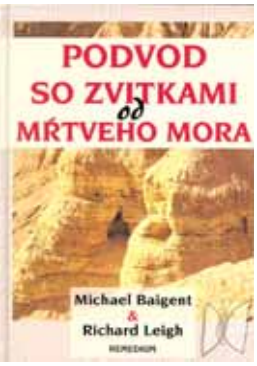

Dokumenty nájdené v jaskyniach neďaleko Jeruzalema v rokoch 1947 – 1956 sa súhrnne označujú ako Zvitky od Mŕtveho mora a polstoročná história ich výskumu a (ne)zverejňovania sa zvykne nazývať „najväčším vedeckým škandálom 20. storočia“. Kniha Michaela Baigenta a Richadra Leigha, spoluautorov Svätej krvi a svätého grálu, podrobne dokladuje, ako si poznanie napokon predsa len nachádza cestu nielen k samotným dokumentom, ale aj k pochopeniu ich významu.

Monopol na informácie

Ako autori uvádzajú, pri sledovaní postupu od objavu Zvitkov od Mŕtveho mora v Júdejskej púšti až po rozličné inštitúcie, kde sú dnes uložené, sa museli konfrontovať s protikladmi, s ktorými sa stretli už predtým – s protikladmi medzi Ježišom ako historickou osobnosťou a krstom náboženskej viery. Ich bádanie sa začalo v Izraeli, potom sa rozšírilo až na chodby Vatikánu, a čo je ešte zlovestnejšie, až do úradovní inkvizície. Priznávajú, že sa stretávali s tvrdošijne udržiavaným „konsenzom“ v interpretáciách týkajúcich sa obsahu a datovania zvitkov a začali chápať, že ich nestranné skúmanie sa môže stať výbušnou záležitosťou pre celú kresťanskú teologickú tradíciu a že svet ortodoxne biblickej vedy je pripravený vášnivo bojovať o udržanie svojho monopolu na dostupné informácie.

Prvá časť knihy odhaľuje najmä čudesné „vedecké“ praktiky takzvaného medzinárodného výskumného tímu, ktorý sa zmocnil kumránskych zvitkov po ich objavení a dlho neumožnil k nim prístup iným vedcom. Ďalšie časti osvetľujú dôsledky neskresleného výskumu zvitkov na objasnenie dejín rímsko-katolíckej cirkvi. Ukazuje sa, že zvitky od Mŕtveho mora nie sú iba „vnútornou záležitosťou“ okrajovej náboženskej sekty, ale patria skôr medzi dokumenty protirímsky odbojného prúdu judaizmu, v ktorom pôsobili Ježiš Kristus i jeho brat Jakub. Porovnaním textov zvitkov s textami evanjelií či Skutkov apoštolov bádatelia začínajú vidieť v novom svetle pôsobenie svätého Pavla a jeho úlohu pri vzniku ranej cirkvi.

Dve postavy zlúčené do jednej

Autori hovoria, že pre dnešné kresťanstvo nie je problém uznávať napríklad Budhu či Mohameda za historické osobnosti, rovnako ani ako v prípade Ceasara či Alexandra Veľkého a oddeľovať ich od legiend, tradícií a teologických predstáv s nimi spojených. Pokiaľ však ide o Ježiša, podobná diferenciácia je oveľa problematickejšia. V pravom jadre kresťanskej viery sú dejiny a teológia nerozlučne poprepletané. Jedna zložka preniká druhou. Ak sa však na každú z nich dívame oddelene, predstavuje pre tú druhú potencionálne nebezpečenstvo. Preto je jednoduchšie a bezpečnejšie zmazať demarkačnú líniu medzi nimi. A tak pre veriacich sú obidve celkom odlišné postavy zlúčené do jednej. Na jednej strane je tu historická osobnosť, človek, ktorý podľa väčšiny odborníkov skutočne žil a kráčal po piesku Palestíny pred dvetisíc rokmi. Na druhej strane tu máme človeka, boha kresťanskej doktríny, božskú osobnosť deifikovanú, velebenú a vyhlasovanú svätým Pavlom. Skúmať túto osobnosť ako historické indivídum – dívať sa na ňu rovnako, ako sa dívame na Mohameda, Budhu, Caesara či Alexandra Veľkého – sa pre mnohých kresťanov ešte stále rovná rúhaniu.

Oddeliť históriu od teológie

V polovici osemdesiatych rokov 20. storočia sa autori priamo angažovali do takého „rúhania“, keď sa pri práci na projekte pokúsili oddeliť históriu od teológie, odlíšiť historického Ježiša od Krista náboženskej viery. Pripomínajú, že pri výskume, do ktorého sa pustili, sú písomné správy iba veľmi chabou pomocou, pretože Evanjeliá ako historické dokumenty sú notoricky nespoľahlivé. V podstate sú správy silne mýticky zjednodušené, očividne umiestnené mimo histórie. Ježiš a jeho učeníci vystupujú uprostred pódia mimoriadne štylizovaného výjavu, z ktorého je odstránená väčšina kontextu a Rimania a Židia zmätene melú v pozadí ako komparz vo filme. Sociálne, kultúrne, náboženské a politické okolnosti, do ktorých je zasadená dráma o Ježišovi, nedávajú zmysel. Skutky apoštolov vyjasňujú celý obraz iba nepatrne.

V rozpore s kresťanskou tradíciou Palestína pred dvetisíc rokmi bola rovnako reálna ako iné historické prostredia – napríklad Kleopatrin Egypt alebo rímske cisárstvo, ktoré mali na Palestínu priamy vplyv. Nech boli Ježiš či Pavel hocikým a nech robili čokoľvek, treba ich umiestniť do pozadia širších okolností, nechať ich čeliť víru osobností, skupín, inštitúcií a hnutí, ktoré existovali v Palestíne 1. storočia a predstavovali štruktúru toho, čo nazývame história.

Provokatívne otázky

Pri koncipovaní práce si autori dávali provokatívne otázky: „Bol Ježiš naozaj spasiteľom miernym ako baránok, ako to predstiera neskoršie kresťanská tradícia? Naozaj sa celkom vyhýbal násiliu? Prečo sa potom pustil do násilných akcií, akou bolo prevracanie stolov úžerníkov v Chráme Božieho hrobu? Prečo ho portrétujú ako obeť Rimanov popravenú spôsobom vyhradeným výlučne pre rebelov a násilníkov? Prečo pred vigíliou v Getsemanskej záhrade inštruoval svojich stúpencov, aby sa ozbrojili mečmi? Prečo krátko na to Peter vytiahol meč a odsekol ucho prisluhovačovi veľkňaza? A ak bol Ježiš v skutočnosti militantnejší, ako ho všetci všeobecne znázorňujú, nebol tiež nevyhnutne viac politicky zameraný?

Ak takéto protirečenia obklopovali Ježiša za života, nečudo, že ho prežili a pokračovali ešte najmenej asi tak štyridsať rokov po jeho údajnej smrti. Podľa niektorých bádateľov kresťanstvo vyrástlo z pokojnej mysteriózne zameranej formy judaizmu, ktorá nemohla nijako súvisieť s militantnými revolučnými nacionalistami, akými boli zelóti. Podľa nich kresťanstvo bolo spočiatku určitou formou revolučného judaistického nacionalizmu a zrejme nemalo nič spoločné s pacifickými mystikmi typu esejcov. Podľa niektorých ďalších sa kresťanstvo vynorilo ako jeden z hlavných prúdov vtedajšieho judaistického myslenia. A sú aj takí, čo si myslia, že kresťanstvo sa začalo odchyľovať od judaizmu tesne pred tým, ako sa na scéne objavil Pavel a tomuto rozkolu dal oficiálny charakter.

Takmer prehliadnuté ohnivko

Pri práci na monografii autori čerpali mnoho z prác R. Eisenmana, ktoré im otvorili perspektívu vo sfére biblického bádania a historického pozadia Novej zmluvy. Priznávajú, že niektoré otázky ostali nezodpovedané a že prehliadli jedno veľmi podstatné ohnivko. Ukázalo sa, že týmto ohnivkom boli Zvitky od Mŕtveho mora. V centre celej skladačky bol dovtedy neznámy vzťah medzi Zvitkami od Mŕtveho mora a základnou figúrou svätého Jakuba, Ježišovho brata, ktorého dišputy s Pavlom stali sa živnou pôdou pre vznik nového náboženstva neskôr nazvaného kresťanstvo. Toto ohnivko utajovala malá enkláva biblických bádateľov. Vyústilo to do obhajovania oficiálnej ortodoxnosti interpretácií – obhajovania celého rámca domnienok a záverov, ktoré v očiach nezúčastnených vyzerajú ako pevná podstata dobre zavedeného a neodškriepiteľného faktu. Takto vznikli mnohé takzvané súbory predpokladov, „daností“ dejín. Ľudia zodpovední za vytvorenie konsenzuálneho pohľadu na kresťanstvo sú schopní využívať monopol nad určitými rozhodujúcimi prameňmi, regulujúc prúd informácií takým spôsobom, aby ich mohli využívať na svoje vlastné účely. Autori pripomínajú, že tento fenomén skúma Umberto Eco v knihe Meno ruže, kde kláštor a kláštorné knižnice odrážajú stredoveký monopol cirkvi na nadobúdanie vedomosti, vytvoriac určitý druh „uzavretej spoločnosti“ exkluzívny „spoločenský klub“ poznatkov, kam majú vstup iba niekoľkí – konkrétne tí, čo sú pripravení udržiavať určitú „stranícku líniu“.

Takmer detektívnym spôsobom sledujú autori proces objavovania Zvitkov od Mŕtveho mora, ktorý sa už stal legendou, proces kupčenia s nimi, ale aj proces vedeckého spracovávania a publikovania medzinárodným výborom bádateľov, úsilie, aby sa dôležitý a kontroverzný materiál zadržal alebo sa aspoň oddialilo jeho zverejnenie. Vedúci tímu De Vaux, dominikánsky mních, sa chcel, pokiaľ by to len šlo, vyhnúť spochybňovaniu kresťanskej ustanovizne. Časť kumránskeho materiálu totiž celkom jasne vyzerala tak, že môže vyvolať presne to. V tejto súvislosti citujú aj názory amerického literárneho a kultúrneho kritika E. Wilsona, ktorý zdôraznil, že zvitky majú veľa spoločného tak s rabínskym judaizmom, ktorý sa postupne vynáral v 1. storočí nášho letopočtu, ako aj s najstaršími formami kresťanstva. „Ak sa bez ohľadu na všetko pozrieme teraz na Ježiša z perspektívy zvitkov, dostaneme sa na stopu nových súvislostí a získame aspoň určitú predstavu o dráme, ktorá kulminovala kresťanstvom. Kláštor v Kumráne je azda významnejšou kolískou kresťanstva ako Betlehem či Nazaret.“ A ďalší bádateľ J. M. Allegro v roku 1987, rok pred svojou smrťou vyhlásil, že zdržiavanie publikovania zvitkov zo strany medzinárodného tímu je „patetické a nedopustiteľné“ a že jeho bývalí kolegovia celé roky sedeli na materiáli, ktorý má nielen mimoriadny význam, ale je aj najcitlivejší z náboženského hľadiska, že: „Nesporné dôkazy zo zvitkov podkopávajú unikátnosť kresťanstva ako sekty. V skutočnosti prakticky nevieme nič o pôvode kresťanstva. Tieto dokumenty však dvíhajú oponu.“

Foto: archív redakcie

Kumránske jaskyne pri Mŕtvom mori, kde sa našli povestné zvitky

Čo nevyhovuje cirkvi, treba potlačiť

Právom preto venujú primeranú pozornosť aj úlohe Vatikánu uvádzajúc názory niektorých bádateľov, podľa ktorých práca biblických bádateľov by sa mala riadiť a určovať podľa cirkevnej doktríny a „vždy by mala byť subjektom suverénneho práva svätej matky cirkvi definitívne overiť, čo je v skutočnosti v súlade s učením získaným od Krista.“ Dôsledky toho všetkého sú ohromujúce. Celý výskum a bádanie bez ohľadu na to, ako sa môžu zvrtnúť a čo môže vyjsť najavo, musia byť podriadené a prispôsobené oficiálnemu katolíckemu učeniu. Inými slovami, treba ich upravovať a prispôsobovať či meniť dovtedy, kým nevyhovujú požadovaným kritériám. Všetko, čo nemožno podriadiť a prispôsobiť existujúcej doktríne, musí sa ak je to treba, potlačiť.“

Autori uzatvárajú, že problematika zvitkov od Mŕtveho mora ešte stále nie je uzavretá, a to aj napriek sebavedomému tvrdeniu niektorých autorov uvedených v bibliografii, ktorí hovoria o „finálnom objasnení“ či „pravde o zvitkoch“. Kto vie, či sa záhada ich vzniku a uloženia do jaskýň v okolí Kumránu niekedy vyrieši?

Prof. Ladislav Hubenák

Michael Baigent – Richard Leigh Podvod so zvitkami od Mŕtveho mora. Remedium, Bratislava 20005, 328 strán.

KACÍRSKE SENTENCIE

ODHALENIE
Odpustky sú vlastne zverejnené úplatky.

• • • • • • • •

ŽIVOT V KAPITALIZME
Kto nemá z pekla šťastie, nad tým nech sa zmiluje nebo.

• • • • • • • •

PODMIENKA SPASENIA
Mať aspoň takú charizmu, aby si vás povšimla charita.

• • • • • • • •

KARDINÁLOVO UTRPENIE
Kardinála po misijných cestách bolia kríže od ustavičného žehnania krížom.

• • • • • • • •

KONIEC SVETA
Na nebi sa zjaví obrovský nápis The End. Akože inak?

• • • • • • • •

KEĎ NEPRÍDE DELEGÁCIA
Nanebovstúpenie sa odkladá. Nedošli pozorovatelia z pekla.

• • • • • • • •

DARMO BUDE TRÚBIŤ
Až na konci sveta zatrúbi archanjel Gabriel, ani ho nepočujeme pri toľkých vyzváňajúcich mobiloch a klaksónoch netrpezlivých i zúrivých motoristov.

• • • • • • • •

PROVOKATÍVNA OTÁZKA
Koľkí by sa zúčastnili na sviečkovej demonštrácii, keby boli tušili, za čo bude v novom režime sviečková?

• • • • • • • •

EVOLÚCIA ĽUDSTVA
Predchodca človeka kedysi zliezol zo stromu. Uvoľnil si tak ruky pre prácu. Človek potom pracoval, pracoval a pracoval. A k čomuže sa dopracoval? Dnes opäť vylieza na strom. Aby sa obesil.

• • • • • • • •

RADA NAD ZLATO
Až sa raz dostanete k veľkým peniazom, dajte postaviť kaplnku! Aby ste raz mohli žobrať pred jej vchodom.

• • • • • • • •

ZÁSADA
Tridsať strieborných nezapisujeme do daňových priznaní.

• • • • • • • •

Milan Kenda

Spomienka na Jiřího Wolkra

Pred 150 rokmi, 29. marca 1900, sa narodil Jiří Wolker. Keď mal pätnásť rokov, začal uverejňovať svoje prvé básne. Poézia sa stala hlavným smerom jeho ďalšej tvorivej činnosti. Písal však aj prózu, divadelné hry a poviedky pre deti. Významným prínosom do vtedajšieho kultúrneho diania boli jeho teoretické práce z oblasti kultúry a osobitne literatúry.

Jeho literárne dielo bolo nielen žánrovo a tematicky členité, ale bolo bohaté aj z kvantitatívneho hľadiska. Vzhľadom na to, že tvorivá činnosť Jiřího Wolkera trvala pomerne krátko – zomrel ani nie 24-ročný v januári 1924 –, zanechal nám vskutku impozantný odkaz.

Po postupnom prekonaní rôznych vplyvov sa stal výrazne pokrokovým tvorcom. Prostredníctvom svojich prác vyjadroval vlastné materialisticko-filozofické svetonázorové postoje. Na druhej strane zaujímal kritický postoj voči mysticizmu, organizovaným náboženstvám i pôsobeniu cirkvi, vrátane jej dvojtvárnosti a sociálnej demagógie. Potvrdzuje to i nasledujúca báseň:

Ne samým chlebom ....

Kdys ve večerním šeru
přibelhal ku klášteru
muž zbídačený tuze
od hladu, zimy, chůze.

„Kdos na vrata nám tluče,“
dí opat zlostně bruče.
„Běž bratře Matyáši,
se podívat, kdo straší.“

„Kdo jsi, jenž tlučeš do vrat?“
„Ach, pane, chléb! Mám hlad,
hlad!
A, dobrotivý Bože,
jen přes noc teplé lože!“

„Věříš-li v Krista Pána
a Marie že panna?“
Tu poutník dí: „I třeba,
jen dej mi kousek chleba!“

„A byl jsi u zpovědi?“
Zrak jeho smutně hledí.
„Ach, přebolestný osud!“
Já nebyl u ní dosud.

Já bydlil, v dálnych lesích
a snil jen o nebesích.
„Toť přetěžká věc, synu!“
„Ach, pane můj, vždyť hynu!“

„Teď dám ti požehnání
a až po zpovídaní
ti rozhřešení dáno.
To bude zítra ráno.

Až přijmeš tělo Krista
tvá duše bude čistá.

Tak vymodlíš si chleba
a všeho, čeho třeba.

Však nejsi li čistý dosud,
běž proto trochu odsud!
Tam u zdi polož sebe
a opatruj tě nebe.“

Pak brána bouchla zase.
Tu poutník pozvedá se.
Mráz poněkud jej zebe,
však - pochází též z nebe.

Mnich dobrý ráno přišel,
poutník jej nevyslyšel,
neb nebe v oné době
si vzalo duši k sobě.

Mnich poklonil se k zemi
a kříži potom třemi
se pokřižoval v líci
a šel to bratrům říci.

Tu hlasy v kapli staré
mu pěli „Miserere“.

Prof. Jaroslav Čelko

Knižné novinky

ČEPLÍKOVÁ, Margita. Štát, cirkvi a právo na Slovensku: história a súčasnosť. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2005.190 s.

Publikácia načrtáva obraz vzájomných vzťahov štátu a cirkvi na Slovensku na základe analýzy právnych predpisov. V historickej časti sa venuje právnej podstate a postaveniu cirkví v Rakúsko-Uhorsku, v predmníchovskej Československej republike, v rokoch 1948 - - 1989. Súčasnosť autorka analyzuje po roku 1989 a osobitne po roku 1993. Zaoberá sa aj budúcnosťou týchto vzťahov v kontexte vstupu Slovenska do EÚ. Analýza platných predpisov konfesného práva zachytáva vzťah k 1. 1. 2005. V závere práca obsahuje zoznam použitej literatúry, chronologický prehľad právnych predpisov a prílohy o financovaní cirkvi.

NEMEC, Matúš. Štát, cirkev a právo v Rímskej ríši v prvých štyroch storočiach po Kristovi. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 87 s.

Autor sa v práci zaoberá postavením kresťanstva a cirkvi v Rímskej ríši. Mapuje právny status cirkvi, jej inštitúcií a kresťanského náboženstva v sledovanom období. Zameral sa predovšetkým na výskum prameňov právnej úpravy, ktoré sa zachovali v rímskoprávnych zbierkach a prameňoch literárneho charakteru od rôznych autorov.

SCHELLING, Friedrich J. W. Filozofické skúmania podstaty ľudskej slobody a s tým súvisiacich predmetov / z nem. orig. prel. O. Bakoš. Bratislava: Kalligram, 2005. 109 s.

Preklad Schellingovej filozofickej piesne o slobode, ktorú sprevádzalo nepochopenie zo strany odporcov diela i jeho zástancov. Oproti predchádzajúcim jeho prácam tu došlo k posunu – obratu od explicitného panteizmu k uznaniu osobného Boha. Tento vývinový posun sa prejavil v závere práce citátmi z Písma a úsilím o súlad s platónskou ideou dobra v momentoch nanovo vzkrieseného pojmu lásky – božskej i ľudskej.

MILL, John Stuart. Logika liberalizmu / prel. E. Višňovský. Bratislava: Kalligram, 2005. 883 s.

Tento zväzok predstavuje filozofa uceleným a reprezentatívnym spôsobom. Väčšina prác vychádza prvýkrát v slovenskom preklade. Publikácia obsahuje monografie (O politickej slobode, Úvahy o zastupiteľskej vláde, Utilitarizmus, Poddanstvo žien, Kapitoly o socializme) a eseje (duch doby, Civilizácia, Užitočnosť náboženstva).

HOMIR, Robert. Šokujíci myšlenky slavných (i méně slavných osobností). Bratislava : Eko-konzult, 2005. 185 s.

Výber myšlienok známych a významných osobností vedcov, filozofov, spisovateľov, ktoré čitateľa prinútia premýšľať o svete, živote a o sebe samom. Citáty a citácie sú v texte popretkávané Homirovými myšlienkami. Autor v zozname použitej literatúry upozorňuje i na ďalšie zaujímavé práce práce tých, o ktorých sa v knihe hovorí.

Storočie propagandy: Slovensko v osídlach ideológií / zost. Valerián Bystrický, Jaroslava Roguľová. Bratislava: AEPress, 2005. 234 s.

Jedným z uhlov pohľadu na slovenské dejiny 20. storočia, plné premien a prevratov, je práve optika propagandy. Tá prináša zaujímavé úvahy, závery ako aj odpovede, o ktoré sa pokúsili slovenskí historici vo svojich príspevkoch. Fenomén propagandy zachytávajú v rozličných súvislostiach od prvej svetovej vojny až po druhú polovicu storočia. Svojím spracovaním jedinečné dielo slovenskej historiografie pomáha rozšíriť poznanie moderných slovenských dejín.

Venujte spomienku a kytičku

Človek v určitej etape svojho kultúrneho a civilizačného vývoja urobil epochálny objav ohňa, vynašiel hrnčiarsky kruh, vystrúhal z kosti mamuta sošku paleolitickej venuše a vyzdobil jaskyňu v Altamire krásnymi maľbami. Ale kto to bol „človek“? No predsa muž – odpovedá hrdo so samozrejmosťou skoro každý príslušník dnešnej doby. Veď mužský mozog je oveľa väčší než mozog ženy, preto je aj dokonalejší (mozog vážiaci až 2 850 g však patril idiotovi a najmenší, len 1 100-gramový, bol mozog spisovateľa Anatola Francea).

A čo tak predstaviť si, že všetko bolo inak? Že ženy, ako telesne slabšie a neustále gravidné, sa nezúčastňovali na love, ale starali sa o udržiavanie ohňa v jaskyni, o prípravu jedla a vypracovávanie kožušín? A pritom plietli koše, obhadzovali ich hlinou a v ohni vypaľovali z nich nádoby. Že začali sadiť prvé kultúrne rastliny, že vytvorili aj sošku Veľkej matky a v strachu ju prosili o ľahký pôrod (archeológovia síce sošky volajú venušami, ale pravdepodobne ich úloha nebola zmyselne dráždiť mužov, ale čarovať). A zatiaľ, čo muži putujú za zverou, ženy sa nástennými maľbami pokúšajú magicky im pričarovať bohatý lov. Automaticky sa pritom vytvára aj prvotná nediferencovaná rodová spoločnosť – matriarchát.

Áno, pripusťme, vážení, kacírsku myšlienku, že pri kolíske vied, umenia, remesiel, poľnohospodárstva, náboženských kultov a politiky mohli stáť nie muži, ale ženy.

Pravda, časy sa menili. V rukách žien rozvíjajúce sa poľnohospodárstvo začalo dávať toľko obživy, že na lov odchádzali už len mladí muži a starší preberali postupne do svojich rúk poľnohospodárstvo a chov zvierať. Kým však v matriarcháte boli úlohy pomerne spravodlivo rozdelené medzi mužov a ženy, v rodiacom sa patriarcháte začali muži postupne na ženy presúvať väčšinu špinavých a namáhavých prác, degradujúcich ich občas až na zvieratá zapriahané pred drevený pluh. Nakoniec sa muži zmocnili úplne dominantného postavenia a ženám prisúdili iba tri K – Kinder, Küche, Kirche (deti, kuchyňa kostol). Nebolo im umožnené vzdelávať sa, ani (a to niekde až doteraz) im nebola priznaná rovnoprávnosť vo volebnom práve.

Ženy po prvýkrát pri volebných urnách v Oregone v roku 1912

Na prelome 19. a 20. storočia sa rozpútal

Niektorí muži sa združovali v organizáciách bojujúcich proti volebnému právu žien

neľútostný boj o emancipáciu žien, prebiehajúci hlavne v Anglicku. Kým však muži používali proti sufražetkám (bojovným feministikám) len podceňujúci výsmech, ženy sú ochotné v tomto boji obetovať aj vlastný život: v roku 1913 zahynula na dostihoch sufražetka Emily Davisová, ktorá sa vrhla pod kopytá koňa kráľa Juraja, aby takto demonštrovala boj za volebné právo žien. O šesť rokov neskôr (8. marca 1919) navrhla Klára Zetkinová zavedenie Medzinárodného dňa žien.

Plagát vyzývajúci ženy k účasti na voľbách

Buržoázna spoločnosť v snahe oslabiť takýto hold ženám a zatlačiť MDŽ do úzadia zaviedla Deň matiek – čiže by mali byť uctievané iba ženy, ktoré sa zaslúžili o nevyhynutie ľudského rodu; nie však množstvo tých „starých panien“, ktoré sa „len“ obetavo venujú ošetrovaniu chorých, výučbe detí a dnes vlastne už aj práci vo všetkých odvetviach ľudskej činnosti (pričom však ich odmeňovanie stále zaostáva za honorármi mužských zamestnancov).

Ako vďaku za obetavú prácu a za skrášľovanie nášho života namiesto obligátnej kytičky snežienok aspoň týchto niekoľko riadkov ženám k ich sviatku srdečne venuje

Anton Daniel

P. S.

V roku 2002 bola v centre Bratislavy, oproti tzv. Trojičnému kostolu zasadená do chodníka kovová doska s textom: Na týchto miestach bola 24. mája 1602 ako prvá v Bratislave za bosoráctvo upálená Agatha Toott Boriobaschin.

Dúfam, že na MDŽ už bude z dosky odstránená vrstva snehu a blata, aby som mohol na ňu položiť kytičku snežienok a tak si uctil pamiatku všetkých nevinne umučených žien. Kto cítite ako ja, aj vy tak urobte – možno tým založíme novú tradíciu.

Okno do internetu

Boží internet

V doterajších okienkach do internetu sme sa venovali iba sebe, hľadali sme vo svetovej pavučine humanistov, agnostikov, ateistov, jednoducho, „bezbožníkov“. Dnes sa pozrieme na opačnú stranu mince, na internet pre veriacich. Ten môže byť užitočný aj pre ľudí, ktorí dokážu prežiť dôstojný a plnohodnotný život bez barličky s menom Boh a neodmieta múdru myšlienku: poznaj svojho oponenta.

Aký je vlastne Boží internet? Google – dobrý pomocník každého tuláka po internete, nám ponúkne zaujímavú štatistiku. Na zadané heslo „náboženstvo“ vyhľadal viac ako sedemstotisíc odkazov, pričom čisto v slovenských stránkach ich bolo takmer šesťstotisíc. Slovo „ateizmus“ nemôže s predchádzajúcim heslom vôbec súperiť. Náš pomocník ukázal „iba“ necelých sedemdesiattisíc a slovenské stránky iba necelých štrnásťtisíc odkazov.

Vyrovnanejšia je už situácia pri slovách kresťan a ateista. Aj tu víťazí viera nad bezbožnosťou, ale nie až takým deklasujúcim spôsobom. Slovo „kresťan“ bolo vyhľadané viac ako 65-tisíckrát (slovenské stránky 48-tisíc), slovo „ateista“ s počtom takmer 54-tisíc už až tak nezaostávalo (v slovenských stránkach viac ako 38-tisíckrát). Ale nechajme čísla číslami a pozrime si obsah.

Na Slovensku nás zaujíma kresťanský, predovšetkým katolícky internet. Ich hlavný ideologický nástroj v elektronickom svete je na adrese www.katnoviny.sk. Celkom omračujúco na vás zapôsobí počítadlo návštevníkov stránky, ktoré pri našej návšteve ukazovalo číslo 1 673 016. Ak sa však zamyslíme, potom pri piatich miliónoch Slovákov, ktorí sú údajne až na pár bývalých komunistov oddane veriacimi ovečkami, to nie je až tak veľa. Okrem toho je počítadlo nastavené dosť „citlivo“ – pripočíta vašu návštevu vždy, keď prídete na stránku, a to aj v prípade, že to urobíte i desaťkrát za päť minút.

Druhým, nemenej dôležitým šíriteľom slova o večnom, nekonečnom a vševedúcom Bohu je oficiálna stránka Katolíckej cirkvi na Slovensku: www.kbs.sk. Aj evanjelická cirkev vám má čo ponúknuť na adrese: www.ecav.sk. A nesmieme zabudnúť, že všetko to začalo knihou kníh – Bibliou, ktorej pisateľov inšpiroval onen večný a najvyšší vládca nad našimi osudmi. Možno ste nechceli míňať peniaze na tento druh literatúry, a my máme pre vás dobrú správu, ani nemusíte. Biblia je na internete. Môžete si ju pozrieť napríklad na stránke www.biblia.sk. Nuž, pekné zážitky, a nechajte sa poučiť, ako veľmi sa mýlite tým svojím humanizmom, agnosticizmom, či nedajbože ateizmom.

František Jedinák

Slovník ateistu

Kresťanský modernizmus

Feudalizmus s množstvom pozostatkov stredoveku na začiatku 19. storočia a prudko sa rozvíjajúca kapitalistická spoločnosť s jej technikou, organizáciou i demokratickými výdobytkami koncom 19. storočia – tak sa zmenil len za sto rokov obraz Európy. Rozvoj biblickej kritiky, porovnávacieho štúdia náboženstva, ale najmä rozvoj prírodných vied a tempo spoločenských premien, to všetko nastolilo otázku spoločenskej pozície a prejavu kresťanstva. Tak vznikol kresťanský modernizmus ako možnosť prispôsobovania sa kresťanského náboženstva, teológie a cirkví podmienkam novodobej spoločnosti a zmenám v myslení ľudí, čo malo zabezpečiť funkčnosť kresťanstva aj v týchto zmenených a ďalej sa meniacich spoločenských pomeroch. Modernisti, najmä protestantskí, zaujímali kritické stanoviská aj k samotnej Biblii a pripúšťali aj v náboženstve možnosť vývoja. Pochopiteľne, išlo zachovanie samotnej viery a v prípade katolíkov aj dogmy. Modernizmus mal viaceré smery i predstaviteľov vo viacerých krajinách. Na začiatku 20. storočia Vatikán odsúdil teologické diela s modernistickými tendenciami. Pápež Pius X. pranieroval modernizmus ako „syntézu všetkých kacírstiev“ a v roku 1910 nariadil kňazom skladať takzvanú antimodernistickú prísahu.

Modernizácia kresťanstva

Premeny modernej spoločnosti – vrátane ich sekularizačných dosahov – však pokračovali, navyše s rastúcou intenzitou. Počúc II. Vatikánskym koncilom (1962 – 1965) sa v katolicizme posilňujú modernizačné prvky. Pravda, v obmedzenom rozsahu a najmä vo vzťahu k vonkajším stránkam a prejavom katolíckeho kultu. Ide skôr o ukazovanie akéhosi úsilia, než o skutočnú modernizáciu, lebo tá je striktne limitovaná, ak nie znemožňovaná, základnými, zväčša dogmatizovanými východiskami katolíckej teológie a etiky. Výraznejšie, aj v podstatnejších teologických otázkach, sa úsilie o modernizáciu prejavilo v protestantizme. Isté modernizačné tendencie badať v ďalších, aj mimokresťanských náboženstvách.

Modernizácia kresťanstva je vedomý a riadený proces zmien vo výklade pojmov, v koncepciách a metódach realizácie funkcií kresťanstva v dnešnom svete. Je to úsilie kresťanstva o priblíženie sa k súčasnému životu, o aktualizáciu, sprítomnenie jeho ideí a snáh, k mysleniu a cíteniu súčasných ľudí. To sa však stretáva s nemalými problémami. Ak totiž kedysi kresťanstvo „prenikalo svetom“, dnes „svet“ čoraz väčšmi preniká do kresťanstva, konfrontovaného s výsledkami vied i sociálnymi premenami, ktoré ľudstvo dosiahlo a ktoré sa uskutočnili mimo kresťanského náboženstva, zväčša bez neho a neraz proti nemu.

Zároveň spoločenské „sprítomňovanie“ kresťanstva predstavuje predovšetkým pre katolicizmus nebývalé riziko zosvetšťovania samotného náboženstva a cirkvi. Uvedomenie si tohto rizika signalizujú už od II. Vatikánskeho koncilu vnútorné spory v cirkvi medzi tradicionalistami a novátormi. No nielen katolícka cirkev zdôrazňuje „nadprirodzený“ pôvod svojho vzniku a učenia. Nielen katolicizmus obhajuje kresťanské, „nadprirodzené“, „večné“ pravdy, nedotknuteľné historickými premenami, ako aj svoj nevyhnutný odstup voči „tomu svetu“. Preto nielen katolíci, ale aj kresťanskí konzervatívci všeobecne napádajú termín „prispôsobovanie sa“ kresťanstva svetu, odmietajú jeho podriaďovanie sa svetu či dokonca predstavu pohltenia kresťanstva svetom.

Zostáva dodať, že napríklad isté demokratizačné tendencie v živote cirkví sú moderné iba z úzko cirkevného hľadiska a vlastne iba zdanlivo. V skutočnosti sú totiž iba akýmsi dodatočným, historicky oneskoreným, a teda formálnym akceptovaním vecí, ktoré sú v spoločenskom živote dávno realizované a bežné. Pri modernizácii kresťanstva ide potom prakticky iba o čiastkové a javové zmeny, predovšetkým v oblasti liturgie a pastoračnej praxe, prípadne o niektoré stránky vnútorného života a organizácie cirkví.

Výroky osobností

Verím v Ameriku, kde odluka cirkvi a štátu je absolútna – kde žiaden katolícky prelát nebude prezidentovi hovoriť, čo má robiť (aj keby prezident bol katolíkom), a žiaden protestantský kňaz nebude hovoriť svojim farníkom, koho majú voliť – kde sa žiadnej cirkvi alebo cirkevnej škole nepridieľuje nič z verejných prostriedkov, ani sa táto nijako neuprednostňuje.

J. F. Kennedy
(Tento jeho výrok je z roku 1960. V nasledujúcom roku bol J. F. Kennedz ako prvý katolík zvolený za prezidenta USA.)

„Bolo by veľmi príjemné, ak by existoval Boh, ktorý stvoril svet, spravodlivo mu vládne, zabezpečuje morálny poriadok a existenciu raja po smrti. Ale neúprosné fakty hovoria o tom, že to všetko je len naše nesplniteľné želanie.“

Sigmund Freud
(1856-1939), rakúsky psychiater a zakladateľ psychoanalýzy

Z listov čitateľov

Ad Prometheus č. 06/2005

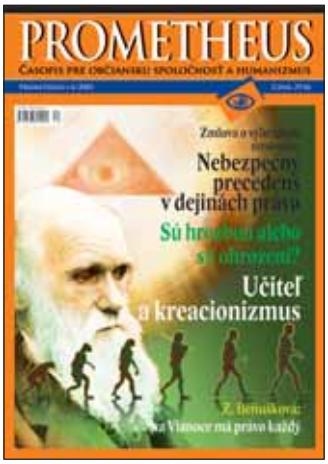

Som veľmi rád, že konečne vychádza časopis (lepší názov už ani nemôže mať), ktorý aspoň sčasti vypĺňa medzeru na našom, svetonázorovo pomerne jednostrannom, mediálnom trhu. Veľká vďaka Vám zaň.

Váš čitateľ a priaznivec Jozef

Náplň časopisu obdivujeme, je fundovaná, zaujímavá, veľa sa dozvieme o tom, čo sme nevedeli. Filozofia o živote, o človeku je zložitá a je pre nás cenné poznať ju hlbšie i v seniorskom veku. Neuzatvárame sa do ulity veku – po nás potopa, naopak, chceme veriť, že v priebehu nového storočia postupne zvíťazí myšlienka rozumu a ľudskosť s pravým, nefalšovaným citom k potrebám sveta.

Margita a Dionýz,
Nové Mesto nad Váhom

Ad: Zmluva o výhradách svedomia: Nebezpečný precedens v dejinách práva!

Vatikánska zmluva urobila zo Slovenskej republiky cirkevnú provinciu, ktorá je ešte „hrdo“ zapísaná v kalendári ako „pamätný deň Slovenskej republiky“! Zmluva o výhrade svedomia, ďalšia „exkluzívna devôta“, je ukážkou potichu, ale presne a veľmi konkrétne sa vzmáhajúcej ideológie bažiacej po jedinom – stratenej moci.

Nebezpečný precedens v dejinách práva

Svedomie je len jedno, to ľudské, žiadne iné nebolo a ani nebude. Ak s tým má ktosi problém, je to len jeho svedomie, a u poniektorých „ľudí“ asi ten najväčší problém. Naši vládni predstavitelia i poslanci parlamentu dostali mandát od občanov Slovenskej veci verejnej, nie od Vatikánu, ani od Slovenskej veci cirkevnej. Ak má niekto pocit, že má iné, akési „nadsvedomie“, je čas vyhlásiť ho „pre istotu“, ešte kým je tu, za svätého, najlepšie hneď postaviť aj sochu. Staré sme zvalili, tak treba nové, krajšie, veľkolepejšie a oddanejšie. Guru spoza hraníc si iste nenechá ujsť príležitosť prísť ju posvätiť a pridať pár pochvalných slov za poslušnosť. Veď tak sa to patrí v každej oddanej a poslušnej provincii. V „srdci“ demokratickej Európy je to ešte o to „vzácnejšie“.

Mikuláš Papp, Veľký Krtíš

● ● ● ● ● ●

Nepodpísanie zmluvy o výhrade svedomia môžeme považovať za historický medzník, ktorý môže mať ďalekosiahle dôsledky pre demokraticky a humanisticky zmýšľajúcich ľudí, ale aj pre veriacich. Táto zmluva bola naozaj asi len zámienka na odchod z koalície. Ide o škriepky medzi dvoma vládnucimi stranami a samotný problém je niekde bokom. Musím však povedať, že Dzurindove slová o tom, že nakoniec sa môže stať, že prijatím zákona by mohlo prísť k prehodnocovaniu všetkých zákonov, nariadení, noriem a pod., sú faktom. Faktom, ktorý môže spôsobiť anarchiu, keď napr. sudcovi svedomie nedovolí odsúdiť na výnimočný trest sadistického pedofilného vraha, lekár, ktorý pri promócii zložil prísahu a odmietne podať transfúziu umierajúcemu človeku, učiteľ odmietne vyučovať sexuálnu výchovu a nakoniec farár, ktorý vyštudoval teológiu zo zištných záujmov, proti svojej vôli odmietne existenciu Božích zákonov. A nakoniec sa stane, že zákon o výhrade svedomia sa zlikviduje sám. Toto je len niekoľko názorov, prečo by sa táto problematika vôbec nemala prerokúvať na politickej úrovni.

MVDr. Miloš Majerčiak

● ● ● ● ● ●

Podľa mňa je potrebné venovať väčšiu pozornosť aktivitám katolíckej cirkvi, najmä z dôvodu jej rozpínavosti a nanucovania jej názorov ako tých najsprávnejších. Napríklad povinne voliteľné vyučovanie náboženstva na základných školách predstavuje priamu hrozbu, keďže deti sú najviac manipulovateľné, alebo aj zmluvy s Vatikánom. Myslím, že sme to všetci podcenili a začíname sa spamätávať až teraz. Zmluva o výhrade svedomia sa bude týkať všetkých. Môj názor je, že nie ja budem môcť mať výhradu svedomia (nie som kresťan katolík), ale niekto ju bude môcť použiť proti mne. Každý z politikov zabudol na ateistov, či ľudí, ktorí síce veria v Boha, ale nie toho cirkevného.

Javorová

● ● ● ● ● ●

Nechcete reagovať na situáciu, ktorá vznikla na Slovensku? Myslím tým rozhodnutie o predčasných voľbách. Napríklad kampaňou pod heslom: Politika bez cirkvi! Náboženstvo do kostolov a k rodinným krbom! Viera je vec osobná, nie verejná!... Myslím, že teraz je veľká šanca otvoriť viacerým ľuďom oči prostredníctvom masmédií, veľkoplošných plagátov, letákov a pod.

Ivan Milan

Ad: Ideologické masáže vedy, Prometheus č. 5/2005

Reagujem na článok pána Vladimíra Kubanku uverejnený v čísle 5/2005 časopisu Promethea. Môj názor na úlohu viery v živote človeka je tento:

Niečomu treba veriť, netreba však byť ľahkoverným. Pojmy ako Boh, duch, duša, posmrtný život, klinická smrť sú veľmi náročné na chápanie, a tak je tu namieste sústavná pochybnosť „zaručených právd“ o pánu Bohu, človeku, vesmíre (univerze). Prírodovedec, filozof a mních Roger Bacon (1214 – 1294) vo svojom diele *Opus Tertium* vyslovil túto zaujímavú myšlienku: „Lebo od počiatku sveta sa všetci mudrci, svätí i skutoční filozofi vždy dištancovali od zaužívaného názoru aj vo vede, aj v živote, lebo väčšina sa v mnohom mýli a nikdy nie je dokonalá.“ Omyly vedcov z minulosti priam bijú do očí:

„Veriť musí každý“ a iné ideologické masáže vedy

1. Telefón bol považovaný „učeným“ vedcom za dielo bruchomluvca.
2. Jeden Západoeurópan považoval liečivé účinky africkej plesne za poveru černochov.
3. Akupunktúra sa ešte v 20. storočí ako liečebná metóda kritizovala.
4. Predstavitelia kresťanstva verili, že nad našimi hlavami je nebeská klenba.
5. Existencia neba, pekla a očistca je podľa českého mystika Františka Bardona obmedzená predstavou kňazov. Zároveň tvrdí, že každé náboženstvo má svetlé i tienisté stránky.
6. Obraz Boha je deformovaný silným poľudštením – antropomorfizmom.
7. Starorímski básnici vymysleli množstvo bohov s typickými ľudskými chybami. Toto tvrdil sv. Augustín v diele *Boží štát*

Sir Laurence Gardner, svetoznámy genealóg kráľovských rodín, hlavný atašé Európskej rady kniežat, kráľovský historiograf jakobínov, hovorí: „Každá vláda a každá cirkev učí takej forme histórie a dogiem, aké sa im hodia na realizáciu ich vlastných záujmov. Učia nás nie to, čo by sme mali vedieť, ale hovorí sa nám to, čomu musíme veriť ...“

A na záver ešte toto: humanista Lorenzo Vala (1407 – 1457) kritickým postupom zistil, že tzv. Konštantínova donácia, podľa ktorej vraj cisár Konštantín udelil pápežom večné panstvo nad Rímom a celým Talianskom cisársku moc a moc najvyššieho sudcu, je jednou z podvrhnutých listín. Mnohí veriaci o tejto špine nevedia alebo by ju boli schopní poprieť.

Váš čitateľ Peter

Na zasmiatie a zamyslenie

Ambrose Bierce (1842-1914) bol americký literát, ktorý sa preslávil svojím humorným cynizmom doma i v Anglicku. Ostrie jeho pera bolo zamerané na neduhy spoločnosti a nechýbal mu ani kriticko-cynický pohľad na pokrytectvo náboženských inštitúcií a kléru. Známe sú jeho definície, z ktorých mnohé nestratili svoju aktuálnosť ani dnes. Prinášame niekoľko ukážok ako inšpiráciu na zasmiatie a zamyslenie.

Kresťan

Človek, ktorý verí, že Nový zákon je Božstvom inšpirovaná kniha obdivuhodne prispôsobená duchovným potrebám jeho suseda. Je to človek, ktorý zachováva Kristovo učenie, kým sa neprotiví jeho hriešnemu životu.

Ženský kláštor (konvent)

Miesto, kde sa uchyľujú ženy, ktoré chcú získať voľný čas na meditovanie o neresti zvanej nečinnosť.

Evanjelista

Nositeľ dobrej zvesti, najmä v náboženskom zmysle, ktorý nás ubezpečuje o našej spáse a o zatratení našich susedov.

Viera

Presvedčenie – bez dôkazov pravdivosti – o niečom, čo niekto vraví o neslýchaných veciach bez toho, aby o nich niečo vedel.

Nebo

Miesto, kde nás zlí prestanú obťažovať rozprávaním o svojich súkromných záležitostiach a dobrí počúvajú pozorne to, čo im rozprávate vy.

Bezbožnosť

Vaša neúcta k môjmu božstvu.

Mytológia

Súhrn presvedčení primitívnych ľudí, ktoré sa týkajú ich pôvodu, včasnej histórie, hrdinov, božstiev, atď. na rozdiel od pravdivých rozprávok, ktoré si vymyslia neskôr.

PREHĽAD ČLÁNKOV UVEREJNENÝCH V DVOJMESAČNÍKU

PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

Ročník I., 2005

Minulý rok vyšlo 6 čísiel dvojmesačníka Prometheus – časopisu pre občiansku spoločnosť a humanizmus. Časopis prinášal pravidelné i nepravidelné rubriky venujúce sa témam humanizmu, ateizmu, tolerancie, náboženstva, občianskej spoločnosti a i.

Časopis vydáva Spoločnosť Prometheus Bratislava. Jeho šéfredaktorkou je Judita Takáčová a ako redaktori počas celého roka pôsobili Miloslava Necpalová, Alena Behúnová, Radovan Pavlík a Roman Hradecký. Členmi redakčnej rady sú: Matej Beňo, Ján Bienik, Ladislav Hubenák, Miroslav Kožuch, Bohumír Kvasnička, Miloslava Necpalová a Judita Takáčová. Časopis graficky spracúval Marcel Kostelník z grafického štúdia INFOMA® Business Trading, s. r. o.

Z priestorových dôvodov prehľad uverejnených článkov neobsahuje kratšie príspevky, aforizmy, vtipy či kratšie listy čitateľov. Články sú zoradené podľa tém a autorov.

ROZHOVORY S OSOBNOSŤAMI

Miloslava NECPALOVÁ:
Monoteistické náboženstvá odchádzajú z dejín (Egon Bondy) – 5
Na Vianoce má právo každý (Zuzana Beňušková) – 6

Braňo ONDRUŠ:
Viem, že Boh existuje, ale z katolicizmu mám pocit ohrozenia (Peter Macsovszky) – 3

Judita TAKÁČOVÁ:
Verím, že ženy si nedajú vnútiť patriarchálny spôsob života (Oľga Pietruchová) – 1
Odluka cirkvi od štátu nie je možná! (Katarína Zavacká) – 2
Humanizmus je spôsob života (George Liénard) – 4

HUMANIZMUS

Levi FRAGELL:
Humanizmus a bioetika – 3

Georges Liénard:
Ochrana ľudského embrya: humanistický pohľad – 3

Taslima NASREENOVÁ:
Humanizmus je môj domov – 3

David POLLOCK:
Humanizmus a otvorená spoločnosť – 4

Rastislav ŠKODA:
Rád vysvetlím, kto sú humanisti – 1
Nemeckí humanisti – 3

ATEIZMUS

Stanislav KIZEK:
Pre boj proti ateistom za mreže – 3

Braňo ONDRUŠ:
Ochrana ateistov – záujem politikov – 3
Zákon pre bezkonfesijných občanov – 3

Keith M. PARSONS:
7 najčastejších mýtov o ateizme – 2
Prečo konať morálne? Dilema pre ateistov? – 3

ODLUKA CIRKVI OD ŠTÁTU, FINANCOVANIE CIRKVÍ

Výzva všetkým voľnomyšlienkarom – Za obranu a zachovanie zákona o odluke cirkvi od štátu vo Francúzsku – 2

Miroslav HORÁCKY:
Sekularizácia a evanjelizácia – 5
Sté výročie odluky cirkvi od štátu vo Francúzsku – 6
Z dejín vzťahu štátu a cirkvi – 6

Roman HRADECKÝ:
Štát zaplať a bude ti odpustené – 4

Judita TAKÁČOVÁ:
Odluka cirkvi od štátu: Realita či zbožné želanie? – 2
Francúzsky sekularizmus a moslimské šatky - 4

Radovan PAVLÍK:
Viac poriadku do financovania cirkví – 1
Anketa medzi poslancami NR SR o odluke cirkvi od štátu – 2

ETICKÁ VÝCHOVA A NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

Matej BEŇO:
Nealternatívna alternatíva – 1

Ladislav HUBENÁK:
Úlohou štátneho školstva nie je poskytovať služby pre cirkev – 5

Miloslava NECPALOVÁ:
Etické je nebáť sa – 6

Radovan PAVLÍK:
Ideológia farárov povinná? – 1
Etika by mala byť povinná pre všetkých žiakov – 5

Judita TAKÁČOVÁ:
Anketa medzi učiteľmi základných škôl o etickej a náboženskej výchove – 1
Ministerstvo školstva ignoruje humanistickú etickú výchovu – 5

VÝHRADA SVEDOMIA

Stanislav KIZEK:
Nebezpečný precedens v dejinách práva – 6

Štefan KOPČAN:
Výhrada svedomia a občianske obrady – 3

Radovan PAVLÍK:
Zmluva o výhradách svedomia rozdeľuje politickú scénu – 5
Anketa o zmluve o výhradách svedomia medzi poslancami EP – 3
Rozhovor s Mariánom Gavendom o zmluve o výhradách svedomia – 6
Rozhovor s Beátou Brestenskou o zmluve o výhradách svedomia – 6

Judita TAKÁČOVÁ:
Zmluva o výhradách svedomia už aj na pôde Európskeho parlamentu – 3

AKTUÁLNE

Alena BEHÚNOVÁ:
Slovensko starne – 1
Výchova mladých ľudí k manželstvu a rodičovstvu je nedostatočná – 2

Rob BUITENWEG:
Odmietnuť európsku ústavu?

Karim CHAIBI:
Sú hrozbou alebo sú ohrození? (o občianskych nepokojoch vo Francúzsku) – 6

Braňo ONDRUŠ:
Nevidím to ružovo (gejovia a lesby na Slovensku) – 2
Arogantné pohŕdanie prírodou pre peniaze – 3
Netolerancia naša každodenná (anketa o tolerancii v SR) - 5

Radovan PAVLÍK:
Žiaden svetonázor by nemal mať exkluzivitu (rozhovor s Vladimírom Maňkom) – 1

Pozorovateľ:
Prečo nemusí mať minister vnútra výčitky svedomia – 6

Peter PRUSÁK:
Nehorázna trúfalosť biskupov – 1

Alexander REHÁK:
Smeruje Slovensko k fundamentalizmu? – 4

Peter WEISS:
Ideológia jednej strany povýšená na národnú identitu – 1

ŠTÁT A CIRKEV VO SVETE

Peter Prusák:
Štát a cirkev v Nemecku - 3
Štát a cirkev vo Francúzsku - 4
Štát a cirkev v Taliansku – 5
Štát a cirkev v Španielsku – 6

KRESŤANSTVO, ISLAM, JUDAIZMUS

Karim CHAIBI:
Úpadok ideológie – 5
Porozumenie medzi kultúrami: judeo-islamské prepojenie – 6

Eduard CHMELÁR:
Biblia a Korán si nemajú čo vyčítať - 5

Bill MOYERS:
Zajtrajšok neexistuje – 4

VEDA

Vladimír KUBANKA:
„Veriť musí každý“ a iné ideologické masáže vedy – 5

Igor KAPIŠINSKÝ:
Hamlet a fyzika – 1

KREACIONIZMUS

ŠKODA Rastislav:
Učiteľ a kreacionizmus (1) – 6

PÁPEŽI

GREGUŠ Peter:
Nomen omen – Pontifikát Benedikta XV. – 3

HORÁCKY Miroslav:
Sedis vacat (Za Jánom Pavlom II.) – 2
Habemus papam - 3

JEDINÁK František:
Taktik a politik – 2

DANIEL Anton:
Ilúzie a sklamania – 2

KLÉROFAŠIZMUS

Jaroslav ČELKO:
Ľudácke šľahanie bičom po vode - 2
Klérofašizmus na Slovensku – fikcia či skutočnosť? – 5

Ladislav HUBENÁK:
Oceňovaný antisemita (o ocenení biskupa Vojtaššáka) – 6

Pamätník:
Sociálne encykliky o vlastníctve a slovenskí klérofašisti – 3

OBŽALOBA NÁBOŽENSTVA

Chester Dolan (preložil A. Rehák):
Teokracia – 1
Prečo sa ľudia zabíjajú – 2
O vede a poznaní – 3
Fanatizmus – 4
Preľudnenie a nacionalizmus – 5
Ateizmus – 6

OSOBNOSTI HUMANIZMU

Jaroslav ČELKO:
O básnikovi Villonovi a o jednom biskupovi – 2
Lomonosov – priekopník ruského ateizmu – 4
O činorodom živote a mučeníckom skone Tomáša Münzera – 5
Francis Bacon – praotec experimentálnej vedy – 6

Ladislav HUBENÁK:
Storočie Voltaira – storočie svetiel – 3

Judita TAKÁČOVÁ:
Diplomat slovenských humanistov (Alexander Rehák) - 5

SVETOVÉ NÁBOŽENSTVÁ

Alena BEHÚNOVÁ:
Budhizmus – 3
Hinduizmus - 4
Konfucianizmus – 5
Šintoizmus – 6

Judita TAKÁČOVÁ:
Islam – 1
Judaizmus - 2

ZAUJÍMAVOSTI ZO SVETA

jt, ab:
Gyurcsány bojuje proti Vatikánu – 1
Ukrajina: Politická kríza prehĺbila spory najväčších cirkví – 1
Vatikán kritizuje vytláčanie náboženstva z politiky – 1
V Rakúsku opustilo katolícku cirkev v roku 2004 viac ako 44 000 veriacich - 1
Nová pohľad na kondómy – 2
Evanjelista Judáš – 2
Vatikán zakázal Brownov román – 2
Kňazom môže byť aj homosexuál – 2
Toma Hanksa nepustia do Westminsterskej katedrály – 3
Svetový deň humanistov – 3
Tresty pre zahalené ženy? – 3
Boj o umelé oplodnenie vyhrala katolícka cirkev – 3
Liberálne kroky španielskej vlády – 3
Kreacionizmus v štátnych školách? – 4
Protesty proti náboženským súdom v Kanade – 4
Bezbožníci kontra katolícke fórum
Bioetici diskutovali v OSN o klonovaní – 5
Nová cirkev v USA uznáva lietajúcu špagetovú obludu – 5
Medzinárodný deň tolerancie – 5
Pápež nechce medzi kňazmi gejov – 6
Tisíce ľudí demonštrovali za obranu sekularizmu v Paríži – 6
Sekularista roka – 6

MINULOSŤ

ČELKO Jaroslav:
Trpký údel uhorských jakobínov – 2

Anton DANIEL:
O pápežke Jane – 3
Blahoslavený excisár Karol – 4
Voľná myšlienka: 125 rokov od jej založenia – 5

Alena FARAGULOVÁ:
Žena v zrkadle náboženstva – 4

GREGUŠ Peter.
Tajomstvá inkvizície – 1

Štefan KOPČAN:
Kremačné hnutie na Slovensku - 6

DOKUMENTY

Stanovisko Európskej humanistickej federácie k ústavnej zmluve EÚ – 1
Humanistický manifest 2000 – 1. časť - 3
Humanistický manifest 2000 – 2. časť - 4
Humanistický manifest 2000 – 3. časť – 5
Humanistický manifest 2000 – 4. časť – 6
Parížska deklarácia Medzinárodnej humanistickej a etickej únie – 4

REPORTÁŽE

Lenka BEŇOVÁ:
Nigéria – AIDS, chudoba a vojny I. – 2
Nigéria – AIDS, chudoba a vojny II. – 3

Roman HRADECKÝ:
Žiť bez náboženstva je prirodzené (reportáž z kongresu IHEU) - 4

Věra NOSKOVÁ:
Esoterický byznys a víra – 3

Judita TAKÁČOVÁ:
Berlín očami humanistov (obrazová reportáž) – 4

KLUBY SPOLOČNOSTI PROMETHEUS

Miloslava NECPALOVÁ:
Sme jediným združením sekulárnych humanistov v SR (Ľudovít Ludha, Bratislava) – 4
Ide nám o väčší prienik na verejnosť (Roman Hradecký, Banská Bystrica) – 5
Aj malé kluby majú veľké výsledky (Jozef Mažári, Martin; Tibor Bittner, Veľký Krtíš) – 6

ZAUJÍMAVOSTI:

Alena BEHÚNOVÁ:
Predstavy o vzniku života na zemi u vybaných národov – 1

Historigraphus:
Ježiš – koreň kresťanského exorcizmu – 3

Miroslav HORÁCKY:
Čo je a o čo sa usiluje Opus Dei – 2
Ľudová nábožnosť v zrkadle folklóru – 4

Anton DANIEL:
Vianoce – obdobie narodenia bohov – 6

Judita TAKÁČOVÁ:
Ježiš Kristus vraj nikdy neexistoval - 2

LISTY ČITATEĽOV

Miro DOLNÁK:
Aké miesto pre slovenskú kultúru? – 4

Alena FARAGULOVÁ:
Vianoce... – 6

Ladislav TÓTH:
Náboženstvo, škola, výchova – 4

Tuto:
Boh riadi naše osudy – 4

Stanislav VITTEK:
Uvažujeme racionálne o svojom svetonázore? – 5

OKNO DO INTERNETU

František JEDINÁK:
Poľskí humanisti a ateisti na internete – 2
Američania, ateizmus a humanizmus na internete – 3
Rusko – koniec ateizmu? – 4
Česko – ateizmus a skepticizmus – 5
Nemecko – od Luthera k ateizmu – 6

KNIŽNÉ RECENZIE

Matej BEŇO:
Učiteľom etickej výchovy – 1
Antológia moderného ateizmu – 5
Černá kniha kapitalizmu – 6

Ľudmila ČELKOVÁ:
Voltairov odkaz (Ladislav Hubenák: Nekorunovaný kráľ Európy. 2004) – 1

Peter MACSOVSZKY:
Posvätné melódie ukryté v príbehoch (Karim Chaibi: Duša harfistu. 2005) – 5

Peter PRUSÁK:
Bude Slovensko kresťanský štát? (Marián Baťala: Čierna má zelenú. 2005) – 4

Svetlana ŽUCHOVÁ:
Staré známe zlaté časy – 3

SLOVNÍK ATEISTU

Celibát, ekumenizmus, fundamentalizmus – 3
Teizmus, panteizmus, deizmus, antiteizmus, ateizmus; kanonické právo, kódex kanonického práva, konkordát, modus vivendi, odluka cirkvi od štátu – 4
Galikanizmus, jansenizmus, febronianizmus, jozefinizmus, kultúrny boj – 5
Letopočty a kalendáre, Bartolomejská noc, Canossa – 6

Po Leninovej smrti sa Boh s Luciferom radia kam ho poslať. Do neba či do pekla? Dohodli sa, že pôjde do pekla. Po nejakom čase stretne Boh Lucifera.
– Pochválen... Lucifer!
– Naveky... amen, Bože!
– Ako sa ti darí?
– Mizerne, čerti sa mi vzbúrili. Chcú osemhodinovú pracovnú dobu, päťdňový pracovný týždeň a na zlepšenie pracovných podmienok žiadajú nainštalovať klimatizáciu... Nezobral by si toho Lenina k sebe do raja?
– V poriadku, súhlasil Boh.
Na čom sa dohodli to aj urobili, poslali Lenina do raja. Po nejakom čase stretne Lucifer Boha ako sa kamsi ponáhľa s knihami pod pazuchou.
– Nazdar, Bože, ako sa ti darí?
– Za prvé, nie Boh, ale súdruh, za druhé, Boha niet, a za tretie, nezdržuj, ponáhľam sa na stránicku schôdzu. ☺

Regionálne stretnutie duchovných sa zakončilo dobrým obedom, ku ktorému im ako dezert omylom naservírovali melón, do ktorého bola naliata vodka. Keď majiteľ reštaurácie zistil tento omyl, najskôr sa rozzúril, vynadal čašníkovi a potom sa ho potichu spýtal:
– A čo oni, čo hovoria?
– Nič pane, poriadne sa rozveselili a teraz, aha, pozrite, ako strkajú do vrecák semienka z toho melóna. ☺

V akváriu vzrušene diskutujú dve rybičky. Odrazu, odvrátiac sa od seba, každá z nich odpláva do iného rohu akvária. Po nejakom čase jedna z nich opäť pripláva k druhej a hovorí:
– Ty stále dookola opakuješ, Boh neexistuje, Boh neexistuje... a kto nám teda mení vodu v akváriu. Ha? ☺

V tajničke je ukrytý výrok Elizabeth Cady Stantonovej, americkej bojovníčky za práva žien

Autor: ***Vojtech Kúkoľ***	hmyz so žihadlom	obec v okrese Komárno	iniciály čes. spisovateľa Drdu	vymretá kočovníčka	kto súťažne vesluje		EČV okresu Trenčín	vyššie štátne vyznamenanie	španielska vychovávateľka	rímske číslo 1005	skupina piatich osôb, päťka		mesto v ČR	žiadna osoba	biblický staviteľ korábu
vynález						peší turista						angl. žen. meno / vínové poháre			
1. časť tajničky						**2. časť tajničky** / krájaj nožom									
hoci, po česky			skr. našej armády / atómová elektráreň				ruský súhlas / EČV okr. Svidník			tam / ženské meno			pästiarska skr. / brúsil		
Pomôcky: Arles, Tala, IPA	prsník (knižn.)	francúzske mesto / povedal (knižn.)						Yukon territory	Michal (dom.) / nedriemal					základná číslovka	túz
3. časť tajničky															
kórejská dynastia do r. 1910			čes. plošná miera (100 m²) / sklad			osobné zámeno	Terézia (dom.) / kyslá pochutina					chumáč tráv hmotnosť (fyz.)			
telocvičná poloha				Medzinárodný olympijský výbor	zn. kvalitnej múky / zn. rum. nákl. áut			kremík (zn.) / strešná krytina			umelecká trojica / skr. výrazu ctený				
	4. časť tajničky / toto													EČV okr. Senica	typové ozn. lietadiel Antonov
tesárska sekera						ovinul sa, omotal sa (expr.)									
plumbum						sídlo v Etiópii					**5. časť tajničky**				

PROMETHEUS KUPÓN č. 1

Správne odpovede s nalepeným kupónom zasielajte na adresu redakcie časopisu Prometheus, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava do 10. apríla 2006.
Traja vyžrebovaní výhercovia budú odmenení knihou L. Hubenáka Nekorunovaný kráľ Európy.

Tajnička z minulého čísla znela: **„Viera začína tam, kde končí myslenie.“** Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali: ***Stanislav Snopko*** - Banská Bystrica, ***Zuzana Sujová*** - Trnava, ***Helena Bublová*** - Nitra.
Výhercom blahoželáme!
Ďalšie číslo časopisu Prometheus v predaji koncom apríla!

PROMETHEUS – symbol boja za pokrok a šťastie ľudstva

Osobnosť Promethea patrí k najcennejším výtvorom gréckej mytológie. Vyše dva a pol tisícročia sa považuje za zosobnenie odvahy a vytrvalosti, odporu proti starým poriadkom, lásky k slobode a ľudomilnosti.

Diovi zabránil vyhubiť ľudstvo tým, že daroval človeku oheň. Zeus ho okrem iného potrestal tým, že visel prikovaný na skalu na vrcholku Kaukazu. Každé ráno priletel k nemu orol, aby mu zobákom vyžral kus pečene, ktorá mu cez noc vždy narástla. No ani toto utrpenie Promethea nezlomilo.

Napokon dosiahol slobodu pomocou človeka a zmierením sa s Diom, pričom neustúpil od svojej hrdosti, ani od svojich cieľov.

KNIHY PRE VÁS

Čierna má zelenú

Bude Slovensko kresťanský štát? Kniha Mariána Baťalu o biskupskom pláne pastorácie a evanjelizácie.

Cena: 299,- Sk

Nekorunovaný kráľ Európy F. M. Voltaire

Kniha historika a právnika Ladislava Hubenáka o živote a diele velikána francúzskeho a európskeho osvietenstva, humanistu, filozofa a spisovateľa F. M. Voltaira.

Cena: 150,- Sk

Bereme co je

Autobiografický generačný román českej spisovateľky a publicistky Věry Noskovej o predieraní sa k slobode, túžbe po intimite a láskavom vzťahu, o vitalite mladosti.

Cena: 150,- Sk

K cene zásielky bude pripočítané poštovné podľa platnej tarify Slovenskej pošty. Knihy si môžete objednať na adrese Spoločnosť Prometheus, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava, telefonicky na čísle 02/52491191 alebo e-mailom na adrese prometheus.ba@dtadsl.sk.

International payments

Currency: SKK (Slovak Koruna)
Beneficiary's bank SWIFT code: GIBASKBX
Beneficiary's bank local code: 0900

Beneficiary's bank (name and address):
SLOVENSKA SPORITELNA,A.S.
SUCHE MYTO 4
816 07 BRATISLAVA
SLOVAKIA

Beneficiary name and address:
SPOLOCNOST PROMETHEUS BRATISLAVA
STEFANIKOVA 4
811 05 BRATISLAVA
SLOVAKIA

Beneficiary's bank account number: 11481540
IBAN: SK2509000000000011481540

✓ Myslíš si, že sloboda svedomia, sloboda presvedčenia a sloboda vyznania sú nedotknuteľné?

✓ Si presvedčený o tom, že človek sám a nie boh riadi ľudský osud?

✓ Si proti tomu, aby cirkevná moc zasahovala do riadenia vecí verejných?

✓ Chceš sa podieľať na presadzovaní demokratického, slobodomyseľného humanizmu?

Tak neváhaj a informuj sa o činnosti Spoločnosti Prometheus !!!

Spoločnosť Prometheus je mimovládna organizácia združujúca sekulárnych humanistov, ktorí sa nehlásia k nijakému náboženstvu a chcú žiť a konať ako slobodomyseľní ľudia. Spoločnosť Prometheus obhajuje a presadzuje:

- **slobodu myslenia a slobodu svedomia**
- **slobodu presvedčenia a vyznania**
- **skutočnú, nielen formálnu odluku cirkvi od štátu**
- **celosvetový humanizmus a mierový pokrok ľudstva.**

Kontakt:
Spoločnosť Prometheus Bratislava,
združenie svetských humanistov
✉ Štefánikova 4, 811 05 Bratislava
☎ 02 / 52491191
@ prometheus.ba@dtadsl.sk
🌐 http://slovakia.humanists.net

Informačné materiály o Spoločnosti Prometheus mi pošlite na adresu:

Meno a priezvisko: .....

Vek: .....

Bydlisko: .....

Telefón: .....

E-mail: .....

V ..... dňa .....

Podpis .....

Návratku pošlite na adresu:

Spoločnosť Prometheus Bratislava
združenie svetských humanistov
Štefánikova 4, 811 05 Bratislava

OBJEDNÁVKA PREDPLATNÉHO

Záväzne si objednávam

☐ ročné predplatné v sume 150,- Sk (6 čísel)

PLATITEĽ:

Meno a priezvisko: .....

Adresa: .....

Mesto: ..... PSČ: .....

Dátum: ..... Podpis: .....

Objednávky na predplatné zasielajte na adresu: Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie svetských humanistov, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava, alebo nás kontaktujte prostredníctvom predplatiteľského servisu na tel. čísle: 02/52 49 11 91.

Predplatné môžete zaplatiť aj priamo na číslo účtu 11481540/0900.

www.infoma.sk